Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Het openbaar aanbod

https://hdl.handle.net/1874/257442

A 4° 192

Jur
8 Dec 1913

HET OPENBAAR AANBOD

J. J. POLDERMAN

A. qu.
192

HET OPENBAAR AANBOD

HET OPENBAAR AANBOD

PROEFSCHRIFT TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT, OP GEZAG VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS Dr B. J. KOUWER, HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER GENEESKUNDE, VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAT DER UNIVERSITEIT TEGEN DE BEDENKINGEN VAN DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID TE VERDEDIGEN OP MAANDAG 8 DECEMBER 1913, DES NAMIDDAGS TE 4 UUR, DOOR

JOHANNES JAN POLDERMAN,
GEBOREN TE SINT-ANNALAND.

UNIVERSITEITS BIBLIOTHEEK UTRECHT

A. H. KRUYT — AMSTERDAM

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT
1295 7761

AAN MIJNE OUDERS EN MIJNE
AANSTAANDE VROUW

Een voorrecht acht ik het, hier openlijk mijnen dank te kunnen betuigen aan hen, onder wier leiding en voorlichting ik mijne academische studiën mocht volbrengen.

U, Hooggeleerde MOLENGRAAFF, dank ik in het bijzonder voor uwe belangstelling, die gij steeds in mijn werk steldet, en voor uw raad, dien gij mij bij het bewerken van dit boekje gaaft. Groot is mijne teleurstelling, dat gij door ongesteldheid waarschijnlijk verhinderd zult zijn als mijn promotor officieel op te treden. Moogt gij spoedig geheel hersteld uwe werkzaamheden kunnen hervatten!

Ook U, Hooggeleerde Heeren: NABER, SIMONS, DE LOUTER, D'AULNIS DE BOUROUILL en RENGERS HORA SICCAMA, zij mijn dank gebracht voor hetgeen ik van U op uwe colleges mocht leeren.

Dankbare hulde zij gewijd aan de nagedachtenis van mijn overleden leermeester HAMAKER.

U, Hooggeleerde SUYLING, ben ik erkentelijk voor de bereidwilligheid, om bij afwezigheid van uw ambtgenoot, als mijn promotor te willen fungeeren.

Lang bloeie en groeie het Utrechtsch Studentencorps, dat mij vrienden verschafte, niet alleen gedurende mijn studententijd, maar, naar ik hoop, ook voor mijn verder leven.

INHOUD

Bldz.

Inleiding . . . . . 1—6

HOOFDSTUK I

Begrip aanbod in 't algemeen . . . . . 7—19

Geschiedkundige ontwikkeling van het begrip aanbod, bldz. 7—10.
Vereischten voor eene offerte, bldz. 11.
Uitlegging van wilsverklaringen, wils- en vertrouwenstheorie, bldz. 12—18.

HOOFDSTUK II

Het begrip aanbod, niet gericht tot een bepaald persoon . . . . . 20—35

Verschil met de tot een bepaald persoon gericht aanbod, bldz. 21 en 22.
Vereischten voor een openbaar aanbod, bldz. 23—25.
Categorieën van gevallen, waarin de persoon van den toekomstigen contractant den handelende onverschillig is, bldz. 25—27.
Verschijnselen, waarmede men het openbaar aanbod niet moet verwarren, bldz. 28—35.
Contrahirungszwang, bldz. 28—31.
Reclame-openbaringen, bldz. 31—35.
De eenzijdig verbintenisscheppende rechtshandeling, bldz. 33—34.
Aanbod, gericht tot een individueel bepaald, niet bij name bekend persoon, bldz. 34.

HOOFDSTUK III.

Bldz.

Wetgeving, Literatuur en Rechtspraak . . 36—96

Wetgeving . . . . . bldz. 36—45

Literatuur . . . . . bldz. 45—75

Nederlandsche literatuur (VOGLER, MOLENGRAAFF, GOUDSMIT, HAMAKER. Rechtsgel. Adviezen, BELINFANTE, DE GROOT en FOCKEMA ANDREAE), bldz. 45—51.

Duitsche literatuur (KINDERVATER, JHERING, VON SAVIGNY, SOHM, BIERMANN, MARSSON, ZSCHIMMER, NEUMOND, KRÜCKMANN, DANZ), bldz. 51—67.

Fransche literatuur (LYON en RENAULT, LAURENT, PARDESSUS, MASSÉ, PLAMOL, ROUBIER, TROPLONG, DEREUX), bldz. 67—72.

Engelsche literatuur (ANSON en POLLOCK) bldz. 72—75.

Rechtspraak . . . . . bldz. 75—95

Nederlandsche rechtspraak, bldz. 75—84.
Duitsche rechtspraak, bldz. 84—86.
Fransche rechtspraak, bldz. 86—91.
Engelsche rechtspraak, bldz. 91—95.

HOOFDSTUK IV

Gevallen. waarin de vraag, of er een openbaar aanbod aanwezig is, ter sprake kan komen 96—138

Automaat, bldz. 96—101.
Etaleeren van waren, bldz. 101—105.
Publicaties van ondernemingen van openbaar nut, bldz. 105—112.
Uitloving, bldz. 112—115.
Openbare verkoop, bldz. 115—119.
Openlijk verkrijgbaarstellen van prospectussen, bldz. 120—124.

Het openlijk uitoefenen van een beroep, bldz. 124.
Uitgifte van order en toonderpapier, bldz. 131.
Te grabbel gooien van voorwerpen onder het publiek, bldz. 133.
Verzekeringsaanbod aan het publiek, bldz 134.

HOOFDSTUK V

Beantwoording van enkele vragen, die bij dit onderwerp kunnen gesteld worden . . . . 140—157

Is men aan zijn aanbod gebonden? bldz. 140—148.
Wat is het gevolg van niet voldoen aan de belofte, in het aanbod gesteld? bldz. 147.
Wanneer komt de overeenkomst tot stand? bldz. 148—157.

Besluit 157

INLEIDING

De handel van thans uit rechtskundig oogpunt beschouwd, is niet meer te vergelijken met dien van den tijd van de invoering van onze codificatie. In onze wetboeken worden de overeenkomsten beschouwd, alsof ze tot stand komen tusschen personen, die, gelijk in economische positie, met elkaar in onderhandeling treden, elkaar wederkeerig concessies doen en die ten slotte, na loven en bieden een resultaat in 't leven roepen, geheel in overeenstemming met hun gemeenschappelijken wil. Dit soort overeenkomst wordt tegenwoordig alleen nog maar gesloten door personen, die geen van beiden de betreffende overeenkomst behoeven af te sluiten.

In plaats van dit ouderwetsch contract is in het drukke handelsverkeer een ander instituut gekomen, dat eigenlijk met het vroegere, hier boven bedoelde, niets anders dan den naam gemeen heeft. Hierbij heb ik voornamelijk het oog op overeenkomsten gesloten door de groote verzekeringsmaatschappijen met haar verzekerden, door de exploitanten van openbare middelen van vervoer met de inladers, door groote fabrieken met haar arbeiders enz. In dergelijke gevallen ziet men aan den eenen kant steeds een groot, machtig lichaam, aan den anderen

kant een in economische kracht verschillend, eenvoudig individu. De eerste stelt zijne wetten, die voor allen, die met hem handelen willen, gelijk zijn; voor onderhandeling aangaande den inhoud geen plaats meer. Hoe zou ik, als reiziger, in onderhandeling kunnen treden met den spoorwegbeambte, die mij een spoorkaartje verkoopt? Wanneer ik aan het loket over vermindering van prijs begon te spreken, zou men niet naar mij luisteren. Men heeft de keus òf toe te treden tot de voorwaarden der groote maatschappijen, òf zoo men dit niet wil, niet te contracteeren. Wanneer men echter niet toetreedt, wordt men verplaatst in een tijd van enkele eeuwen geleden.

Vroeger nam de handel slechts een zeer beperkte plaats in: iedere familie produceerde bijna alles, wat ze verbruikte en verbruikte bijna alles, wat ze produceerde. Overeenkomsten werden dus weinig gesloten. Maar later door de verdeeling van arbeid, werd ieder op zijn beurt een specialiteit in een bepaalden tak van industrie en ontstond er over en weer een uitwisseling van producten, tengevolge van gesloten contracten.

Wanneer men het in 't algemeen over overeenkomsten heeft, denkt men aan het feit dat twee personen onmiddellijk met elkaar afspraken maken of brieven wisselen over rechtsgevolgen of liever gezegd feitelijke gevolgen, die zij voor zich in 't leven wenschen te roepen. Maar in ons meer en meer ingewikkeld wordend verkeersleven richt degeen, die één overeenkomst of meerdere wenscht te sluiten zich dikwijls tot het publiek, met de uitnoodiging om met hem te contracteeren en doet zich de vraag voor,

welke de juridische beteekenis is van eene dergelijke wilsverklaring. Reeds in het Romeinsche Recht werd soms het initiatief tot eene overeenkomst op eene dergelijke manier genomen, maar dit behoorde daar toch tot de zeldzaamheden.

In het Romeinsche Recht kwam o.a. voor de jactus missilium, over wier karakter echter veel verschil van meening bestond. Degeen, die geschenken onder het volk uitstrooide, deed daardoor volgens de gangbare meening eene schenkingsofferte niet aan een individueel bepaald persoon, maar aan het publiek.

Tegenwoordig echter zien we het telkens en telkens gebeuren, dat, indien iemand niet in staat is met eigen krachten een bepaald gevolg in 't leven te roepen, hij zijn toevlucht neemt tot het publiek. De vader wiens kind zoek is, schrijft eene belooning uit voor hem, die het kind levend of dood weer terug brengt; iemand, wien het niet gelukken kan zelf eene betrekking te vinden, looft in de courant een som gelds uit voor hem, die hem een ambt bezorgt; als er een moord of andere misdaad heeft plaats gehad, ziet men overal aangeplakt dat de ontdekker van den misdadiger of hij, die inlichtingen kan verschaffen, welke tot zijne aanhouding kunnen leiden, beloond zal worden.

Telken jare worden er door verschillende universiteiten en particuliere vereenigingen prijsvragen uitgeschreven.

In den loop der negentiende eeuw zijn op groote schaal toestellen uitgevonden, wier beteekenis, door de velerlei toepassing op allerlei gebied, belangrijk is

geworden. Ik bedoel de automaat. Op bijna alle stations zijn ze geplaatst als verkoopers van perronkaartjes; dikwijls doen ze dienst als weegmachines; herhaaldelijk ziet men ze als leveranciers van voedingsmiddelen; op sommige plaatsen geven ze aan het publiek gelegenheid hun kracht te meten, terwijl door den vooruitgang op technisch gebied, haar toepassing na verloop van tijd ook daar kan komen, waar ze op 't oogenblik nog onbekend is. Zoo worden in den laatsten tijd in verschillende groote steden automatische telephooninrichtingen ingesteld en in 't buitenland gelegenheid gegeven automatisch brieven te laten aanteekenen. De toepassing van automaten in het verkeer neemt van jaar tot jaar toe en strekt zich uit over de meest uiteenloopende takken van bedrijf. Groot- en kleinhandelaars, die waren in den handel wenschen te brengen, bedienen zich van automaten als een tijd- en geldsparend middel om hun doel te bereiken. Ze stelt den fabrikant in staat zijne waren op zooveel plaatsen te koop aan te bieden als hij maar wil, zonder dat hij menschen als tusschenpersonen noodig heeft.

Waren worden met aangegeven prijs voor winkelruiten uitgestald. De couranten staan vol advertenties, waarin bepaalde voorwerpen ten verkoop worden aangeboden. Leurders met kar of wagen de straten doortrekkend, schreeuwen welke voorwerpen ze te verkoopen hebben en tegen welken prijs.

Ondernemers van openbare middelen van vervoer kondigen openlijk den dienst hunner vervoermiddelen aan, publiceeren hunne tarieven en de voorwaarden, waarop zij het publiek zullen vervoeren. De ex-

ploitanten van publieke vermakelijkheden maken alom bekend, dat in hunne inrichtingen op bepaalde uren, tegen aangegeven prijs voor de verschillende rangen, voorstellingen zullen worden gegeven. Openbare badinrichtingen worden op bepaalde tijden voor het publiek toegankelijk gesteld.

Wanneer de Staat of andere publiekrechtelijke lichamen of handelsondernemingen eene geldleening wenschen aan te gaan, brengen zij per advertentie in de nieuwsbladen ter kennis van belanghebbenden, dat de inschrijving tot een bepaalden datum is opengesteld en dat de leening gegund zal worden aan hem, die de inschrijving doet op de voor den geldopnemer gunstigste voorwaarden.

Hoe ingewikkelder verkeer, hoe meer openlijke aankondigingen er voorkomen.

Prijscouranten zendt men, om goed te kunnen concurreeren zijnen afnemers elk jaar toe; ook gaat men dikwijls tot monsterzendingen over.

De houders van bepaalde couranten of tijdschriften zijn dikwijls, als ze voldaan hebben aan enkele vereischten, verzekerd tegen de nadeelige gevolgen van ongelukken.

Bij openbare verkoopingen heeft bijna steeds de verkoop bij opbod plaats en wordt, behoudens enkele uitzonderingen, het koopcontract gesloten met hem, die het hoogste bod gedaan heeft.

Schuldvorderingen, in order- en toonderpapier gedocumenteerd, zijn in het moderne handelsverkeer onmisbaar geworden. Bij de betalingsbeloften of schuldbekentenissen aan order of toonder belooft de uitgever, aan den eigenaar van het papier een in het

stuk uitgedrukte geldsom of een bepaald aantal goederen uit te keeren.

In al deze gevallen doen zich analoge vragen voor, wier beantwoording in hoofdzaak er van af hangt, of men naar ons positief Nederlandsch recht mag aannemen het bestaan van de offerte, die niet tot een individueel bepaald persoon is gericht.

Voor zoover ik weet, hebben Nederlandsche rechtsgeleerden, hetzij van vroegeren of van lateren tijd, dit onderwerp nergens opzettelijk en nooit anders dan slechts in het voorbijgaan behandeld. Wettelijke bepalingen bestaan er bij ons over dit onderwerp niet; jurisprudentie uiterst schaarsch. De oorzaak hiervan is niet, dat de oplossing der verschillende kwesties, die zich op dit gebied kunnen voordoen, alleen van theoretisch belang is, maar is meer gelegen in het feit, dat bij ons meestal naar den zin van het publiek gehandeld wordt; meestal gaat alles, zooals ieder verwacht.

In het volgende stel ik mij voor, na eerst eene verhandeling te hebben gegeven over het aanbod in 't algemeen, de vraag op te lossen of naar Nederlandsch recht een niet tot een bepaald persoon gerichte offerte mag worden aangenomen en in welke gevallen ze o.a. aanwezig is.

EERSTE HOOFDSTUK

BEGRIP AANBOD IN HET ALGEMEEN

Elke overeenkomst is een gevolg van eene *offerte* en de *acceptatie* daarvan.

In het Oud-Romeinsche Recht worden deze twee begrippen niet zoo precies gescheiden; dit hangt samen met de formeele natuur van de overeenkomst, die om de overeenkomst geldig te doen zijn, eischte: eenheid van tijd, plaats en handeling; daar dus deze handeling in tegenwoordigheid der partijen tot stand kwam, scheen de overeenkomst één onscheidbaar gebeel. Ook later, toen, door de uitbreiding van den handel, de vormvrije overeenkomst en de overeenkomst onder afwezigen rechtskracht kregen, legde men nog geen nadruk op beide bovengenoemde bestanddeelen van een contract.[1]) Hoewel toen dus overeenkomsten onder afwezigen voor konden komen, was men toch nog gedurende langen tijd gewoon van de stipulatio gebruik te maken en daar deze natuurlijk alleen plaats kon hebben onder aanwezigen, kwamen de contracten dus toch nog in tegenwoordigheid van partijen tot stand.

---

[1]) 1, 2 § 2. D. 44,7.

De oorzaak van de tegenwoordige veelvuldigheid der overeenkomsten niet in elkaars bijzijn, is gelegen in de gemakkelijke verkeersmiddelen en in de post, telegraphie en telephonie.

In het Romeinsche keizerrijk had men ook wel een post, de zgn. cursus publicus, die echter niet door particulieren benut kon worden. [1]) Men had die echter ook niet noodig, daar de groothandelaars in vele plaatsen hunne institores hadden, die de zaken afsloten voor hun principaal, en als er al eens een overeenkomst gesloten moest worden met iemand in een afgelegen plaats, waar men geen institor had, dan werd eenvoudig de slaaf daarheen gezonden.

Dus gedurende zeer langen tijd treden in het Romeinsche Recht de beide hierboven genoemde bestanddeelen van eene overeenkomst niet als zelfstandige rechtshandelingen op.

Ook in het Germaansche recht, waar oudtijds de overeenkomsten eveneens op formeele wijze tot stand kwamen, lette men niet op aanbod en aanneming daarvan. [2]) Daar kwam de overeenkomst tot stand door overgave van een festuca, door het geven van de arrha, door den handslag, enz. Eerst langzamerhand ontstond ook daar de vormvrije overeenkomst. [3])

Toen de vormvrijheid der overeenkomsten een algemeen geldend beginsel in het recht was geworden,

---

[1]) Stephan, Das Verkehrsleben im Altertum in Raumer's hist. Taschenbuch, 9e Jaarg. blz. 88, vlg.

[2]) Grimm, Rechtsaltertümer. 1828, blz. 604.

[3]) Zie Fockema Andreae, Aanteekeningen op de Groot's Inleiding tot de Hollandsche Rechtsgeleerdheid, 1895, blz. 138, waar hij § 52, dl. 1. Bk. III van de Groot bestrijdt.

kwamen ook aanbod en aanneming meer van elkaar gescheiden op den voorgrond en kregen beide eene zelfstandige plaats. Veel aandacht werd echter nog door geen enkel jurist aan haar geschonken, en met geen eigen naam werden ze nog in het recht aangeduid [1]); om het begrip uit te drukken, maakte men van eene omschrijving gebruik [2]) (bijv. sic dicere, sic emtum dicere).

Eerst in den tijd der glossatores werd eene algemeene terminologie gevormd. [3]) Zoo werd bij de glossatores enz. de overeenkomst gedefinieerd als eene promissio acceptata. [4]) Het woord offerte ontstond pas in de 17e eeuw, volgens MARSSON waarschijnlijk in het Italiaansche handelsverkeer, niet zoozeer in de rechtsgeleerde wereld als wel onder de kooplieden. Iemand die een zaak te verkoopen had, bood deze aan, natuurlijk in de verwachting, dat de tegenpartij een koopovereenkomst met hem sluiten zou. Toen werd het aanbieden van een zaak om tot een overeenkomst te komen langzamerhand een aanbod tot een overeenkomst. Hieruit blijkt dus dat men aanbod niet per se hoeft op te vatten in de beteekenis van *belofte tot een praestatie* onder voorwaarde van acceptatie, maar dat het begrip offerte initiatief in zich sluit. [5])

---

[1]) R. MARSSON, Die Natur der Vertragsofferte. prft. Greifswald 1879, blz. 13.

[2]) l, 35. § 1 D. 18,1. l, 41. pr. D. 18,1.

[3]) Vgl. SCHLOSSMANN, Der Vertrag. prft. Leipzig 1876. blz. 146.

[4]) SIEGEL, Das Versprechen als Verpflichtungsgrund. blz. 6.

[5]) Zie GOUDEKET, Afspraken tot het sluiten van overeenkomsten, Amsterdam 1906. blz. 131, prft. Offerte pleegt men meestal de verklaring te noemen van hem, die het initiatief tot de overeenkomst neemt; elk van beide verklaringen kan dus offerte zijn; het verschil

Sommige schrijvers [1]) geven voor de wederkeerige overeenkomsten toe, dat het aanbod kan uitgaan van beide partijen, maar noemen alleen de handeling van hem, die zich verbindt, bij schenking en in 't algemeen bij alle eenzijdige overeenkomsten, eene offerte. De uitnoodiging tot de schenkingsbelofte, waarbij men zich verbindt eene schenking aan te nemen, moet dus volgens hen een acceptatie zijn van een nog niet gedane offerte. Zoowel als het tot het wezen van een offerte behoort, dat zij voorafgaat, zoo hoort het ook tot het wezen van de acceptatie, dat ze secundair is. Echter ook HUGO DE GROOT [2]) komt tot de hier bestreden conclusie, waar hij zegt: „praecedens rogatio vim habere acceptationis intelligitui." [3]) Zij, die de meening toegedaan zijn dat de offerte een belofte in moet houden, houden geen rekening met de hierboven aangegeven geschiedenis van deze rechtshandeling, die langzamerhand van aanbieding van eene bepaalde praestatie is geworden een aanbod, een verzoek, om een bepaalde overeenkomst te sluiten.

Volgens SOHM [4]) dient men echter onderscheid te maken tusschen het aanbod bij eene obligatoire en bij eene zakelijke overeenkomst. Terwijl bij de eerste het aanbod kan uitgaan van beide contractanten, zou dit

---

is slechts uiterlijk en toevallig, niet innerlijk. Offerent kan dus ook hij zijn, die zich tot niets verbindt, b.v. de begiftigde. GOUDEKET is het hiermee echter niet eens.

[1]) GOUDEKET, t. a. p. blz. 132.

[2]) DE GROOT, de jure belli ac pacis, bk. II, hoofdst. 11, § 14.

[3]) O.a. KÖPPEN, Der obligatorische Vertrag unter Abwesenden. in JHERING'S Jahrbücher. Bd. XI, blz. 352.

[4]) SOHM, Vertragsschluss unter Abwesenden und mit einer Persona incerta, in Zft. f. d. ges. Handelsr., dl. 17, blz. 18.

bij de laatste alleen maar kunnen van hem, die den eigendom van de zaak moet overdragen.

Dit schijnt mij echter voor betwisting vatbaar te zijn. Evengoed als de verbintenisscheppende overeenkomst van beide partijen kan uitgaan, kan ook de zakelijke overeenkomst dit. Dit komt het best uit bij de traditio brevi manu. Ik heb een zaak van een ander onder me, en vraag den eigenaar van de zaak om het voorwerp als mijn eigendom te mogen beschouwen. Bij gunstig antwoord ben ik door zijne toestemming eigenaar geworden, zonder dat er van mijn kant nog acceptatie van zijne traditie-offerte noodzakelijk is.

Wil eene bepaalde handeling een aanbod tot een overeenkomst zijn, dan is het noodig, dat ze aan de volgende vereischten voldoet:

1e ze moet eene *wilsverklaring* zijn, waaruit derden kunnen afleiden dat het de bedoeling van den handelende is, zich te binden.

2e ze moet inhouden alle omstandigheden en vereischten, die voor de tot stand te brengen overeenkomst noodzakelijk zijn.

3e ze moet eene bepaalde richting hebben n.l. tot hem of hen gericht zijn, met wie de aanboddoener de overeenkomst wil sluiten.

Van deze drie vereischten voor eene geldige offerte zal 1e ons het terrein doen betreden van de wils- of vertrouwenstheorie, 2e geeft o.a. een middel aan de hand om het werkelijke aanbod van de reclame te onderscheiden en 3e zal een uitspraak moeten doen over het al of niet mogelijk zijn van eene offerte, die niet gericht is tot een bepaald persoon.

Of eene bepaalde handeling als eene offerte beschouwd kan worden, zal eerst ter sprake komen als een ander persoon, tot wien zich de wilsverklaring richtte, daarop is ingegaan en nakoming der volgens hem tot stand gekomen overeenkomst vordert. Wij dienen dan in zoodanig geval na te gaan of werkelijk eene overeenkomst is tot stand gekomen, m. a. w. of de bovenbedoelde handeling als eene wilsverklaring moet worden aangemerkt, om door enkel toetreden der tegenpartij de overeenkomst te doen ontstaan. Van groot belang is het hiervoor op welk standpunt der interpretatie van rechtshandelingen men zich stelt. Of er een aanbod in de technische beteekenis van het woord aanwezig is, is een kwestie van interpretatie. De interpretatie is altijd de eerste taak van den rechter; welke methode van interpreteeren hij nu in acht neemt, is een kwestie van het hoogste belang. Niet ten onrechte zegt dan ook DANZ [1]): „Von allen den Normen, die der Richter in der Praxis bei der Entscheidung von Rechtsstreitigkeiten in Anwendung bringt, spielen eine Hauptrolle die Auslegungsregeln für die Rechtsgeschäfte."

Bij de uitlegging van wilsverklaringen van den wetgever heeft men steeds te doen met woorden; bij de uitlegging van rechtshandelingen daarentegen dikwijls niet, maar eenvoudig met handelingen, die de een of andere wil openbaren, ja zelfs dikwijls met een zwijgen waaraan eene beteekenis moet worden *toegekend.* [2])

---

[1]) DANZ, Auslegung der Rechtsgeschäfte, 1911, blz. 1.

[2]) DANZ, *t. a. p. blz. 5.*

Zie over de uitlegging van wilsverklaringen in het algemeen: JANSMA, Uitlegging van overeenkomsten, prft. Amsterdam 1913. Dit

Onder aanbod verstaat men, zooals we hierboven zagen de *wilsverklaring* van hem, die eene bepaalde overeenkomst op door hem aangegeven voorwaarden sluiten wil.

De *wilsverklaring* en niet *de wil*. Hier openbaart zich het verschil tusschen de wils- en de vertrouwenstheorie. Terwijl de wilstheorie het van den internen wil van hem, die een handeling verricht, laat afhangen, welke beteekenis eene wilsverklaring heeft, dus in casu of er een aanbod is, let de vertrouwenstheorie op de wilsverklaring, waarmee de tegenpartij alleen in aanraking komt. De wilstheorie meent wel niet, dat voor het bestaan van eene rechtshandeling een bepaalde wil voldoende is, maar dat ze vereischt is; en de vertrouwenstheorie niet, dat voor het bestaan van eene rechtshandeling eene wilsverklaring noodig is (dit ontkent niemand), maar dat ze voldoende is. [1])

De interne wil is niet waarneembaar en om die interne wil te zoeken zonder op de wilsverklaring te letten is onmogelijk. De persoon, aan wien een aanbod gedaan is, zou nooit kunnen aannemen dat het ernstig gemeend is, als de aanboddoener zou mogen bewijzen, dat hij juist het tegenovergestelde bedoelde van dat, wat een normaal mensch uit eene dergelijke verklaring halen zou.

De studie van den internen wil, van de gedachte onafhankelijk van de verklaring, is de taak van psychologen en niet van juristen.

---

proefschrift werd mij pas *bekend, toen mijn werk reeds voor den* drukker gereed was, zoodat ik dit niet meer heb kunnen raadplegen.

[1]) Hölder, Willenstheorie und Erklärungstheorie, in Jher. Jahrb. 1910. blz. 106.

Niemand doet een aanbod, zonder het te willen, zegt de wilstheorie. Door de toepassing van de vertrouwenstheorie kan het gebeuren, dat iemand verbonden is tegen zijn wil. Het kan voorkomen, dat iemand met bewustheid iets anders verklaart, dan hij werkelijk wil, als ook, dat een en ander in onbewustheid gebeurt. Het eerste heeft plaats o.a. bij de reservatio mentalis, waarbij hij, die eene wilsverklaring doet, zich in het geheim voorbehoudt de rechtsgevolgen, die uit eene dergelijke verklaring voortspruiten, niet te willen. Wil degeen, die hier eenzijdig simuleert, zijne simulatie kunnen bewijzen, dan is het noodig, dat hij twee verklaringen aflegt t.w. één tegenover hem, met wien hij een bepaald gevolg in 't leven schijnt te willen roepen en één tegenover een tweetal andere personen, waarin hij zijne simulatie meedeelt. Wanneer men nu niet het gewone, uit de verklaring voortspruitende rechtsgevolg, liet intreden, dan zou men aan de tweede verklaring meerdere waarde toekennen, dan aan de eerste, terwijl juist de billijkheid voor het tegenovergestelde pleit.

Het kan echter ook gebeuren, dat hij, die eene wilsverklaring doet zich niet bewust is, dat de beteekenis der verklaring, eene andere is, dan hij zich voorstelt. Bij het vaststellen der gevolgen, heeft men nu te kiezen tusschen de belangen van hem, die de verklaring deed en van hem, tot wien de verklaring gericht was; als men aan den wil meerdere waarde toekent, dan aan de wilsverklaring, dan beschermt men den eersten; in het tegenovergestelde geval den anderen. Wanneer hij, tot wien eene verklaring gericht is, uit

die verklaring het een of ander vertrouwen heeft gehaald, zooals objectief beschouwd, er uit gehaald kon worden, zoo heeft hij normaal gehandeld; wanneer echter hij, die eene verklaring doet, daarmee, hoewel onbewust, heel iets anders bedoelt, dan een normaal mensch er mee bedoelen zou, en dus ook een normaal mensch er beteekenis aan zou kunnen toekennen, dan moet hij de nadeelige gevolgen ervan ondervinden.

De wilsverklaring is het eenige, wat de tegenpartij kent; hierop mag hij afgaan; immers derden te goeder trouw moeten beschermd worden.

„Wie zich gedraagt als iemand, die wil, wie eene wilsverklaring doet, wordt in rechte geacht te willen. Wat hij wil, moet uitsluitend worden beoordeeld naar zijne voor de wederpartij kenbare gedragingen; naar hetgeen deze heeft kunnen waarnemen en uit het waargenomene redelijkerwijs heeft moeten afleiden." [1])

De hierboven uiteengezette theorie is zoozeer in overeenstemming met het instinktief rechtsgevoel dat de praktische consequenties er van over 't algemeen door het gezond verstand als de eenige billijke kunnen worden aangemerkt. [2])

De objectieve wilstheorie, verklarings- of vertrouwenstheorie of hoe men haar ook noemen mag, is niet alleen theoretisch de juiste, maar kan, als men het wil, ook best uit de wet worden afgeleid, hoewel de tegenstanders er van ook hetzelfde geprobeerd hebben ten aanzien van de wilstheorie. [3])

---

[1]) Molengraaff: Leidraad. dl. II, blz. 206.

[2]) Aldus Hartmann, in Archiv. civ. Praxis. Bd. 72, blz. 218.

[3]) Zie over dit onderwerp in 't algemeen: P. A. J. Losecaat

Als er eene overeenkomst is tot stand gekomen moet de vraag naar haar inhoud naar objectieve gegevens worden beoordeeld; de bedoeling van een der contractanten doet, als zij den ander niet bekend was, niets ter zake. De op den voorgrond staande regel over de uitlegging van overeenkomsten geeft Art. 1378 B. W.: „indien de bewoordingen eener overeenkomst duidelijk zijn, mag men daarvan door uitlegging niet afwijken". Komt men daardoor tot eene beslissing, die in strijd is met hetgeen door de partijen bedoeld is, het is alleen de schuld van hen, die zich van woorden bedienden, waardoor niet hun wil, maar geheel iets anders, werd uitgedrukt. [1])

Welke beteekenis moet men nu aan de woorden toekennen? Woorden hebben hunne beteekenis in verband met de omstandigheden, waaronder ze gebezigd zijn; welke beteekenis dat nu is, zal naar de opvatting van het verkeer beoordeeld moeten worden.

Zoo zal er als ik een kelner toegeroepen heb: „breng me een glas bier" [2]) en hij het bestelde mij gebracht heeft, een koopcontract gesloten zijn, tengevolge waarvan ik hem het gewone tarief verschuldigd ben. Het brengen van couranten echter na de uitroep: „kelner geef mij die of die courant", doet geen koopcontract ontstaan, maar eene overeenkomst van bruikleen, en geeft mij alleen de bevoegdheid de courant te lezen.

VERMEER, Wil en verklaring bij overeenkomsten, prft. Leiden 1913, welk proefschrift ik evenmin als het hierboven geciteerde van Mr. JANSMA, gelegenheid had, nog te raadplegen; zie ook de bij hem aangehaalde literatuur.

[1]) OPZOOMER, Het Burgerl. Wetb. verklaard, dl. VI, blz. 167.

[2]) DANZ, Laienverstand und Rechtsprechung, 1898, blz. 70.

Niet alleen de inhoud van *de overeenkomst*, maar ook die van elke *wilsverklaring* moet dus op eene dergelijke manier worden uitgelegd, zoodat ook deze methode moet worden aangewend, om te onderzoeken of eene bepaalde wilsverklaring al of niet eene offerte is.

Wanneer wij het hier bovengezegde toepassen op de gevallen, waarin verschil van meening bestaat of er al dan niet een aanbod tot eene overeenkomst aanwezig is, zal men dus moeten nagaan, welke beteekenis het publiek, de persoon of personen, tot wie de verklaring is gericht, in 't algemeen genomen, objectief beschouwd, aan de verklaring toekennen.

Noodig is dus voor het aanwezig zijn van een aanbod een wilsverklaring; deze wilsverklaring nergens aan een vorm gebonden, kan zich in alle mogelijke gedaanten openbaren. De wil hoeft zich niet door woorden, maar kan zich ook door daden kenbaar maken, b.v. door het plaatsen van waren met aangegeven prijs in een etalagekast, door uitroepen van voorwerp en prijs op straat. Ik kom in een kapperswinkel; ga zonder iets te zeggen op een stoel zitten, terwijl de coiffeur, eveneens stilzwijgend, mij gaat inzeepen en scheren. Hier is dus aanbod en aanneming en dus de geheele overeenkomst tot stand gekomen zonder gebruik van woorden.

De als aanbod dienstdoende wilsverklaring moet alle omstandigheden inhouden, die voor de tot stand te brengen overeenkomst noodig zijn. Of dit zoo is, is weer een vraag van uitlegging.

Het aanbod is niet alleen eene wilsverklaring, maar eene wilsverklaring, die tot hem of hen gericht is,

met wie de aanboddoener de overeenkomst wil aangaan.

Wanneer A in tegenwoordigheid van B., die alles, wat hij aangaande X hoort, aan dezen overbrieft, aan C meedeelt, dat hij voor het huis van X *f* 20000 wil geven en B dit aan X oververtelt, dan heeft men niet met een aanbod te doen, daar de verklaring niet gericht was tot X zelf, noch tot iemand, die van A de bevoegdheid kreeg, de verklaring aan X mede te deelen, dus als vertegenwoordiger van A aan X de offerte te doen.[1])

Als ik een brief schrijf, inhoudende een aanbod, dan is die brief zelf nog niet een aanbod. Als dus de persoon, tot wien de brief is gericht, dezen op mijn tafel vindt en hem buiten mijne toestemming leest, dan is er door mij, bij gebrek aan richting der wilsverklaring, aan hem niet een offerte gedaan.[2])

Daar eene overeenkomst eene tweezijdige rechtshandeling is, is ze onbestaanbaar zonder twee bepaalde personen. Eene overeenkomst met een persona incerta is dus een contradictio in adjecto.[3]) De overeenkomstpartijen moeten dus objectief bepaald zijn; ze kunnen echter subjectief onbepaald zijn. Immers beide partijen behoeven elkaar niet te kennen. Als er nu tegen eene overeenkomst onder subjectief onbepaalde personen geen bezwaar bestaat, dan bestaat er zeker geen bezwaar tegen een aanbod gericht tot een subjectief onbepaald individu, b.v. een schenkingsofferte aan haar, die in het jaar negen-

---

[1]) Schlossmann, t. a. p., blz. 62.
[2]) Sohm, t. a. p., blz. 87.
[3]) Kuntze, Inhaberpapiere, blz. 356.

tienhonderd dertien het eerste weduwe was in een bepaalde plaats. Objectief is zij bepaald, subjectief echter onbepaald, daar hij die de offerte doet, haar tot wie hij het aanbod richt, niet kent.

Dergelijke offerten zijn gericht tot bepaalde personen. [1])

---

[1]) Aldus ook Zschimmer, die Offerte an das Publikum, Prft. Rostock, 1897, blz. 11.

Sohm, t. a. p., blz. 46.

Biermann, Rechtszwang zum Kontrahieren, in Jhering's Jahrbücher, dl. 32, blz. 296.

HOOFDSTUK II

BEGRIP AANBOD, NIET GERICHT TOT EEN BEPAALD PERSOON

Voordat wij de in de inleiding bedoelde gevallen zullen bestudeeren, willen wij eerst het begrip: „aanbod niet gericht tot een bepaald persoon" en de vereischten, die wij daarvoor stellen, nagaan.

Met die uitdrukking bedoel ik een aanbod, dat aan meerdere personen de gelegenheid geeft, contractant te worden; de persoon van den toekomstigen contractant is daarbij objectief onbepaald. Dit is het verschilpunt met de wel tot een bepaald persoon gerichte offerte. Daarbij bepaalt de initiatiefnemer zelf, met wien hij de overeenkomst sluiten wil, hetzij hij dezen persoon persoonlijk, bij name, kent, hetzij deze hem onbekend is. Als iemand b.v. eene bepaalde geldsom schenkt aan hem, die in eene bepaalde plaats den grootsten bochel heeft [1]), dan is, hoewel de schenker den begiftigde niet kent, de schenkingsbe-

[1]) Eene dergelijke schenkingsbelofte werd eenige jaren geleden door een zonderling te Milaan gedaan.

lofte toch gedaan aan een persoon, die door den vrijgevige zelf is uitgekozen. Bij de niet tot een bepaald persoon gerichte offerte daarentegen, is den aanboddoener de persoon van den toekomstigen contractant onverschillig en bepaalt deze zich zelf.

Terwijl bij de tot een bepaald persoon gerichte offerte, als er geaccepteerd wordt, hij, die accepteert, dezelfde is, als hij aan wien het aanbod gedaan wordt, is dit bij de andere niet zoo, in zoover hier aan meerderen kan worden aangeboden, terwijl soms maar één kan aannemen. Laten we hier dus goed onderscheiden: den toekomstigen contractant, die objectief onbepaald is op het oogenblik, dat de offerte gedaan wordt en de personen, die gelegenheid hebben om te accepteeren en aan wie dus aangeboden wordt. Elk aanbod, dat niet tot een bepaald persoon gericht is, keert zich tot het publiek of tot een bepaalde groep personen. Soms kan dan elk en een iegelijk van hen, tot wie het aanbod zich richt, acepteeren; soms echter slechts een beperkt aantal, ja, soms slechts één persoon. In de twee laatste gevallen heeft men te doen met een aanbod onder eene nadere bepaling; het is dan een aanbod, eene overeenkomst van den aangegeven inhoud te sluiten, met hem, die het eerst aanneemt; hij, die zich dan het eerst aanmeldt, heeft de gedane offerte geaccepteerd.

Bovenstaande kan men vergelijken met den koop van eene naar de soort bepaalde zaak. Verschillende zaken zouden hier geleverd kunnen worden; slechts één echter moet er geleverd worden.

Sohm spreekt in zijne verhandeling over dit onder-

werp steeds over aanbod ad personam incertam en BIERMANN over aanbod gericht tot het publiek.

Ieder, die de offerte niet accepteert, heeft volgens SOHM niet geweigerd eene overeenkomst aan te gaan, maar aan hem is niet aangeboden. SOHM neemt dus blijkbaar aan, dat, als aan iemand aangeboden wordt, deze slechts twee dingen doen kan nl. aannemen of niet aannemen. ZSCHIMMER [1]) merkt echter op, dat er nog eene derde mogelijkheid bestaat, n.l. de offerte eenvoudig negeeren. Als de redeneering van SOHM *waar* was, dat men een aanbod òf moet aannemen òf moet weigeren, dan zou zijn standpunt sterker zijn. Immers van weigering op het aanbod in te gaan, merkt men niets; aangenomen wordt ook niet; dus concludeert SOHM: er is geen aanbod. De drieledige mogelijkheid echter erkennende, hoeft men eene dergelijke gevolgtrekking niet te maken, en kan men toch, zonder dat weigering noodig is, het bestaan van een aanbod aannemen.

De leer van SOHM lijkt mij in geen enkel opzicht aannemelijk. Als meerdere personen gelegenheid hebben een aanbod aan te nemen, kan het niet anders, of het aanbod moet ook tot die meerdere gericht zijn.

Ik zou de wilsverklaring, die een aanbod inhoudt, in verschillende categorieën willen onderbrengen:

a. aanbod gericht tot een bepaald persoon;
b. aanbod gericht tot het geheele publiek, zoodat *ieder* uit het publiek de offerte kan accepteeren;
c. aanbod gericht tot het gansche publiek, zoodat

---

[1]) ZSCHIMMER, t. a. p. blz. 19.

slechts één persoon of slechts een beperkt aantal personen kunnen accepteeren;

d. aanbod gericht tot eene bepaalde categorie van personen, die elk of van wie slechts een beperkt aantal personen kunnen accepteeren.

Of men met een van de onder b. c. en d. bedoelde categorieën te doen heeft, zal bij de behandeling der afzonderlijke gevallen ter sprake komen.

Bij elke overeenkomst behoort eene offerte; als nu iemand meermalen dezelfde soort overeenkomst wil sluiten en hem de persoon van den toekomstigen contractant onverschillig is, is er geen enkele reden om voor elke overeenkomst eene nieuwe offerte te eischen. In zoo'n geval is ééne verklaring voldoende, die dienst zal doen als offerte voor alle tot stand te brengen overeenkomsten. Hoeveel overeenkomsten de offertedoener wil aangaan, zal uit de omstandigheden en den inhoud van het aanbod moeten blijken. Op welke manier een en ander uitgelegd moet worden, toonden we hierboven aan.

Laten we enkele algemeene vereischten aangeven, waaraan eene wilsverklaring volgens ons voldoen moet, wil ze een openbaar aanbod zijn. Evenals elk ander aanbod moet ook de offerte, die niet gericht is tot een bepaald persoon, den geheelen inhoud van de tot stand te brengen overeenkomst aangeven, zoodat door enkel toetreden van de tegenpartij de overeenkomst tot stand kan komen. Niet noodig is, dat alle bedingen in het aanbod zijn opgenomen; 't is voldoende, dat ze bepaalbaar zijn. Soms zijn de feiten in twee gevallen volkomen aan elkaar gelijk, en heeft de wilsverklaring toch slechts

in één der gevallen de beteekenis van offerte.

DOLLAT [1]) geeft daarvan een voorbeeld. Het stationeeren van huurrijtuigen op pleinen enz. is door de Fransche rechtbanken wel als een aanbod beschouwd, gericht tot ieder voorbijganger, om van het rijtuig gebruik te maken. Losse arbeiders, die werkeloos zijn, gaan dikwijls, volgens de plaatselijke gebruiken, op hoeken van straten staan, als bewijs, dat zij genegen zijn werk te verrichten. Hierin kan men nu niet, evenals in het hierboven geciteerde geval eene volledige offerte zien; want voor welk loon de arbeiders werk willen verrichten en welk soort arbeid is nergens aangegeven. Bij de rijtuigen daarentegen is in plaatsen, waar de rijtuigverhuurders op een dergelijke manier hunne diensten aanbieden, het tarief bij plaatselijke verordening geregeld en de door den koetsier te volgen route wordt, overeenkomstig de blijkbare bedoeling van den koetsier, overgelaten aan den reiziger.

De initiatiefnemer moet den wil hebben zich te verbinden, door het enkel toetreden van hem, tot wien de wilsverklaring gericht is. Of die wil aanwezig is, is in zeer vele gevallen lastig uit te maken en is eene kwestie van interpretatie. Niet de subjectieve wil van den initiatiefnemer, noch die van dengene, tot wien de verklaring gericht is, is beslissend; maar men moet alles uitleggen volgens de opvatting van het verkeer.

Of die wil om zich te verbinden aanwezig is, staat in nauw verband met een volgend vereischte voor de offerte, die niet gericht is tot een bepaald persoon nl.

[1]) DOLLAT, Les contrats d'adhésion, prft. Parijs, 1905. blz. 29.

met het al of niet toekennen van gewicht aan de individualiteit van den toekomstigen contractant. Ook dit zal weer uit de omstandigheden moeten blijken en objectief beoordeeld moeten worden.

De individualiteit van den toekomstigen contractant is in 't algemeen onverschillig o.a. in de volgende gevallen:

a Als voorwerpen tegen eenen bepaalden prijs à contant openlijk te koop worden aangeboden. Het is den verkooper in zoo'n geval er om te doen geld te ontvangen, zoodat het hem onverschillig is van wien.

b Als iemand alleen dan succes kan hebben met de eene of andere onderneming, wanneer hij verzekerd is van deelneming van een zeer groot aantal personen. Dit kan zich o.a. voordoen bij oprichting van naamlooze vennootschappen, waarvoor een zeer groot maatschappelijk kapitaal vereischt is, tot deelneming waarin het publiek wordt uitgenoodigd door advertenties of in openlijk verkrijgbaar gestelde prospectussen; verder bij openlijk verkrijgbaarstellen van prospectussen van boekwerken vòòr 't drukken, opdat de uitgever kan nagaan of eene dergelijke uitgave winstgevend kan zijn. Natuurlijk is hier de persoon van den toekomstigen contractant alleen onverschillig, als men te doen heeft met solvente personen, zoodat hij, als men in dergelijke wilsverklaringen een aanbod zien moet, de praestatie mag weigeren om de reden, dat de tegenpartij van zijn kant de praestatie niet zal kunnen voldoen, waardoor het voor hem nadeelig zou

zijn hem toch als contractant aan te nemen. Niet echter om persoonlijke redenen. Een prospectus is in zeer vele gevallen gericht tot een bepaald persoon; eveneens de aanbiedingen, gedaan in circulaires of toegezonden catalogi. Maar in de praktijk doet de persoonlijkheid van den lateren contractant er zoo weinig toe, dat men, al is een en ander tot een bepaald persoon gericht, ook hier geen gewicht moet toekennen aan de individualiteit.

c Als iemand zelf niet in staat is een bepaald resultaat in het leven te roepen en hij zich daarom, onder aanbieding van eene belooning, richt tot het publiek. Wie nu het resultaat in het leven roept, de praestatie verricht, is hem onverschillig; als datgene maar gebeurt, waarop de belooning gesteld is, dan is de uitlover tevreden.

d Als ter aanwakkering van studie, sport enz. hetzij voor ieder, hetzij voor eene bepaalde categorie van personen, bijv. studenten studeerende aan een der Nederlandsche universiteiten, een prijsvraag wordt uitgeschreven. Het is den uitschrijver ook hier onverschillig, wie den prijs zal krijgen. Hij is bestemd voor den beste in 't algemeen of uit eene bepaalde categorie van personen. Ieder kan meedoen. Degeen, die het beste werk levert, krijgt den prijs.

e Wanneer geen tegenpraestatie verlangd wordt van hem tot wien de verklaring gericht is, bijv. laten grabbelen om geld, onder de menigte werpen van sigaren, rondstrooien van reclamebiljetten. Hier kan de persoonlijkheid van den opra-

per den uitstrooier niet ter harte gaan, want hij weet bijna nooit, wie een en ander tot zich neemt.

f Als de wilsverklaring zich richt tot eene bepaalde categorie van personen. In 't algemeen is dan de toekomstige contractant niet onverschillig. De personen, met wie hij niet wil contracteeren, worden uitgesloten door de wilsverklaring slechts te richten tot eene bepaalde categorie. Dat richten tot die bepaalde categorie kan dan ook geen andere beteekenis hebben, dan dat de initiatiefnemer in 't algemeen geneigd is, met elk dezer personen de bedoelde overeenkomst te sluiten.

g Als iemand zich richt tot het publiek en het uitnoodigt *om niet*, geld, of kleeren of wat dan ook, den vrager te verschaffen. Dit vindt o.a. plaats bij adverteeren om geld ter ondersteuning van noodlijdenden, bij plaatsen van inzamelbussen enz.

Als nu eene bepaalde wilsverklaring onder één der hierboven bedoelde groepen is onder te brengen, dan is de toekomstige contractant den initiatiefnemer in 't algemeen onverschillig.

De individualiteit is van zeer veel belang voor dengene, die de wilsverklaring aflegt, wanneer de overeenkomst eene rechtsbetrekking in 't leven roept, waarbij het op persoonlijke hoedanigheden en handigheid aankomt. Dit is o.a. het geval, wanneer in eene advertentie eene dientbode gevraagd wordt tegen een bepaald loon. De wilsverklaring is volkomen volledig. De werkkring der dienstmeisjes is algemeen bekend, het loon is in de advertentie aangegeven

enz. en toch heeft men hier niet eene offerte, omdat de bindende bedoeling, voornamelijk in verband met het belang bij de persoon van de dienstbode, ontbreekt. Algemeene regel voor eigenschappen van die persoon zijn niet aan te geven. De een zal waarde hechten aan uiterlijke knapheid, een ander geeft meer de voorkeur aan een niet knap dienstmeisje; de een let op getuigschriften, een ander hecht daar absoluut geen waarde aan, enz.

De bedoeling van den adverteerder kan hier dus alleen zijn, dienstmeisjes uit te noodigen hunne diensten te komen aanbieden. Nu kan het wel gebeuren dat daarna door den adverteerder een aanbod gedaan wordt, maar dan is het aanbod gericht tot een bepaald persoon en komt de overeenkomst op de ouderwetsche manier van over en weer concessies doen tot stand.

Met de hierboven aangegeven vereischten: „*volledigheid, wil om zich te verbinden*" en „*onpersoonlijkheid van den toekomstigen contractant*" gewapend, kan men steeds uitmaken of eene bepaalde wilsverklaring een aanbod is of enkel een verzoek tot het publiek om van zijn kant een aanbod te doen.

Tot juist inzicht van een bepaald begrip, dient men aan te geven de begrippen, die het dichtst bij het te bepalen onderwerp gelegen zijn, benevens hare specifieke verschilpunten te laten uitkomen, (genus proximum et differentia specifica).

Laten wij dus enkele in het recht voorkomende verschijnselen nagaan, waarmede we het openbaar aanbod niet moeten verwarren.

1° De zgn. *Contrahirungszwang*, waaronder men

verstaan moet de van overheidswege opgelegde verplichting om eene bepaalde overeenkomst te sluiten. Eene zoodanige verplichting legt art. 31 al. 1 van de Spoorwegwet van 1875 aan den spoorwegondernemer op, en art. 14 van de Telegraafwet van 1904 aan den exploitant van telegrafen en telephonen.

THÖL [1]) construeert ook de verplichting van hen die eene dergelijke overeenkomst moeten sluiten, als eene verplichting uit een openbaar aanbod en ook BIERMANN [2]) houdt het verschil, dat tusschen openbaar aanbod en de Contrahirungszwang bestaat, niet voldoende in het oog, waar hij in zijn meer geciteerd opstel het aanbod aan het publiek als eene onderafdeeling van de Contrahirungszwang schijnt te behandelen. Toch zijn de beide instituten in wezen gansch verschillend. De op iemand rustende Contrahirungszwang, verplicht hem, op wien ze drukt, om een overeenkomst te sluiten met ieder; aan niemand mag de praestatie geweigerd worden. Zij beslist niets over de vraag, wie het initiatief moet nemen; zij zegt niet, dat er is een openbaar aanbod, hoewel ze het ook niet uitsluit. Contrahirungszwang en openbaar aanbod behoeven dus niet samen te vallen.

Als er voor iemand Contrahirungszwang bestaat, dan legt de wet aan hem de verplichting op, al heeft hij geen openbaar aanbod gedaan, als iemand uit het publiek dat wil, te praesteeren. Terwijl anders degeen tot wien een aanbod gericht is, de bevoegdheid heeft al of niet te accepteeren, bestaat er in bovenstaand geval eene dergelijke vrijheid niet. Als een

[1]) THÖL, Handelsrecht, Bd. III, blz. 90.

[2]) BIERMANN, t. a. p., blz. 292.

openbaar aanbod gedaan is, is voor het tot stand komen der overeenkomst alleen nog noodzakelijk de toetreding van hem, tot wien het aanbod gericht is; dus de acceptatie; de andere helft van de overeenkomst, het aanbod, is immers al aanwezig. Heeft men echter met Contrahirungszwang te doen zonder meer, d.w.z. zonder dat er tegelijkertijd een openbaar aanbod gedaan is, dan is voor het tot stand komen der overeenkomst zoowel nog een aanbod als eene acceptatie noodzakelijk.

Als er een openbaar aanbod is, dat door iemand uit het publiek, overeenkomstig de bedoeling van den offertedoener, wordt geaccepteerd, dan zal de aanboddoener, als hij niet praesteeren wil, zich schuldig maken aan contractbreuk, met alle gevolgen van deze en zal dus, zoo mogelijk, reëele executie kunnen plaats hebben. Als bij Contrahirungszwang zonder meer daarentegen, degeen op wien eene dergelijke verplichting rust, niet wil accepteeren na eene aan hem gedane offerte, dan zal er alleen sprake kunnen zijn van eene vergoeding van kosten, schaden en interessen; hij doet immers, door niet de hem door de wet opgelegde verplichting na te komen, eene onrechtmatige daad, zoodat art. 1401 B. W. in zoodanig geval toepasselijk is. Zonder acceptatie geen overeenkomst, zoodat, zoolang er nog niet geaccepteerd is, er ook van rechten en verplichtingen uit overeenkomst niet sprake kan zijn. De eigenlijke verplichting tot praestatie volgt uit eene gesloten overeenkomst en niét uit de wet. Daarom is te onderscheiden de dwang om eene overeenkomst te sluiten, opgelegd door de wet en de verplichting tot praesta-

tie voortspruitend uit overeenkomst. Degeen op wien de Contrahirungszwang rust, verkeert ten aanzien van hem, die hem een aanbod doet, in denzelfden toestand, als had hij met den offertedoener van te voren een afspraak gemaakt tot het sluiten van de bepaalde overeenkomst. Het onderwerp van die voorovereenkomst zou dan natuurlijk zijn: het sluiten van eene volgende overeenkomst, als de daarop rechthebbende zijn wil te kennen geeft. Dus van den kant van hem, die dan zijn toestemming zal moeten geven een verbintenis om te doen, waarop art. 1275 vlg. toepasselijk zijn. [1]) Reëele executie is in den zin van art. 1277 B. W. hier natuurlijk niet mogelijk, daar de verklaring van den a.s. schuldenaar niet door die van een derde kan worden vervangen; en zonder die verklaring geen overeenkomst en dus ook geen recht op de praestatie, waarom het hem, die zich met den a.s. debiteur in relatie stelt, te doen is. Tot dezelfde conclusie, n.l. dat er alleen tot vergoeding van kosten, schaden en interessen veroordeeld kan worden, dienen we dus ook bij de Contrahirungszwang te komen, daar hier in plaats van eene contractueele, eene wettelijke verplichting tot het sluiten van eene overeenkomst bestaat, hetgeen natuurlijk principieel geen verschil maakt.

2° Men moet het openbaar aanbod ook niet verwarren met die *openlijke aankondigingen*, die het karakter van aanbod missen. Ieder weet daarbij, dat de wil om zich te verbinden ontbreekt en ze zijn zoo ruim gesteld, dat een der eerste vereischten voor eene

---

[1]) Zie hiervoor GOUDEKET, blz. 105.

geldige offerte, n.l. de volledigheid niet aanwezig is. Men heeft dan in plaats van met een *aanbod*, te doen met een *verzoek* tot het publiek om van hun kant een aanbod te doen. Vroeger noemde men alle openlijke aankondigingen, hoe gepreciseerd ze ook waren: „*invitationes ad offerendum.*" Nadien werd door een massa juristen het aanbodskarakter aan vele van die publicaties gegeven, omdat ze aan de vereischten, voor een aanbod gesteld, voldeden, nadat men den eisch had laten vallen, dat die wilsverklaring tot een bepaald persoon gericht moet zijn. Tegenwoordig wordt dus de mogelijkheid erkend, dat eene openlijke aankondiging een aanbod inhoudt en verschilt men alleen ten aanzien van de gevallen, waarin ze aanwezig is. We stellen hier dus tegenover elkaar: die openlijke aankondigingen, die een *aanbod* zijn en die, welke slechts *reclame* beoogen.

Of men dus in de openlijke aankondigingen gedaan in advertenties, een aanbod moet zien, is eene feitelijke vraag. We dienen bij ons onderzoek of eene aankondiging is een aanbod of enkel reclame, blijkens het voorgaande, te letten op twee dingen: n.l. of de verklaring „volledig" is d.w.z. of haar inhoud aldus is, dat door enkel toetreding van hem, tot wien de verklaring zich richt, de overeenkomst tot stand kan komen en vervolgens of degeen, die de verklaring aflegt den wil heeft zich door de wilsverklaring te binden, voornamelijk in verband daarmee, of de individualiteit van den toekomstigen contractant hem al of niet onverschillig is.

Zoo zal dus niet als aanbod kunnen gelden de advertentie, waarin eene bepaalde zaak te koop wordt

aangeboden; de „vollständigkeit" ontbreekt, bij gemis van aanduiding van prijs. Evenmin zal men in de publicatie, dat iemand op een bepaalden tijd eene bepaalde zaak opent, eene offerte kunnen zien. Welke de inhoud van de toekomstige overeenkomst is, is hier, vooralsnog, onbekend. Zoo mag men dus ook in de publicatie van openstelling van een café geen aanbod zien. Bij de behandeling van enkele speciale gevallen, waar de vraag ter sprake komt, komen we hierop nader terug.

3° De *eenzijdig verbintenisscheppende rechtshandeling*, die in het Duitsche recht erkend is, maar bij ons in het recht nog geen basis vindt, is natuurlijk ook te onderscheiden van het openbaar aanbod. Het aanbod roept geen verbintenis in 't leven, maar een toestand van gebondenheid. Verschillende moeilijkheden doen zich voor bij aanneming van de offertentheorie ten aanzien van verschillende in het verkeer geregeld voorkomende instituten, die door de erkenning van de verbindende kracht van de eenzijdige belofte gemakkelijk zouden kunnen worden opgelost. Ook OPZOOMER [1]) erkent dit en wenscht, dat naast de overeenkomst, die ook volgens hem regel moet blijven, als uitzondering de verbintenisscheppende kracht van de eenzijdige verklaring door de wet worde aangenomen, bijv. bij uitloving, uitschrijving van prijsvragen e.a.

Bij de bedoelde eenzijdige wilsverklaring is de verbintenis niet een gevolg van overeenstemmende willen, maar ligt haar oorsprong in de belofte. Terwijl dus de verbintenis van hem, die een openbaar

[1]) OPZOOMER, Burgerlijk Wetboek verklaard, Dl. VI, blz. 25.

aanbod doet, eerst ontstaat na acceptatie van iemand uit het publiek, ontstaat ze bij de eenzijdige verbintenisscheppende wilsverklaring, zoodra de verklaring is afgelegd; de toekomstig rechthebbende wordt niet bepaald door acceptatie, maar door vervulling van de bedingen, waaronder de belofte gesteld is.

Daar in ons recht eene dergelijke wilsverklaring niet bestaan kan, bij gebrek aan positief wetsartikel, kunnen *wij* met dit instituut het openbaar aanbod niet verwarren.

4° Er is ook geen sprake van de hier bedoelde offerte, die niet tot een bepaald persoon is gericht, als het aanbod is gericht tot een ons onbekend persoon. Hier richt het aanbod zich ook schijnbaar tot het publiek, maar niet elk uit het publiek kan hier contractant worden. Er is dan slechts één persoon, die door zijne persoonlijkheid alleen in staat is te contracteeren; b.v. een vader, wiens kind door een onbekend gebleven persoon gered is, doet eene schenkingsofferte aan den onbekende. Alleen deze kan accepteeren; hier heeft men dus te doen met een aanbod gericht tot een bepaald persoon.

Degeen, tot wien het aanbod is gericht, is wel niet bij name aangeduid, maar is door zijne hoedanigheid van redder wel individueel bepaald.

Terwijl, zooals we zagen bij het openbaar aanbod de persoon van den toekomstigen contractant den aanboddoener onverschillig is, zien we, dat bij het aanbod, hierboven bedoeld, zijne individualiteit er juist zeer veel toe doet.

5° Dikwijls wordt ook de niet tot een bepaald per-

soon gerichte offerte verward met het geval, waarin men het aan een derde overlaat om den toekomstigen contractant te bepalen. Dit doen o. a. zij, die in het uitgeven van een order en toonderpapier zien een aanbod aan het publiek. Hier bepaalt de toekomstige contractant — stel, dat eene dergelijke constructie de juiste was — niet zich zelf, maar zou hij toch altijd door den eigenaar van het papier moeten worden uitgekozen. Iets dergelijks is het geval, wanneer ik mij borg stel voor eene toekomstige schuld van een bepaald persoon, onverschillig met welken persoon deze eene verbintenis aangaat.

Onder toepassing van het bovenstaande, willen wij nu, na eene uiteenzetting van de wetgeving, literatuur en rechtspraak, hier te lande zoowel als in het buitenland, nagaan of er bij ons naar positief Nederlandsch recht, in de in de inleiding aangegeven gevallen, sprake kan zijn van het, door ons tot onderwerp van dit proefschrift gekozen, aanbod.

HOOFDSTUK III

WETGEVING, LITERATUUR EN RECHTSPRAAK

WETGEVING

In onze codificatie zal men tevergeefs naar eenig artikel zoeken, dat het heeft over de niet tot een bepaald persoon gerichte offerte; ook ontbreekt zelfs elke bepaling over de offerte in het algemeen. Maar is het wel noodig daarvoor bepalingen in wetboeken te hebben, is het niet veeleer het werk van de wetenschap om de al of niet bruikbaarheid van bovengenoemde offerte in verband met de eischen van het verkeer aan te toonen? Het gemak van de regeling in de wet is, dat dan allerlei controversen, welker beantwoording tegenwoordig nog een open vraagstuk is, zijn opgelost; maar een wetboek dient toch niet tot oplossing van alle mogelijke kwesties; zij dient slechts algemeene regels aan te geven, die den rechter bij zijne beslisisng een leidraad zullen zijn. Ieder weet *wat* aanbod is; over de vereischten voor haar bestaan zijn *alle* juristen het met elkaar eens. Alleen openbaart zich bij de vraag òf in bepaalde gevallen een aanbod aanwezig is, dus bij toe-

passing van de verschillende vereischten in de concrete gevallen, verschil van meening. Dit is, zooals we hierboven zagen een gevolg van de verschillende manier van interpreteeren van wilsverklaringen, die de juristen verdeeld houdt.

Ook in andere landen bestaan,voor zoover ik weet, geen algemeene bepalingen; in Frankrijk en Engeland is de wet al even stilzwijgend als bij ons. In Duitschland en Zwitserland wordt bij de behandeling van sommige, ook hier besproken instituten, een keus gedaan tusschen de tot verklaring daarvan dienende constructies.

Zoo komen er ten aanzien van de uitloving bepalingen voor in het Duitsche en Zwitsersche privaatrecht. De twee theorieën, die de verbintenis van den uitlover konden verklaren, zijn zooals we hier beneden zullen zien: de offertentheorie en de theorie, die in de uitloving ziet eene eenzijdige verbintenisscheppende rechtshandeling. Het D. B. G. kiest uitdrukkelijk de laatste, terwijl das Schweizerische Obligationenrecht de eerste theorie huldigt.

De Motive van het D. B. G. [1]) geven haar karakter met zooveel woorden aan: „Der Entwurf erblickt im Anschluss an diese Theorie (nl. van de eenzijdig verbintenisscheppende rechtshandeling) in der Auslobung gleichfalls eine durch sich selbst und ohne Hinzutritt eines Annahmeaktes verbindliches, einseitiges Versprechen des Auslobenden, wodurch dieser Kraft seines Verpflichtungswillens demjenigen zur Erfüllung verpflichtet wird, welcher die durch die

[1]) Bd. II, pg. 519.

Auslobung näher bestimmte Leistung vollbracht hat. Als eine Ausnahme von der Regel erkennt der Entwurf hiernach in der Auslobung die verbindliche Kraft des einseitigen nicht des angenommenen Versprechens an." Dus de uitloving volgens deze voorstelling geen offerte. Wel is in Duitschland ook de overeenkomst de voornaamste bron van de verbintenissen, maar daarnaast wordt de verbintenisscheppende kracht van de eenzijdige rechtshandeling erkend. Zie § 305 D. B. G.: „zur Begründung eines Schuldverhältnisses durch Rechtsgeschäft sowie zur Aenderung des Inhaltes eines Schuldverhältnisses ist ein Vertrag zwischen den Beteiligten erforderlich, *soweit nicht das Gesetz ein anderes vorschreibt.*" De wet maakt dus van deze haar geschonken bevoegdheid gebruik bij de uitloving.

In Zwitserland heeft men een dergelijk § 305 niet; daar ontstaan de verbintenissen alleen:

uit overeenkomst,
uit ongeoorloofde handelingen,
uit ongerechtvaardigde verrijking.

Art. 8 van das Zw. Obligationenrecht behandelt de uitloving. Dit artikel staat onder titel 1: „over het ontstaan van de verbintenissen uit overeenkomst," waaruit men dus afleiden kan, dat men in de uitloving zelf een aanbod en in de verbintenissen, die er later uit voortspruiten, verbintenissen uit overeenkomst zien moet. De Zwitsersche wet huldigt dus de offertentheorie en ziet dan in de uitloving een aanbod gericht tot het publiek. Het voorgaande artikel (art. 7) spreekt over aanbod aan het publiek. Het toezenden van tarieven heeft geen bin-

dende kracht, is dus geen aanbod; wel echter het geprijsd uitstallen van waren.

De verschillende rechtsvragen, die men bij de uitloving stellen kan, worden in het D. B. G. tot in de fijnste bijzonderheden ontwikkeld en geregeld, terwijl de Zwitsersche wet er zich bijna niet over uitlaat. In Zwitserland wordt de geheele uitloving in één artikel behandeld; in Duitschland worden er enkele §§ aan gewijd (§ 657—662).

Het D. B. G. onderscheidt: de gewone uitloving en de uitschrijving van prijsvragen. De eerste kan voor alle mogelijke handelingen en gevolgen gebeuren, de laatste alleen voor bepaalde wetenschappelijke of technische praestaties, met het oog op een plaats te vinden wedstrijd. [1])

In het D. B. G. staat met zooveel woorden in § 657 dat ook hij aanspraak op belooning heeft, die zonder van de uitloving iets af te weten, de handeling verricht, het gevolg bereikt heeft. Immers, zoodra de uitlover de zaak openlijk bekend gemaakt heeft, is hij verplicht zijne gedane belofte te vervullen als het onderwerp van de uitloving volbracht is. De verbintenis van hem is eene verbintenis onder opschortende voorwaarde; zij wordt zuiver als iemand de praestatie verricht heeft. De praestatie is dus het doel, zij vervult de voorwaarde; er ontstaat eene verbintenis met hem, die haar volvoert, en daarvan mededeeling doet.

In Zwitserland is de uitloving eene offerte, die tot overeenkomst leidt door acceptatie. Acceptatie

---

[1]) Crome, Syst. des deutschen Bürgerl. Rechts, dl. II, § 279, blz. 756 en vlg.

vindt plaats door verrichting van de praestatie. Evenmin als eene wilsverklaring een aanbod kan zijn, zonder den wil om als aanbod dienst te doen (dien wil objectief interpreteeren) kan ze ook eene acceptatie zijn zonder den wil te accepteeren. Verricht men dus de handeling zonder iets van de uitloving af te weten, dan kan die acceptatiewil er onmogelijk zijn en kan men aan hem, die de handeling verrichtte slechts door zijn toevlucht te nemen tot een fictie, recht op de belooning geven.

Wanneer meerderen de praestatie verrichtten, komt volgens § 659 D. B. G. de belooning toe aan hem, die de handeling het eerst verrichtte en hiervan kennis gaf, terwijl als meerderen tegelijk hun praestatie aanbieden ieder recht op een evenredig deel van den uitgeloofden prijs heeft. Wanneer de prijs niet voor verdeeling vatbaar is, of overeenkomstig de bedoeling van den uitlover als ondeelbaar beschouwd moet worden, zal het lot beslissen.

Het Zwits. recht zwijgt hierover. In de eerste casuspositie moet men ook daar tot hetzelfde resultaat komen, omdat de acceptatie pas voltooid is door het verrichten der praestatie overeenkomstig de bedoeling van den uitlover, dus met kennisgeving; daardoor komt de overeenkomst tot stand en ontstaat het recht op de uitgeloofde som. Dezelfde oplossing als in het Duitsche recht, dient men ook in het Zwitsersche recht te geven, als meerderen tegelijkertijd hun praestatie aanbieden. Met ieder van hen komt dan eene overeenkomst tot stand. Maar den uitlover verplichten aan ieder de beloofde belooning te geven, zou voor hem onbillijk zijn; hem heelemaal van zijn

verplichting ontslaan, omdat zijne bedoeling slechts was van één persoon de praestatie te verkrijgen, is onbillijk tegenover hen, die zich alle mogelijke moeite getroostten en alle krachten hebben ingespannen om recht te krijgen op de uitgeloofde som. Het eenige billijke standpunt is ook hier: aan elk een evenredig deel te geven, of zoo de zaak uit haar aard of overeenkomstig des uitlovers bedoeling niet voor verdeeling vatbaar is, het lot te laten beslissen.

Ook wordt in het D. B. G. en in het Zw. Obl. recht de aandacht gewijd aan de „Versteigerung". Beide codificaties huldigen die theorie, die in het in het openbaar te koop aanbieden bij opbod ziet een verzoek tot het publiek om offerten te doen. Aangaande dit onderwerp vindt men in het Zwitsersche Recht meerdere bepalingen dan in het Duitsche. Het Duitsche volstaat met te zeggen, dat in een dergelijk geval de overeenkomst eerst tot stand komt „durch den Zuschlag" en dat een bod door een hooger bod zijn kracht verliest. De „Versteigerer" heeft dus het recht den laatst geboden prijs aan te nemen of te weigeren.

Het Zwitsersche recht bepaalt in hoofdzaak hetzelfde, maar regelt bovendien nog enkele kleine bijzonderheden, die hier niet ter zake dienende zijn.

In het Saksische recht werd zoowel ten aanzien van de uitloving als ten opzichte van de „Versteigerung" het overeenkomststandpunt ingenomen en dus in het doen van eene uitloving en het laten plaats hebben van eene „Versteigerung" een aanbod gezien, dat niet gericht is tot een bepaald persoon. (Zie § 771

en § 819 van het „sächsische B. G. B."). Hieruit blijkt dus, dat men in dat recht de offerte, niet tot een bepaald persoon gericht, algemeen toelaatbaar achtte, daar er geen enkele reden is aan te nemen, dat ze slechts, bij uitzondering, in de in de wet geregelde gevallen erkend werd.

Ook het „Allgem. Oesterr. Bürgerl. Gesetzb." v. 1 Juli 1811 neemt een dergelijk standpunt in. De in het begin dezer eeuw samengestelde commissie tot herziening van het Oostenrijksche burg. recht gaf in 1907 een ontwerp uit, dat in 1912 als „Novelle zum Oesterreichischen A.B.Gb." is verschenen. Over deze novelle wordt door Dr Fr. Schöndorf [1]) eene verhandeling gegeven.

Het ontwerp staat ten aanzien van de uitloving niet op het offertenstandpunt, wat direct al merkbaar is in de definitie: „Die nicht an bestimmte Personen gerichtete Zusage einer Belohnung für eine Leistung oder einen Erfolg wird durch die öffentliche Bekanntmachung verbindlich."

Naar Engelsch recht is de eigenaar van een hotel verplicht alle reizigers op te nemen, die zich aanmelden, natuurlijk, voor zoover er in het hotel plaats is en er geen rechtmatige reden is, hun den toegang te ontzeggen. Zoo heeft de hotelhouder de bevoegdheid dronken personen te weigeren of personen, die niet in overeenstemming zijn met het gewone slag van menschen, die in zijn hotel logeeren; aan landloopers kan hij b.v. steeds den toegang ontzeggen. Als reden voor die verplichting tot opnemen voert

[1]) Schöndorf, in Archiv für Bürgerl. Recht, 1913, Bd. 39' blz. 120 en vlg.

Lord Denmann in een geschil aan, dat de reiziger op zijn reis niet van het noodige voedsel mag beroofd worden en gelegenheid moet hebben ergens den nacht door te brengen. Die verplichting is aanwezig, als de hotelier, door zijn heele doen en laten, te kennen geeft, dat hij bereid is elken reiziger, die zich aanmeldt op te nemen. Als uit de omstandigheden voortspruit, dat hij dit niet doet, kan hij weigeren, wien hij wil; dit zal bijv. aanwezig zijn bij een hotel voor vrouwen en dergelijke.

Men mag dus voor het Engelsche recht aannemen, dat daar in het openstellen van hotels voor het publiek wordt gezien een op zich nemen van eene betrekking, waarvoor een Contrahirungszwang bestaat.

Hierdoor is de hotelhouder verplicht het aanbod te accepteeren van elk, die in zijn hotel een onderkomen zoekt en dezen op zijn verzoek over het algemeen alles te verschaffen, wat in een hotel van een dergelijken rang gevraagd kan worden. Zooals uit eene, ook hieronder in de rechtspraak aangehaalde, beslissing blijkt, bestaat deze verplichting alleen tegenover reizigers, zoodat de hotelhouder, als naar zijn oordeel, de gast te lang in het hotel blijft, hem het verdere verblijf kan ontzeggen.

Dat men naar Engelsch recht hier niet te doen heeft met een aanbod gericht tot het publiek of tot eene bepaalde categorie personen uit het publiek, blijkt ook uit het feit, dat, als bron van eene dergelijke verplichting tot opnemen wordt aangevoerd, het belang van den reiziger en niet de wil van den herbergier.

Een dergelijke Contrahirungszwang rust naar Engelsch recht ook op den zgn. „common carrier". Dit is iemand, die openlijk het bedrijf van goederen en personenvervoerder uitoefent. Algemeene voorschriften over hem worden gegeven in de Carrier Act. van 1830. Wil iemand „common carrier" zijn, dan moet uit de omstandigheden blijken, dat hij geneigd is, tegen loon, goederen voor elk, die zich aanbiedt, te vervoeren.

Evenals de hotelhouder verplicht is ieder die zich aanmeldt, onderkomen te verschaffen, zoo is ook de common carrier verplicht de goederen van ieder, die dat wenscht, te vervoeren. Natuurlijk alleen ten opzichte van zulke goederen, als de ondernemer gewoon is te vervoeren, en alleen, zoo hij zijn vervoer beperkt tusschen enkele plaatsen, tusschen die gemeenten. Is het vervoermiddel, waarmede hij vervoert, vol, dan mag hij andere hem aangeboden goederen weigeren; de goederen moeten verder tijdig ten vervoer zijn aangeboden, zoodat hij, wanneer ze te lang of te kort voor het vervoer worden bezorgd, deze niet behoeft aan te nemen. Hij kan ook steeds het vervoer weigeren, wanneer er een te rechtvaardigen grond voor bestaat. Eenzelfde nog sterkere Contrahirungszwang rust op den ondernemer van spoorwegen. Terwijl, zooals we hier juist zagen, de common carrier het vervoer mag weigeren van goederen, die hij niet gewoon is te vervoeren, heeft de spoorwegonderneming in het algemeen die bevoegdheid niet, maar wanneer zij waren moet vervoeren, die zij in het algemeen niet vervoert, dan is zij ten aanzien van die voorwerpen niet common

carrier en is zij ook niet in die mate aansprakelijk voor het teniet gaan der goederen, als anders.

LITERATUUR

Nederlandsche literatuur

Zooals ik in de inleiding opmerkte, is het aanbod in de Nederlandsche juridische werken, voor zoover mij bekend, nergens opzettelijk behandeld. Slechts enkele schrijvers wijden in 't voorbijgaan even hunne aandacht aan de kwestie. Zoo behandelt Mr VOGLER [1]) bij de bespreking van de totstandkoming van 't lijnvervoercontract, in enkele bladzijden het aanbod aan 't publiek en komt hij tot de conclusie, dat men bij vaste lijnen, evenmin met een aanbod als met Contrahirungszwang, heeft te doen, daar men hier niet eene wilsverklaring heeft, waarin de bedoeling ligt uitgesproken zich tegenover iedereen te binden tot het aangaan van contracten, terwijl ook het publiek karakter van de onderneming niet in staat is om Contrahirungszwang op te leggen. Volgens hem heeft het publiceeren der tarieven en verdere voorwaarden van vervoer alleen de beteekenis van eene mededeeling aan het publiek, dat de lijn bereid is vervoercontracten aan te gaan op de gepubliceerde voorwaarden.

Hoewel schrijver uitdrukkelijk waarschuwt niet

---

[1]) VOGLER, de vaste stoomvaartlijnen, prft. Leiden, 1913, blz. 128 en vlg.

met elkaar te verwarren het openbaar aanbod en de Conthrahirungszwang, meen ik toch te moeten opmerken, dat hij zelf het onderscheid uit het oog verliest, waar hij zegt, dat PARDESSUS de meening is toegedaan: dat op de ondernemers van openbare middelen van vervoer, die openlijk hun dienst hebben gepubliceerd een Contrahirungszwang rust. Ze zijn niet meer vrij in hunne bewegingen, omdat zij, zonder bepaalde personen uit te sluiten, door hunne publicaties een openbaar aanbod hebben gedaan; daarom moeten de ondernemers voor de gepubliceerde tarieven en op de uren in de publicaties aangegeven, de goederen vervoeren van ieder, die door de goederen ten vervoer aan te geven, blijk geeft, de publieke offerte te accepteeren.

VOGLER tracht zijn standpunt, dat men bij vaste lijnen niet met een openbaar aanbod te doen heeft, staande te houden, door de stelling te verdedigen, dat men in de allereerste plaats moet letten op de bedoeling van de stoomvaartonderneming, die de publicatie doet; zooals ik hiervoren opmerkte moet men zich op het standpunt stellen, welke beteekenis aan een en ander gehecht wordt door de personen, tot wie zich de verklaring richt; dat de onderneming weet, dat deze er een aanbod in zien, blijkt wel uit de dikwijls voorkomende clausule: „veranderingen voorbehouden", waardoor zij te kennen geeft, dat men in de publicatie nu voor dit geval niet moet zien een aanbod, maar eenvoudig eene invitatio ad offerendum.

Prof. MOLENGRAAFF [1]) wijdt bij de behandeling der

[1]) MOLENGRAAFF, Leidraad, dl. III, blz. 383.

openbare middelen van vervoer ook eenige aandacht aan de in dit geschrift behandelde kwestie. Hij ziet in het geprijsd te koop stellen van een bepaald voorwerp, in het aanbod ter beurze, het plaatsen van een automaat enz., een openbaar aanbod. Het bezwaar dat soms tegenstanders opwerpen, dat een en ander daarom geen aanbod kan zijn, omdat de initiatiefnemer, als meerdere acceptanten opkomen, dan er voorwerpen zijn, aan zijn aanbod niet voldoen kan, ontzenuwt hij door aan te nemen, dat het aanbod nader bepaald wordt door de omstandigheden.

Ook volgens GOUDSMIT [1]) behoeft het voorstel tot het sluiten van eene overeenkomst niet tot een bepaald persoon gericht te zijn, maar kan het ook gedaan zijn tot dengene uit het publiek, die zijnerzijds eene zekere praestatie doen zal.Een dergelijk aanbod aan het publiek gericht, noemt hij uitloving. Terwijl hij eerst zegt, dat het aanbod gericht is tot hem, die de praestatie verricht, noemt hij een dergelijk voorstel onmiddellijk daarna een aanbod aan het publiek. Hij geeft zich dus geen rekenschap, tot wien eigenlijk een dergelijk aanbod gericht is; maar dit zal voor ons geen steen des aanstoots zijn.

Ook erkent GOUDSMIT de mogelijkheid, dat er in de openbare veiling, van den kant van den veiler, in rechtskundigen zin een aanbod gedaan kan worden, dat gericht is tot den hoogsten bieder; of dit het geval is, zal uit de omstandigheden moeten worden opgemaakt en in het algemeen zal het plaatselijk gebruik beslissen.

[1]) GOUDSMIT, Pandecten systeem, dl. II, blz. 93.
GOUDSMIT gebruikt het woord uitloving hier in eene heel andere beteekenis, dan wij er aan toekennen.

Ook HAMAKER[1]) raakt bij zijne beschouwingen over Pandrecht de kwestie aan. De leer, als zou de wilsverklaring zijn de openbaring van den wil en deze laatste en niet zijne verklaring, in rechte kracht hebben, heeft per se ten gevolge de onmogelijkheid van de offerte ad incertam personam. Wanneer degeen, die de wilsverklaring aldus heeft afgelegd, later, nadat de persona incerta in een bepaald individu veranderd is, niet nog eens verklaart te willen contracteeren, nu met dat bepaalde individu, dan kan er van eene overeenkomst geen sprake zijn. Maar als hij dit doet, dan komt door die nieuwe verklaring, die eene acceptatie is van eene aan hem door dat bepaalde individu gedane offerte, de overeenkomst tot stand.

HAMAKER daarentegen noemt wilsverklaring, die handeling, waardoor de handelende persoon verklaart het een of ander rechtsgevolg te willen, en hij neemt aan, dat ze juist dat rechtsgevolg teweeg brengt, dat hij verklaart heeft te willen, zoodat het op de waarheid van de verklaring niet aankomt. Nu kan een wil ophouden te bestaan, en dus herroepen worden; de wilsverklaring daarentegen kan niet ongedaan gemaakt worden. Terwijl het nu volgens de oude leer, dat wilsverklaring gelijk is aan wilsopenbaring eigenlijk onmogelijk is om eene offerte, een werkelijk aanbod, te doen aan eene incerta persona, vervalt die onmogelijkheid, als men in de handeling, waarbij men verklaard heeft te willen, onver-

[1]) Verspreide Geschriften, dl. II, blz. 253; oorspronkelijk verschenen in: Nieuwe Bijdragen voor Rechtsgeleerdheid en Wetgeving, jg. 1875, blz. 49 en vlg.

schillig of de wil er geweest is of niet, het rechtenscheppend feit ziet. Deze uiteenzetting geeft HAMAKER om daarmee het recht van den pandhouder te verklaren, om bij niet voldoening van de schuld door den debiteur, de eigendom van de verpande zaak aan een derde over te dragen. Volgens HAMAKER heeft de pandgever den wil den eigendom van de zaak over te dragen aan hem, dien de pandhouder daarvoor zal aanwijzen. Verpanden is dus volgens hem niet, wat men er algemeen in ziet, het vestigen van een recht van pand, maar eene eigendomsoverdrachtsofferte ad personam incertam. Hoe dit ook zij, het hier bespreken van deze verschillende meeningen, komt bij ons onderwerp niet te pas. HAMAKER erkent de offerte ad incertam personam, en zijn geschrift is daarom voor ons van belang, omdat hij laat uitkomen, dat het al of niet toelaten van eene dergelijke offerte grootendeels een gevolg is van het standpunt, dat men inneemt t.a.v. de interpreteering van rechtshandelingen. Echter al noemt HAMAKER het in pand geven van eene zaak eene offerte ad incertam personam, zij is niet eene zoodanige, als wij behandelen, daar hier de pandhouder eigenlijk slechts vertegenwoordiger is van den pandgever en deze dus daardoor eigenlijk zelf den persoon uitkiest. De toekomstige contractant bepaalt hier in geen geval zich zelf.

De vraag of de uitstaller van waren met aangegeven prijs verplicht is die waren tegen den aangegeven prijs te verkoopen, wordt ook behandeld in de „Rechtsgeleerde adviezen" 1877, 16e advies. Het advies ontkent eene dergelijke verplichting van den uit-

staller. Het stelt zich zuiver op het standpunt van de wilstheorie. Voor eene overeenkomst is noodig, dat twee personen op één moment den wil hebben om zich aan elkaar te verbinden. Wellicht wilde de uitstaller verkoopen voor den aangegeven prijs, toen hij het voorwerp ter uitstalling deponeerde, maar toen wilde de latere kooper nog niet, en toen de aspirant-kooper wilde, wilde de uitstaller niet meer.

Dit advies wordt in Themis 1882 [1]) door Mr. Belinfante beoordeeld. Deze acht den uitstaller wel degelijk gebonden en zoolang de verkooper zijn geprijsd voorwerp niet heeft teruggenomen, mag men daaruit afleiden, dat hij den wil behouden heeft om niet alleen het bepaalde voorwerp, maar zelfs de geheele voorraad, tegen den aangeduiden prijs aan het publiek te verkoopen. Dus het etaleeren met aangegeven prijs is volgens hem een aanbod aan het publiek, tenzij het tegendeel duidelijk voor een ieder kenbaar is.

Bij de behandeling van de zaken, die aan niemand toebehooren, noemt de Groot [2]) ook geld, dat te grabbel werd geworpen. Volgens hem geeft men dus door het te grabbel werpen het eigendomsrecht prijs en is ieder in staat den eigendom te verwerven. Hij beschouwt eene dergelijke handeling dus als derelictio. Deze meening wordt echter door Fockema Andreae [3]) bestreden. Hij beschouwt het te grabbel gooien niet als eene prijsgeving van eigendom, maar als

---

[1]) Blz. 220.

[2]) De Groot, Inleiding tot de Hollandsche Rechtsgeleerdheid, Bk. II, dl. 1, § 52.

[3]) Fockema Andreae, t. a. p., blz. 56.

eene eigendomsoverdracht aan den onzekeren persoon, die het geworpene zal oprapen.

Duitsche literatuur

In Duitschland bestaat over het openbaar aanbod meer literatuur.

Men kan, wat betreft de opvatting in de Duitsche literatuur, aangaande dit onderwerp, deze verdeelen in twee tijdperken:

a het tijdperk vóór het opstel van SOHM, in GOLDSCHMIDT'S Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht,

b het tijdperk er na.

De eerste periode kenmerkt zich door een absoluut verzet tegen de toelaatbaarheid der offerte, die niet gericht is tot een bepaald persoon, eensdeels op gronden ontleend aan de Romeinsche rechtsbronnen, anderdeels op grond van redeneering en theoretiseering.

Als tegenstanders er van op grond van Rom. pandektenplaatsen nemen KINDERVATER en JHERING eene voorname plaats in, terwijl VON SAVIGNY meer zijne meening baseert op eene algemeene beschouwing over het wezen eener zoodanige offerte.

Nadat SOHM op overtuigende wijze had aangetoond dat noch het Romeinsche noch het Duitsche Recht zich in principe tegen het aanbod aan een niet bepaald persoon verzet, vindt men in de Duitsche literatuur weinig bezwaar tegen eene dergelijke offerte. Des te meer strijd ontstond er echter sinds dien over de vraag, tot wien een zoodanig aanbod

eigenlijk gericht is. Men moet dan ook in de tweede periode de schrijvers weer in twee hoofdgroepen verdeelen:

a. de aanhangers van SOHM, die trachten te bewijzen dat de offerte, niet gericht tot een bepaald persoon, zich richt tot *één* enkel persoon en die het eigenaardige er van alleen daarin zien dat hier de toekomstige acceptant niet individueel bepaald is, zijne individualiteit er weinig toe doet, zoodat aan meerderen de gelegenheid is gegeven, acceptant te worden;

b. de aanhangers der andere meening, die het eerst uitvoerig door BIERMANN ontwikkeld is en bij wien zich talrijke andere schrijvers hebben aangesloten. Volgens deze juristen is de offerte hierboven bedoeld niet gericht tot *één* onbepaald persoon, maar tot meerderen, ja zelfs soms tot het geheele publiek.

1e periode KINDERVATER[1]) beroept zich op de volgende Pandektenplaats L. 10. D. 45. 3 (de stipulationibus servorum): „Si ita stipuletur (servus communis TITII et MAEVII): TITIO decem aut MEAVIO fundum dare spondes? quia incertum est, utri eorum adquisierit actionem, idcirco inutilis stipulatio existimanda est."

Volgens deze Pandektenplaats liet een slaaf, die zoowel aan TITIUS als aan MAEVIUS toebeoorde, zich beloven door een derde, dat deze aan TITIUS tien geldstukken of aan MAEVIUS één stuk grond zou geven. Hieruit wordt niet eene actie verworven, daar

[1]) KINDERVATER, in JHER. Jahrb., Bd. 7, blz. 5 en vlg.

nergens uit blijkt, voor wien van beide heeren de slaaf zich iets heeft laten beloven. Zooals SOHM[1]) m.i. zeer terecht opmerkt, heeft dit niets te maken met de vraag of in het Rom. Recht de offerte ad incertam personam bekend was; immers hier is niet aanwezig eene offerte tot een objectief onbepaald persoon; hier is den slaaf de offerte gedaan; hij alleen kan accepteeren; en alleen daarom, dat het niet duidelijk was, voor wien hij iets wilde krijgen, kon hem eene actie niet gegeven worden.

JHERING[2]) eischt voor de zuiver Romeinsch Rechtelijke verbintenissen, dat de offerte gericht wordt tot een bepaald persoon, terwijl hij dezen eisch laat varen voor de meer moderne rechtsinstituten, als :de uitloving, order- en toonderpapier enz. Als argument voor zijne meening doet hij een beroep op L. 18. D. 1. 7. (de adoptionibus et emancipationibus). „Non aliter enim voluntati eius, qui adrogare pupillum volet, si causam eius ob alia probabit, subscribendum erit, quam si caverit servo publico, se restituturum ea, quae ex bonis eius consecutus fuerit, illis, ad quos res perventura esset, si adrogatus permansisset in suo statu."

De kwestie is de volgende: de arrogator impuberis d.w.z. hij die een impubes aan zijne patria potestas onderwerpt, moest een servus publicus beloven, dat hij, als de impubes zou komen te overlijden voor dat hij mondig was, het vermogen, dat hem door de arrogatio toeviel, aan hem zou geven, die het gekregen zou hebben zonder de arrogatio.

---

[1]) SOHM, t. a. p., blz. 57.
[2]) JHERING, in JHER. Jahrb., Bd. 7., blz. 379.

Volgens JHERING doet men deze belofte daarom aan een servus publicus, omdat men anders te doen zou hebben met eene offerte ad incertam personam. Afgezien daarvan, dat ook hier absoluut van geen offerte aan een onbepaald persoon in den werkelijken zin van het woord sprake zou kunnen zijn, daar de erfgenamen van den geadrogeerde geen objectief maar subjectief onbepaalde personen zijn, kon men in bovenstaande casus toch niet direct met de erfgenamen de stipulatio aangaan, daar deze eischt aanwezigheid der partijen. Men stelde alleen daarom een servus publicus aan, om den arrogator direct te verbinden en niet om de offerte ad incertam personam te ontloopen.

Evenmin, als uit de hierboven aangehaalde Pandektenplaats van KINDERVATER, kan men uit deze de conclusie wettigen, dat in het Romeinsche Recht de offerte ad incertam personam verboden was.

VON SAVIGNY[1]) was de eerste, die zich op grond van theoretische beschouwingen heeft verzet tegen het sluiten van eene overeenkomst met eene persona incerta. Zijn bezwaar komt hierop neer: „die Obligationen, als Beschränkungen der natürlichen Freiheit, sind nicht zu solchen Zwecken eingeführt, sodass wir durch diese Anwendung derselben ihre natürliche Bestimmung willkürlich überschreiten würden."

Terwijl het zeer twijfelachtig is, of de verbintenissen als beperkingen der natuurlijke vrijheid zijn te beschouwen, is het ook zeer betwistbaar of door het sluiten van eene overeenkomst, waarvan het aanbod

[1]) v. SAVIGNY, Obligationenrecht, Bd. 2., bl. 90 en vlg.

gericht was tot eene incerta persona, hare natuurlijke betsemming wordt overschreden. Von Savigny verwart dan ook in bovengenoemde passage het doen van eene offerte ad personam incertam met het sluiten van eene overeenkomst met een onbepaald persoon. Niemand zal hem willen betwisten, dat eene overeenkomst met een onbepaald persoon d. w. z. objectief onbepaald persoon, juridische onzin is, maar dit is ook niet de kwestie; dan zou men wel vlugger tot eene ieder bevredigende oplossing gekomen zijn. Toch staat hij niet alleen in dit opzicht. Ook Bekker[1]) verwart zich in de terminologie als hij zegt: „het aanbod moet komen van een bepaald subject, bekwaam om overeenkomsten te sluiten en gericht zijn tot een eveneens bepaald subject. Want overeenkomsten kunnen slechts tusschen bepaalde individuen tot stand komen." Ook deze redeneering is een gevolg van verwarring.

Volgens Regelsberger[2]) stelde men in het Rom. Recht bij het zakenrecht, blijkens de jactus missilium en bij het erfrecht, althans sinds Justinianus (zie Inst. 2. 20 § 25-27), niet streng den eisch van bepaaldheid van het subject der rechtshandeling, terwijl men in het verbintenissenrecht wel aan de oude grondstelling vasthield.

2e periode Sohm[3]) was zooals we hiervoren zagen, de eerste, die op overtuigende wijze de oude theorieën

---

[1]) Bekker, in Jahrb. d. gem. Rechts, Bd. 2, blz. 356.
[2]) Regelsberger, Civilr. Erörterungen, blz. 198.
[3]) Sohm, t. a. p., blz. 16 en vlg.

omver stiet en de lans gebroken heeft voor het niet tot een bepaald persoon gerichte aanbod.

Door uiteen te zetten, dat men naar Romeinsch Recht in de jactus missilium niet heeft te zien eene derelictio, maar eene traditio, heeft hij bewezen, dat in dat recht de offerte ad incertam personam bekend was.

L. 9, § 7 D. 41. 1. (de adquirendo rerum dominio): Hoc amplius interdum et in incertam personam collocata voluntas domini transfert rei proprietatem: ut ecce, qui missilia jactat in vulgus, ignorat enim, quid eorum quisque excepturus sit, et tamen, quia vult, quod quisque exceperit eius esse, statim eum dominum efficit."

De bedoeling van den rondstrooier is eigendom over te dragen en niet eigendom prijs te geven.

Het gevolg van het strooien is niet: „statim eum dominum esse desinere," [1]) maar: „statim eum (acceptant) dominum efficit." De jactans wil eigendom overdragen; hij maakt hem, die de missilia opraapt, eigenaar. In efficit ligt de traditiehandeling opgesloten en uitgesproken.

De traditieofferte d.w.z. dus: de offerte tot de zakelijke overeenkomst van eigendomsoverdracht, komt echter meer voor. SOHM geeft er verscheidene voorbeelden van; bv. een hotelhouder, die op de tafels in zijn café doosjes lucifers plaatst, doet daardoor eene traditieofferte ad personam incertam; het is een aanbod gericht tot dien gast, die de lucifer zal gebruiken; er zijn hier zooveel offerten ad personam incertam, als er lucifers in het doosje zijn. Als ander

[1]) Aldus luidt het in § 47. D. 2. 1. (de rerum divisione).

voorbeeld geeft SOHM het door een gastheer laten ronddienen van spijzen bij een diner door de bedienden; hier doet volgens hem de gastheer een aanbod aan elken gast, die een portie nemen zal; hier is echter m.i. niet een werkelijk aanbod gericht tot een objectief onbepaald persoon aanwezig; de gastheer doet hier door zijn vertegenwoordiger, den bediende, een aanbod, dat wel degelijk gericht is tot een bepaald persoon.

Niet alleen bij de zakelijke overeenkomst erkent SOHM nu bovengenoemd aanbod, maar ook bij de verbintenisscheppende contracten; ook daar is de offerte ad incertam personam eene geldige offerte, want ze is gericht tot een enkel individu, dat volgens den inhoud van de offerte zich zelf bepaalt.

Ze geeft aan een massa personen gelegenheid acceptant te worden; ze is echter geen offerte aan het publiek, aan meerdere personen, maar aan één persoon nl. hem die het aanbod aannemen zal. Op het oogenblik van de acceptatie maakt de acceptant zichzelf tot dengene, aan wien aangeboden wordt, terwijl bij eene offerte ad certam personam dit gebeurt door den offerent

De overeenkomstofferte ad incertam personam moet door haar eigen inhoud de daadzaken aan de hand doen, waardoor de incerta persona zich verandert in eene persona certa (Degeen die niet accepteert, heeft dan niet bedankt voor eene offerte, maar hem is heelemaal niet aangeboden).

Aanbod aan meerdere personen is volgens hem in strijd met het wezen van de offerte, die één enkel persoon vordert, aan wien aangeboden wordt, daar

ééne overeenkomst slechts met één persoon gesloten kan worden.

Volgens SOHM is de advertentie, waarin eene bepaalde zaak voor een bepaalden prijs te koop wordt aangeboden, geen offerte, echter niet om de reden van JHERING, die het bestaan van offerte ad incertam personam ontkent, maar eenvoudig hierom, dat ze niet gericht is tot een enkel persoon, maar tot het gansche publiek.

Daarna beziet hij nader in het licht zijner theorie, de cessio ad personam incertam. Volgens hem is bij het order- en toonderpapier de overeenkomst, gelegen in het geven en nemen van het papier, het verbintenisscheppende feit. Hij ziet in het uitgeven van eene schuldbekentenis aan order, een aanbod ad incertam personam.

BIERMANN behandelt de offerte aan het publiek als een onderdeel van den „Rechtszwang zum Kontrahiren." Eerst heeft hij het over gevallen van monopolie, waarin bij weigering om het contract te sluiten schadevergoeding verschuldigd is, terwijl hij later eene studie wijdt aan het bovengenoemde onderwerp. Tusschen beide bestaat echter groot verschil.[1])

BIERMANN neemt het bestaan der offerte, gericht tot het publiek, aan.

1° omdat er in het dagelijksch leven vele verschijnselen voorkomen, waaraan geen andere

[1]) Zie blz. 28—31, hierboven.

constructie is toe te kennen, met name niet die van invitatio ad offerendum.

2° omdat onder het volk de meening heerscht, dat ieder, die eene handeling verricht, eene verklaring gedaan heeft, die BIERMANN offerte aan het publiek wil noemen, verplicht is de praestatie te doen, die in de verklaring bedoeld is.

3° omdat de erkenning van verbindende offerten aan het publiek, een rechtstoestand in het leven zal roepen, die aan het publiek ten goede zal komen en de eer van de handelaars meer hoog zal houden, dan bij de tegenovergestelde leer het geval zou zijn.

ad primum

In het plaatsen van automaten, inzamelbussen in lokalen, op straat enz., het laten rijden van omnibussen zonder conducteur, het plaatsen van luciferspotten in een restaurant, ziet hij offerten aan het publiek, omdat men aan iets dergelijks eenvoudig geen andere constructie geven kan. Van andere zijde heeft men echter getracht dergelijke handelingen theoretisch anders te construeeren.

Was het plaatsen van een automaat eene invitatio ad offerendum, dan zou dus het inwerpen van een geldstuk zijn eene offerte en ontbrak dus de acceptatie. Evenzoo kan volgens BIERMANN het plaatsen van een inzamelbus om bovengenoemde reden niets anders zijn dan eene offerte gericht tot publiek, althans niet eene uitnoodiging tot het publiek om van hun kant een aanbod te doen; zoo ook het plaatsen van brievenbussen enz.

ad secundum

Onder het volk heerscht de meening, dat de koopman, die waren, voorzien van een prijs voor zijne winkelruiten uitstalt, of die in couranten zijne waren tegen bepaalden prijs adverteert, niet alleen zedelijk, maar ook rechtens verplicht is, zijne goederen voor den aangegeven prijs te verkoopen. Diezelfde gedachte heeft de leek ten aanzien van ondernemers van openbare middelen van vervoer, die hun dienst en tarieven gepubliceerd hebben; deze moeten volgens de opinie van het publiek ieder vervoeren, die zich daarvoor aanmeldt. Niet alleen het publiek is deze meening toegedaan,maar ook de kooplieden zelf, die, zoodra zij de uitgestalde waren niet verkoopen willen, deze voorzien van opschriften als „niet te koop" enz., terwijl zij, die eene leening uitschrijven, in de meeste gevallen voor zich de bevoegdheid reserveeren de leening te gunnen aan dengeen, dien zij uit de inschrijvers daarvoor uitkiezen. Wat kan nu anders hiervan de oorzaak zijn, zoo vraagt BIERMANN zich af, dan dat èn het publiek èn de kooplieden in de zoo juist beschouwde verklaringen, offerten zien? Waarom nu echter ook juridisch deze constructie eraan gegeven moet worden, verklaart BIERMANN ons niet; zonder meer schijnt dit argument dus niet bijzonder sterk te zijn, hoewel het, een juridisch zeer juist bewijs is, daar de beteekenis van eene wilsverklaring eigenlijk alleen een gevolg is van de beteekenis, die door hen, tot wie zij zich richt er aan gegeven wordt. Het eenige wat hij er nog van zegt is: „Daher darf man behaupten, dass für die Zulässigkeit von Offerten an das Publikum eine ganz

allgemeine Rechtsüberzeugung vorhanden ist, und dass dieser Rechtsüberzeugung eine ebenso allgemeine Uebung entspricht. Das, was der allgemeinen Rechtsüberzeugung und der allgemeinen Rechtsübung konform ist, ist Recht, und deshalb ist die Zulässigkeit von Offerten an das Publikum auch Recht." [1]) Waarom echter, zegt hij niet.

ad tertium

BIERMANN vindt zijn leer veel praktischer dan de in zijn tijd heerschende leer, daar volgens de laatste een koopman zonder eenig bezwaar waren kan etaleeren, voorzien van een prijs verre beneden de eigenlijke waarde. Hiermee zou zijn doel zijn publiek te lokken, in de hoop, dat de kooplustigen eenmaal in zijn winkel zijnde, ook na weigering van zijn kant, om het lokaas te leveren, nog wel iets anders zullen nemen; en weigeren zou hij zonder vrees kunnen. Dit derde argument beteekent natuurlijk jure constituto niets, maar is jure constituendo niet van gewicht ontbloot.

Wat nu onder offerten, die niet gericht zijn tot een bepaald persoon te verstaan?

Zooals hiervoren in het kort overzicht der Duitsche theorieën uiteengezet is, beschouwt BIERMANN de offerte aan het publiek als een aanbod gericht tot meerdere personen. Men heeft te doen met eene offerte aan het publiek als ze door een ieder geaccepteerd kan worden. De contractant bepaalt zich zelf door zijne acceptatie. Hij, tot wien het aanbod ge-

[1]) BIERMANN, t. a. p., blz. 315.

richt is, moet kunnen accepteeren, zoodat, als er een openbaar aanbod gedaan is, de mogelijkheid van een oneindig aantal overeenkomsten bestaat. Daar dit in vele gevallen niet kan, geeft BIERMANN [1]) aan den offerent de bevoegdheid de acceptatie ex justa causa af te wijzen. De justa causa moet de offerent bewijzen. Eerst door aan den offerent eene dergelijke bevoegdheid te geven, wordt het openbaar aanbod een bruikbaar begrip. Wat asl justa causa kan gelden, is een feitelijke vraag: BIERMANN geeft als voorbeelden: het feit, dat al de aangeboden zaken verkocht, alle plaatsen in de openbare middelen van vervoer bezet zijn enz.

Behalve deze twee hebben nog vele andere juristen in Duitschland zich bezig gehouden met bespreking van dit onderwerp, alle echter min of meer om zich aan te sluiten bij SOHM of BIERMANN en te trachten critiek op hen te oefenen.

Zoo is MARSSON [2]) de meening van SOHM toegedaan. Ook hij ziet in de jactus missilium eene traditieofferte aan één enkel persoon nl. aan hem, die de missilia oprapen zal. Het oprapen is dan tegelijk objectieve bepaling van hem, aan wien aangeboden wordt, voltooiïng van de offerte en acceptatie.

ZSCHIMMER [3]) huldigt de constructie van BIERMANN, daar volgens hem de leer van SOHM onhoudbaar is, omdat volgens deze theorie de offerte vóór de acceptatie tot niemand gericht zou zijn, en daar dit een noodzakelijk vereischte voor de offerte is. er vóór dat oogenblik ook niet eene offerte bestaan kan.

[1]) BIERMANN, t. a. p., blz. 311.
[2]) MARSSON, t. a. p. blz. 37.
[3]) ZSCHIMMER, t. a. p., blz. 18 en vlg.

ZSCHIMMER is dus aanhanger van de offerte ad publicum, hoewel niet in die mate als BIERMANN. Hij acht alleen dan een dergelijk aanbod mogelijk, als op eenzelfde moment slechts één persoon en dus niet een aantal tegelijk kan accepteeren. In de andere gevallen heeft men te doen met eene invitatio ad offerendum. Eene werkelijke offerte ziet hij in 't plaatsen van een automaat. Echter acht hij ze niet aanwezig, als een koopman waren met aangegeven prijs etaleert; evenmin ziet hij een aanbod in de publicaties van schouwburgondernemingen en dergelijke inrichtingen, b.v. ondernemingen van vervoer, die hare rijtuigen de gemeenschap tusschen bepaalde plaatsen laten onderhouden. Als het laatste reeds een aanbod was, dan zou door de te kennen gegeven wil van iemand uit het publiek om mee te rijden, de vervoerovereenkomst tot stand komen, wat ZSCHIMMER pas aanwezig acht, als de voerman stil houdt.

Zooals we zagen geeft BIERMANN in sommige gevallen aan den aanboddoener het recht om den acceptant „ex justa causa zurück zu weisen." ZSCHIMMER erkent eene dergelijke bevoegdheid evenmin als bij de gewone offerte. Een dergelijk afwijzingsrecht is trouwens volgens hem niet noodig, als men slechts dan eene offerte ad publicum aanneemt, als op één moment slechts één persoon kan accepteeren.

Volgens NEUMOND[1]) is de eigenaardigheid van de offerte ad incertam personam, dat hier de persoon van den acceptant nog niet nauwkeurig geïndividualiseerd is: de acceptant is hier steeds slechts één per-

[1]) NEUMOND, Der Automat, ein Beitrag zur Lehre über die Vertragsoff, in Archiv für civilistische Praxis, Bd. 89, Jg. 1899, blz. 166 en vlg.

soon. De offerte ad publicum daarentegen is gericht tot een onberekenbaar aantal personen. Ook bij de offerte ad incertam personam richt zich het aanbod schijnbaar tot meerderen, maar terwijl bij de offerte ad publicum die heele massa kan accepteeren, is bij de offerte ad incertam personam de bedoeling van den aanboddoener uit al die personen, dat individu te halen, dat volgens den inhoud der offerte contractant kan worden.

Bij de offerte ad incertam personam heeft dus de aanboddoener het in zijne macht te bepalen, tegenover een hoe groot aantal personen hij zich wil verbinden; bij de offerte ad publicum kan het getal van hen, die kunnen acecpteeren, vooruit niet berekend worden en is er dus gevaar, dat er van voldoening aan het aanbod misschien geen sprake kan zijn.

Uit het bovenstaande volgt volgens NEUMOND vanzelf de onhoudbaarheid van het begrip offerte aan het publiek. *Theoretisch* onhoudbaar, omdat klaarblijkelijk de wil om zich te verbinden ontbreekt en *practisch* onbruikbaar, omdat het soms noodzakelijk is, dat iemand ex justa causa wordt afgewezen.

Volgens NEUMOND bestaan er wel offerten ad incertam personam, maar niet offerten aan 't publiek.

De publiceering van het bedrijf van omnibussen enz. beschouwt hij als het doen van offerten aan zoovele personae incertae, als er in den wagen plaats kunnen nemen. De offerte is gericht tot die personen, die het eerst in den wagen de open plaatsen innemen; zijn alle plaatsen ingenomen, dan bestaat er geen gebondenheid meer. Geen offerte ad publicum, maar ad incertas personas, daar immers de

aanboddoener van te voren het aantal personen, dat contractant kan worden, heeft bepaald.

Ook in het plaatsen van een automaat heeft men volgens NEUMOND een aanbod ad incertas personas te zien. Aangeboden wordt aan hem, die zoolang er nog waren in het apparaat zijn, op de voorgeschreven manier aanneemt. De bloote plaatsing is nog geen aanbod; ze is het pas na de vulling. Het aantal waren in het toestel bepaalt den omvang van des plaatsers verplichting.

KRÜCKMANN [1]) definieert de niet tot een bepaald persoon gerichte offerte als „ein an jedermann aus einem bestimmten Personenkreise oder an jedermann slechthin gerichteter Antrag". Dus ziet hij er ook in, evenals BIERMANN, een aanbod gericht tot meerderen.

Eene offerte is eene wilsverklaring gericht tot een tweeden persoon; zonder dat gericht zijn tot een tweeden persoon, geen aanbod. Bij objectieve onbepaaldheid van hem, aan wien aangeboden wordt, aldus redeneert KRÜCKMANN, is er juridisch nog niemand, tot wien zich de offerte richt. Ook SOHM en MARSSON voelen dit en trachten toch hun standpunt te blijven innemen door voor te stellen, dat het aanbod eerst op het oogenblik van de acceptatie voltooid, „perfekt", wordt. De bezwaren tegen eene dergelijke voorstelling zetten wij hiervoren uiteen en waren door ZSCHIMMER van KRÜCKMANN overgenomen. Het openbaar aanbod geeft volgens SOHM aan eene massa personen gelegenheid om zich „Oblat" te

---

[1]) KRÜCKMANN, Vertragsschlusz. prft., GÖTTINGEN 1892. blz. 78.

maken. Stel die massa is honderd; aan één daarvan is volgens SOHM aangeboden; dus niet aan de 99 anderen en toch hebben ook dezen gelegenheid zich tot „Oblat" te maken.

Wanneer een aanbod slechts één keer kan worden geaccepteerd dan volgt daar nog niet uit, dat het onmogelijk is, dat die offerte tot meerderen gericht wordt. De concrete verplichting tot praesteeren bestaat maar tegenover één persoon, maar de passieve gebondenheid tegen meerderen is best denkbaar. Daar b.v. bij de uitloving ieder degeen kan zijn, die de praestatie verricht, zoo moet ook ieder de gerechtigde kunnen zijn d.w.z. ieder moet kunnen accepteeren. Aangeboden wordt dan aan ieder of aan ieder uit een bepaalden kring. Dit laatste is volgens KRÜCKMANN noodzakelijk ten aanzien van sommige offerten. Zoo wil b.v. de „Versteigerer" zijn aanbod alleen richten tot solvente personen, en dus kunnen de insolvente niet accepteeren; zij doen door te bieden een aanbod, dat naar volle vrijheid door den „Versteigerer" kan worden afgewezen.

DANZ, die zich in zijn hiervoren geciteerd werk op het mijns inziens juiste standpunt ten aanzien van de uitlegging van rechtshandelingen plaatst, komt tot het resultaat, dat in het rondzenden van prijscouranten, enz. geen aanbod gezien moet worden. „Beim Zusenden von Preislisten, Anschlägen von Theaterzetteln, Auslegen von Waren im Laden mit Preisangaben, liegt nach der Verkehrssitte keine Erklärung, sich einer bestimmten Partei zur Lieferung zum angegebenen Preis verpflichten zu wollen, vor, sondern blosz die Einladung, dasz Vertragsanträge gemacht

werden. Diese Einladung bindet, verpflichtet also den Einladenden nicht, wie dies der Antrag tut." [1]) Mij doet eene dergelijke uitlating van DANZ vreemd aan. Hij stelt zich bij de uitlegging van wilsverklaringen steeds op het standpunt van den verstandigen man uit het publiek.[2]) Dat ook in Duitschland het publiek in 't algemeen de meening is toegedaan, dat er b.v. door etaleering van waren met aangegeven prijs een aanbod wordt gedaan, bewijst wel de volgende zin, voorkomende in het opstel van BIERMANN[3]): „Man führe einen Nichtjuristen vor irgend ein Schaufenster und frage ihn, ob der Kaufmann verpflichtet sei, die Waaren zu dem von ihm angegebenen Preise zu verkaufen. Bezweifelt jemand, dasz der Nichtjurist mit „ja" antworten wird?"

Beiden, DANZ en BIERMANN hebben dezelfde feiten te beoordeelen, beiden stellen zich,hoewel BIERMANN dit niet uitdrukkelijk zegt, op eenzelfde uitleggingsstandpunt en komen toch tot een verschillend resultaat.

Fransche literatuur

Terwijl, zooals we hierboven zagen in de Duitsche rechtsgeleerde werken veel verschil van meening bestaat en altijd bestaan heeft, over het wezen van de

---

[1]) DANZ, Die Auslegung der Rechtsgeschäfte, blz. 277. Zie ook § 18, noot 3, blz. 146.

[2]) Zie b.v. blz. 79. Der Richter kann nur fragen: was würden verständige Männer in ganz gleichem Falle regelmässig freiwillig geleistet haben oder wie würden sie die Bedeutung des vorliegenden, die Willenserklärung enthaltenden Verhaltens gedeutet haben?

[3]) BIERMANN, t. a. p., blz. 314.

offerte aan het publiek, zal blijken dat onder de Fransche juristen nooit een hevige strijd over dit onderwerp is losgebarsten. BIERMANN beriep zich tot staving van zijne meening op de Fransche schrijvers, bij wie hij op dit gebied groote eenstemmigheid meende aan te treffen. Eenheid echter bestaat ook hier niet, hoewel de meening van BIERMANN de meeste aanhangers heeft.

In 't algemeen neemt men, zonder het zich over de kwestie druk te maken, het bestaan van een dergelijk aanbod aan.

LYON-CAEN en RENAULT [1]) behandelen de kwestie even terloops bij de behandeling van het koopcontract, waar gezegd wordt, dat niet alleen de offerte gedaan kan worden aan één bepaald persoon maar ook aan het publiek in 't algemeen, in welk geval een ieder kan accepteeren, van welk oogenblik af de aanboddoener verbonden is.

Ook in hun traité de droit commercial dl. 3 No 22 constateeren zij, dat een koopman verplicht is zijne waren te leveren tegen den prijs, die op de waren is aangegeven, evenals een ondernemer van openbare middelen van vervoer verplicht is te vervoeren tegen het gepubliceerde tarief.

LAURENT [2]) is dezelfde meening toegedaan: „il n'est pas nécessaire que l'offre soit faite à une personne déterminée, il suffit qu'elle s'adresse à ceux, qui sont dans le cas d'en profiter". Als voorbeelden hiervan geeft hij de openlijke aankondigingen gedaan door ondernemers van openbare middelen van

[1]) LYON-CAEN en RENAULT, Précis de droit commercial, dl. 1, blz. 342, No 632.

[2]) LAURENT, Principes de droit civil français.

vervoer en de uitnoodiging tot inteekening op leeningen.

PARDESSUS [1]): Ceux qui ont annoncé leur établissement au public, avec des conditions de prix, périodicité de jours et d'heures, ne sont pas maîtres de refuser de partir au moment déterminé, ni d'exiger d'autres prix que ceux indiqués dans leurs annonces.

Ook MASSÉ [2]) is deze meening toegedaan. Hij beroept zich tot staving hiervan op STRACCHA, die de volgende uitspraak doet: „*Negationibus tabernam seu pergulam habentibus non licet expellere accedentes emendi causa.*"

Hij komt tot eenzelfde resultaat voor herbergiers en ondernemers van openbare middelen van vervoer, n.l. dat ze niet mogen weigeren gasten toe te laten of passagiers te vervoeren, en wel omdat ze door de publicatie van een en ander „en quelque sorte" gecontracteerd hebben met het publiek.

PLANIOL [3]) zegt dat het aanbod tot eene overeenkomst in verschillenden vorm gedaan kan worden; het moet echter altijd eene wilsopenbaring zijn, die zich evenwel op de meest afwisselende wijze kan voordoen; zoo is het *uitstallen van waren, voorzien van een prijs* in een winkel, volgens hem, eene *verkoopsofferte*, zoodat ieder voorbijganger, die den aangegeven prijs voor het voorwerp geven wil de levering er van kan eischen. Soms kan ook, hoewel dit uitzondering is, eene enkele daad, een feitelijk iets, als aanbod gelden; zoo zal bijv. de handeling van hem, die geregeld een rijtuig plaatst bij stations of op pleinen

[1]) PARDESSUS, Droit commercial, dl. 2. No 537.
[2]) MASSÉ, Le droit commercial, dl. III, No 1458.
[3]) PLANIOL, Traité élémentaire de droit civil, dl. II, blz. 303.

om personen te vervoeren, die zich aanmelden, als een offerte tot eene vervoerovereenkomst beschouwd moeten worden, zoodat de handeling van den reiziger, die plaats neemt in het vervoermiddel, niet op zich zelf een verzoek tot het sluiten der overeenkomst is, maar een gevolg is van de al tot stand gekomen overeenkomst. In elk bijzonder geval zal men uit de omstandigheden moeten opmaken of eene bepaalde handeling als eene offerte kan worden aangemerkt. Het is ook niet noodig dat de offerte gericht is tot een bepaald persoon; in al die gevallen, waar het er niet toe doet, wie acceptant wordt, kan ze gericht zijn tot meerdere personen, ja, zelfs, tot het publiek.

Roubier[1]) handelt in hoofdstuk IV van zijn geschrift over „les formes de la responsabilité précontractuelle" en „les abus de droits." Hij acht o.a. hem, die een feitelijk monopolie geniet, verplicht te vervoeren en te contracteeren. „Mais en dehors de là, le principe de la liberté du commerce et de l'industrie doit être souverain." „Le principe de liberté nous donne le libre choix, mais nous oblige à le reconnaître chez notre co-contractant; et par une véritable harmonie économique, il se trouve que la concurrence elle-même nous garantira contre des refus abusifs trop contraires à l'ntérêt véritable du commerçant.

Sans doute si le commerçant a formulé une offre précise, par exemple en mettant en montre un objet avec indication de prix, il suffit qu'une autre per-

---

[1]) Roubier, Essai sur la responsabilité précontractuelle, prft. Lyon 1911, blz. 120 en vlg.

sonne déclare qu'elle entend conclure le contrat pour qu'il ne puisse plus refuser son concours. Mais dans la situation générale où le commerçant a seulement invité le public à lui adresser des offres de contrat, il peut les refuser sans avoir à rendre compte de ses raisons." *Zoo kan volgens hem een hotelhouder ieder* weigeren in zijn hotel op te nemen, zonder dat hij daarvan aan iemand rekenschap behoeft te geven; eveneens een winkelier om een bepaald persoon in zijn zaak toe te laten, tenzij hij b.v. het publiek daartoe heeft uitgenoodigd door zijn „vrije toegang."

TROPLONG [1]): Il faut prendre garde de ne pas confondre une simple proposition de vendre avec une obligation de vendre. Quand un commerçant envoie une circulaire portant indication des articles qu'il vend et du prix, avec offre de les fournir et de les expédier, c'est là une simple proposition qui ne lie pas: il peut vendre à d'autres acheteurs qui se présentent dans ses magasins et ceux qui ont reçu sa circulaire ne peuvent s'en plaindre; mais si, par exemple, l'acte est ainsi conçu: „Je promets et m'oblige de céder à la commune de Saint-Pierre de la Cour le presbytère, lorsque l'acte de vente m'en aura été consenti, en me remboursant de mes dépenses et déboursés," c'est là une promesse obligatoire. La cour d'Angers n'a pu juger le contraire que par un véritable oubli des principes de la matière; ce qui me rappelle ce mot de BRETONNIER: Qu'il faut faire peu de fondement sur la jurisprudence des arrêts, et qu'il est bien plus sûr de s'en tenir aux principes.

In den laatsten tijd wordt in Frankrijk zeer veel aandacht gewijd aan de zg. contrats d'adhésion. Vol-

[1]) TROPLONG, le droit civil expliqué, de la vente, No 124.

gens DEREUX [1]) heeft men steeds ook dan met een contrat d'adhésion te doen, als een aanbod niet gericht is tot een bepaald individu, maar in 't algemeen „à quiconque voudra l'accepter." Une telle offre en effet, étant faite au public, présente bien le caractère d'une sorte de loi qui s'appliquera à tous ceux qui y auront adhéré, autrement dit, d'une loi collective. DEREUX laat het dus voorkomen, alsof alle offerten aan het publiek aanleiding geven tot contrats d'adhésion.

Engelsche literatuur

Terwijl in Duitschland vele schrijvers zich tegen het aannemen van een werkelijk openbaar aanbod verzetten en in Frankrijk hare aanwezigheid in zeer vele gevallen wordt erkend, neemt de Engelsche literatuur meer een tusschenstandpunt in.

ANSON [2]) ziet in het laten rijden van „ a public omnibus" een „constant offer" van den exploitant van dat openbaar middel van vervoer. In dat laten rijden er van dus te zien een aanbod gericht tot het publiek, om tegen betaling der vastgestelde tarieven van het vervoermiddel gebruik te maken. Zoo qualificeert hij ook eene advertentie, waarin eene belooning van £ 5 gesteld wordt, op het terugbrengen van een weggeloopen hond, als een „offer."

Spoorwegondernemingen doen „continuous offers" om personen en goederen te vervoeren. Door het vragen om een kaartje accepteeren de reizigers

---

[1]) DEREUX, Nature juridique des „contrats d'adhésion" in Revue Trimestrielle de droit Civil, 1910, blz. 508.

[2]) ANSON, Principles of the English law of contract, 12e dr., blz. 19.

het aanbod, dat de voorwaarden van vervoer volledig inhoudt, hoewel slechts zeer weinigen deze kennen. [1])

De offerte, gedaan in den vorm van eene advertentie, tot eene belooning voor het bewijzen van zekere diensten, gericht tot het publiek, gaat over in eene overeenkomst, zoodra een individu de bedoelde diensten bewijst. Het aanbod is gericht tot elk uit het publiek, maar de verplichting om te praesteeren bestaat slechts tegenover één bepaald persoon.

Anson zoekt ook het verschil tusschen het eigenlijke aanbod en de invitatio ad offerendum, in den wil van den initiatiefnemer om zich te verbinden in verband met het al of niet toekennen van gewicht aan de individualiteit van den toekomstigen contractant.

Zoo ziet hij in de oproeping van liefhebbers voor eene studiebeurs geen aanbod en heeft de candidaat, die de beste getuigschriften heeft, bij niet toekenning van den beurs aan hem, geen recht op den beurs.

Eene advertentie van een vendumeester, dat er op een bepaalden dag een verkoop van zekere voorwerpen zal plaats hebben, bindt dezen niet om de goederen te verkoopen, dus ook niet om vergoeding van kosten, schaden en interessen te geven aan hen, die uitgaven gedaan hebben, om bij de verkooping tegenwoordig te kunnen zijn. Wanneer daarentegen de clausule „without reserve" gemaakt is, is het wel een aanbod en zoodra het hoogste bod gedaan is, is de

---

[1]) Anson, t. a. p., blz. 24.

overeenkomst tot stand gekomen tusschen den verkooper en den hoogsten bieder.

De door een boekverkooper rondgezonden catalogi, inhoudende de namen der boeken met opgave van prijs, schijnen een aantal verkoopsofferten in te houden. ANSON [1]) echter ziet er een verzoek in tot het publiek om van hun kant een aanbod te doen, daar, volgens hem, het niet is uit te maken, tegenover wie de boekverkooper gebonden moet zijn, als er meer verzoeken om boeken inkomen, dan er werken in voorraad zijn. Deze meening is m.i. daarom niet juist, daar ook hier het aanbod nader bepaald wordt door de omstandigheden en is er dus slechts eene offerte, zoolang de voorraad strekt, dus een aanbod onder eene nadere bepaling. Komen er op eenzelfde moment meerdere bestellingen in, dan heeft de aanbieder de keus de overeenkomst te sluiten, met wien hij wil. Het aanbod is dan niet overeenkomstig zijn wil aangenomen.

POLLOCK [2]) is over het algemeen dezelfde meening te dezen opzichte toegedaan, als ANSON. Ook volgens hem is de uitloving naar Engelsch recht eene overeenkomstofferte gericht tot het publiek; eveneens neemt hij aan,dat bij eene openbare verkooping eerst dan de overeenkomst tot stand komt, als het bod door den verkooper wordt geaccepteerd; de advertentie, waarin goederen tegen een bepaalden prijs ten verkoop worden aangeboden is een werkelijk aanbod gericht tot ieder, die den prijs er voor geven

---

[1]) ANSON, t. a. p., blz. 55.

[2]) POLLOCK, Principles of Contract, 6e druk, 1894, blz. 16 en vlg.

wil; de ondernemer van een schouwburg doet een aanbod tot het publiek om voor den aangeduiden prijs de schouwburg te komen bezoeken.

Ook andere juristen in Engeland zien in sommige verschijnselen openbare aanbiedingen.

RECHTSPRAAK

Nederlandsche rechtspraak

Slechts weinige vonnissen, betreffende de niet tot een bepaald persoon gerichte offerte zijn mij bekend, echter een voldoend aantal om mij te doen concludeeren, dat volgens de Nederlandsche rechtspraak een dergelijk aanbod mogelijk is.

Zij ziet o.a. een dergelijk instituut in:

a *de uitloving;*

b *het openlijk uitroepen ten verkoop van voorwerpen ter beurze;*

c *de advertentie, waarin eene uitnoodiging tot inschrijving op eene geldleening gedaan wordt;*

d *de advertentie, waarin het publiek wordt uitgenoodigd in te schrijven op te verschijnen boekwerken;*

e *het rondzenden van circulaires, inhoudende aanduiding van prijs voor te plaatsen advertenties.*

Het eerste vonnis, dat ik onder de verzamelde uitspraken tegenkwam, is eene beslissing van het Kantongerecht te Schiedam van April 1864, W.No.2597.[1]) Het betrof daar een eisch tot betaling van eene belooning, die door iemand in eene advertentie was uitgeloofd voor dengene, die de waarheid zou kunnen be-

[1]) De juiste datum van het vonnis wordt in het Weekblad van het Recht niet opgegeven.

wijzen van een te zijnen nadeele verspreid lasterlijk praatje. De eischer in deze procedure beweerde het bewijs te kunnen leveren en eischte de in de advertentie uitgeloofde geldsom. De uitlover verdedigde zich door aan te voeren, dat aan eene uitloving, aan het publiek gedaan, door de wet geen rechtsgevolg wordt toegekend en dat in elk geval ook de wil zich te verbinden bij hem ontbrak. De kantonrechter ontzegde den eisch, echter alleen hierom, dat hij in casu bij gedaagde niet aanwezig achtte den wil zich te verbinden, echter, blijkens de volgende overweging, het aanbodskarakter van de uitloving en dus de niet tot een bepaald persoon gerichte offerte erkennend.

Een der overwegingen luidt:

„dat, ofschoon dergelijke belofte of uitloving, als de wilsuiting van een enkel persoon, den uitlover rechtens niet binden en hij elk oogenblik haar door herroeping opheffen kan, daardoor echter een rechtsband kan ontstaan, bijaldien iemand (voor de herroeping) haar aantrekt en hiervan den uitlover kennis geeft, ontstaande alzoo een duorum in idem placitum consensus, die zoo de overige vereischten tot de geldigheid eener overeenkomst, bij de wet gevorderd, aanwezig zijn, eene verbintenis voortbrengt; overwegende, dat niet obsteert dat, zooals uit art. 1376—1379 B. W. zou blijken, geen overeenkomst rechtens denkbaar is, tenzij aangegaan tusschen bepaalde personen; dat toch, al moge zoodanige overeenkomst ongeldig zijn[1]), een aanbod of uitloving

---

[1]) Dit gedeelte der overweging niet erg logisch.

aan het publiek gedaan, gelijk zulks dikwerf in het dagelijksch leven voorkomt, niet ongeldig is, omdat zoodra iemand zich aanmeldt aan den uitlover, met kennisgeving van aanneming en bereidverklaring tot vervulling der voorwaarde, alsdan eene overeenstemming geboren wordt, tusschen den uitlover en een nu niet meer onbepaalden persoon;

overwegende, dat bij dengene, die in het publiek uitlooft, de wil moet aanwezig zijn om zich te verbinden aan dengene, die zich dezelve aantrekt, wil de uitloving een aanbod zijn;

dat het gemis van dien wil om zich te verbinden, o.a. kan worden afgeleid uit de omstandigheden, waaronder de wilsuiting heeft plaats gehad,"

enz. enz.

De kantonrechter zag dus in de uitloving in 't algemeen een aanbod; in casu echter door bijzondere omstandigheden slechts eene openlijke manifestatie, dat de loopende praatjes leugens bevatten.

Mijns inziens is bovenstaande beslissing verkeerd; immers uit het feit, dat de uitlover bij het verrichten der handeling geen belang had, vloeit niet voort dat hij zich niet wilde verbinden. Uitlovingen kunnen ook dan geldig zijn al wenscht de uitlover de vervulling niet.

Een volgend vonnis, dat ons belang inboezemt, is een vonnis van de Rechtb. te Amsterdam van 18 Sept. 1883, W. No 5005, bevestigd door het gerechtshof te Amsterdam op 17 October 1884, W. No 5168.

Iemand bevond zich ter beurze in den zoogen. Buffalohoek; hij wenschte 10 Buffalo's tegen den prijs van 38 te koopen, hetgeen hij te kennen gaf met

den ter beurze gebruikelijken term: Buffalo's *38*, *mij tien*. Een der in den hoek aanwezige effectenhandelaars riep: „je hebt ze", eene uitdrukking, waardoor de offerte werd geaccepteerd; hierdoor was volgens den verkooper eene overeenkomst van koop en verkoop tot stand gekomen. Dit nam ook de Rechtbank te Amsterdam aan, die den aanboddoener veroordeelde te betalen, toen hij weigerde de gekochte Buffalo's te ontvangen.

Gedaagde berustte niet in het vonnis en ging in hooger beroep. De beslissing van het hof te Amsterdam werd echter in denzelfden zin gewezen. De oorspronkelijk gedaagde voerde tegen het vonnis aan, dat hij alleen den wensch had uitgesproken voor een bepaalden prijs hem aangeboden effecten te koopen, waarin hij slechts zag eene voorbereiding van eene overeenkomst van koop en verkoop, ten doel hebbende gegadigden bij elkaar te brengen.

Het gerechtshof nam echter aan dat, hoewel het twijfelachtig is, of bij aanbiedingen aan ieder of aan het publiek, 't zij door uitstalling van waren, 't zij door circulaires of openbare aankondiging enz., de aanbieder den wil om zich te verbinden heeft, dan wel om slechts eene overeenkomst voor te bereiden, dit in bovenstaand geval niet kon worden betwijfeld, waar hij zijne vraag richtte tot bepaalde personen meer of minder in getal en zonder eenig voorbehoud of reserve. Door de uitdrukking „je hebt ze" was er eene overeenstemmende wilsverklaring van de zich in den hoek bevindende personen.

Dus het hof vond het aanbodskarakter van uitstalling van waren met prijs enz. òf in 't algemeen

van aanbiedingen aan het publiek twijfelachtig; maar niet van de wilsverklaring, gericht tot een beperkt aantal personen; dus zij erkende de mogelijkheid van een aanbod in eene verklaring, die niet tot een bepaald persoon gericht is.

Eene andere kwestie op dit gebied werd onderworpen aan het oordeel van de rechtbank te Leeuwarden en in hooger beroep behandeld door het Hof van Leeuwarden. [1])

De feiten waren de volgende: door de gemeente Leeuwarden was eene leening uitgeschreven van *f* 654.000.— overeenkomstig een daarbij ter kennis van belanghebbenden gebracht plan.

Een van de bepalingen (art. 5) van dat plan luidde:

„Voor zoover de aanbiedingen aan B. en W. aannemelijk voorkomen, erlangt de hoogste inschrijver de aandeelen, waarvoor hij heeft ingeschreven; daarop volgt degeen, die na hem het hoogste bod gedaan heeft enz." en art. 16:

„Aan kassiers en handelaars in effecten wordt ¼% provisie toegekend voor de door hen ingeschreven en door B. en W. aangenomen sommen."

Deze uitgeschreven leening was in de nieuwsbladen gepubliceerd. De rente zou bedragen 3½%.

Deze bekendmaking ging vergezeld van de mededeeling, waar en wanneer de inschrijvingsbiljetten werden ingewacht, de opening der biljetten zou plaats hebben en de storting zou dienen te geschieden.

De Oppenheimsbank te Groningen schreef tijdig

---

[1]) Zie W. v. h. R., No.9131 en 9315.

voor het volle bedrag in. Op grond van de voorwaarden der uitgeschreven leening meende de Bank recht te hebben op 99 obligaties; deze werden haar niet gegund. De bank was hiermede niet tevreden en bood den gemeenteontvanger de som gerechtelijk aan, welke door dezen geweigerd werd. De Rechtbank te Leeuwarden, die de kwestie in eersten aanleg beoordeelde, stelde de bank in het gelijk en stond zijne vordering, inhoudende ontbinding der overeenkomst met vergoeding van kosten, schaden en interessen toe. In hooger beroep daarentegen werd dit vonnis vernietigd en appellant in het gelijk gesteld.

De beslissing van het Hof is een gevolg van de clausule in de voorwaarden van het uitleeningsplan: „voor zoover de aanbiedingen aan B. en W. aannemelijk voorkomen." Hieruit bleek, dat de publicatie slechts een bloot tekennengeven inhield, dat B. en W. inschrijvingen inwachtten, om te beoordeelen of die hun aannemelijk zouden voorkomen. Deze clausule wilde hetzelfde volgens het Hof, als de in den handel dikwijls gebruikte clausule „vrijblijvend."

Door die clausule hadden B. en W. onbeperkte bevoegdheid al dan niet te gunnen; bij het gebruik maken van deze hunne vrijheid, stonden zij slechts tegenover zedelijke plichten en niet tegenover rechtsplichten. Het Hof dat zich volkomen aansloot bij de uitvoerige conclusie van den Procureur-Generaal, zag dus alleen daarom in de uitschrijving geen aanbod, omdat de clausule „als een en ander B. en W. aannemelijk voorkomt" er bijgevoegd was. Was die reserve er niet geweest, dan ware het door het Gemeentebestuur kenbaar gemaakte verlangen

als een aanbod aan te merken geweest, welke door de bank met hare inschrijving aanvaard, de overeenkomst tot stand deed komen. De overeenkomst zou dan niet ontstaan door het gunnen van de obligaties aan den hoogsten inschrijver, maar door de inschrijving zelf: het gunnen zou dan slechts eene publicatie zijn, dat bepaalde personen de hoogste inschrijvers geweest waren.

Het Kantongerecht te Delft doet in een vonnis van 22 Februari 1912, W. No 9340, uitspraak over het rechtskarakter van 't toezenden van circulaires.

De N. V. „Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad" verzond circulaires inhoudende prijsopgave voor plaatsing van advertenties in haar courant. Op bladzijde 1 en 2 der circulaire kwam voor: „zij, die zich verbinden om binnen den tijd van een jaar een bepaald aantal regels ten behoeve van hare zaak te plaatsen, kunnen een abonnement sluiten op de volgende voorwaarden: *Tarief A:* Bij plaatsing van 150 regels of meer 18 cent per regel, bij plaatsing van 300 of meer 16 cent per regel, enz." Gedaagde gaf aan het U. D. opdracht 480 regels in ± 1 week te plaatsen; dus in ieder geval meer dan 300 regels binnen 't jaar. Het U. D. vorderde den gewonen prijs van advertenties; de tegenpartij meende met den abonnementsprijs te kunnen volstaan. Het Kantongerecht veroordeelde gedaagde tot betaling van 480 regels à 16 cent en ontzegde dus te dezen opzichte aan den eischer zijne vordering. De kantonrechter achtte dus den steller aan de door haar verzonden circulaire gebonden, evenals aan de daarin opgegeven prijzen.

Ten slotte willen wij nog wijzen op een arrest van het Hof te Amsterdam van 1 April 1912. [1])

In het najaar 1908 stelde de uitgeversmaatschappij „Vivat" door aankondiging in „het Nieuwsblad voor den Boekhandel" de inschrijving open op het door haar uit te geven boekwerk: „HENRY HAWARD, la Céramique Hollandaise, histoire des faiences de Delft, Haarlem etc." op chromopapier, tegen den prijs van *f* 37.50; op oud Hollandsch papier à *f* 62.50 enz. met bekendmaking, dat tot aan de verschijning, welke zou plaats vinden in het begin van 1909, bestellingen door haar zouden worden aangenomen, met toekenning van 20% en 10% korting op bovenvermelde prijzen. De heer NIJHOFF verzocht Vivat vier exemplaren van dat werk te zenden, tegen berekening van eene premie van $4/3^1/_2$ en hem per omgaande 200 prospectussen te doen toekomen. Aan dit laatste verzoek werd voldaan. Eenigen tijd later verzocht NIJHOFF Vivat hem de speciale condities te willen opgeven voor den alleenverkoop van dat werk in de Vereenigde Staten van Noord Amerika. Ook hieraan werd voldaan. Vivat stelde daarna ook eene firma aan voor den verkoop in Duitschland, Oostenrijk enz. en meldde aan NIJHOFF, dat bovenbedoelde bestelde (4) exemplaren alleen geleverd zouden worden, als hij schriftelijk verklaarde, de bestellingen, die hij had of nog zou ontvangen aan de gestelde firma te zullen opzenden. NIJHOFF wilde daaraan niet voldoen. Alle gegadigden behalve NIJHOFF ontvingen de bestelde exemplaren; deze vorderde daarna ont-

[1]) W. No 9404, bevestigd door de H. R. 28 Febr. 1913., W. No 9482.

binding van de, volgens hem, tot stand gekomen overeenkomst, met vergoeding van kosten, schaden en interessen.

Vivat ontkende, dat er eene overeenkomst was gesloten en dat er dus ook van ontbinding enz. sprake kon zijn. Het Hof te Amsterdam daarentegen besliste, dat er, door de bestelling der 4 exemplaren, eene overeenkomst ontstaan was en zag dus in de aankondiging in eene advertentie van eene opengestelde inschrijving op boekwerken een aanbod en dus een aanbod aan het publiek, althans eene offerte, die niet tot een bepaald person gericht was.

Een arrest uit den laatsten tijd, dat zich aansluit bij de meening, dat de beteekenis van eene wilsverklaring niet afhangt, van wat degeen, die ze aflegt heeft gewild, maar van wat degeen, tot wien de wilsverklaring gericht is, als den werkelijken wil aanneemt, is gewezen door den H. R. 12 Januari 1912 W. No 9302. De feiten waren de volgende. Een zeker persoon B. was als handelsreiziger in dienst bij A, waar hij salaris en provisie verdiende. Op zekeren dag deelde A aan B schriftelijk mede, dat hij de bestaande betrekking wenschte te wijzigen, in dat opzicht, dat hij B niet langer tegen genot van provisie, maar slechts tegen het overeengekomen salaris in dienst wilde houden. Als B daarmee geen genoegen nam, dan zou A hem ontslaan. B gaf hierop geen antwoord, maar bleef in dienst. Toen B eenigen tijd hierna kwam te overlijden, spraken zijne erfgenamen A aan tot betaling van de provisie,die door B tot op den laatsten dag in zijn zakboekje was bijgehouden. A weigerde natuurlijk deze te betalen, en werd door

de erfgenamen tot betaling gedagvaard. De H. R. wees echter den eisch af. Hoewel uit het overgelegde zakboekje duidelijk gebleken was, dat de handelsbediende B de wijziging der bestaande overeenkomst niet wilde, werd toch de overeenkomst (n.l. de wijzigingsovereenkomst) geacht, zonder dien wil tot stand te zijn gekomen. De gedragingen van B waren van dien aard, dat daaruit voor den werkgever de toestemming blijkbaar werd. De Procureur eindigde zijne conclusie met de opmerking, dat niet het interne feit van den wil, maar het waarneembare feit van de toestemming beteekenis heeft. De beteekenis aan een bepaald gedrag wordt dus gegeven door dengeen, tot wien men zich aldus gedraagt (objectief beschouwd). Aldus besliste de H. R. in bovenaangehaald arrest t. a. v. de acceptatie van eene overeenkomst. Waarom dan ook niet hetzelfde aan te nement t.a.v. de offerte? Men mag dus vertrouwen, dat ons hoogste rechtscollege, als eene soortgelijke kwestie t. a. v. een aanbod aan haar oordeel wordt onderworpen, ook steeds letten zal op de beteekenis, die aan eene dergelijke handeling door dengene, tot wien ze gericht is, wordt toegekend.

Duitsche rechtspraak

Hoewel in Duitschland over 't algemeen in openlijke aankondigingen, etaleeren van waren enz. door de rechtspraak niet een aanbod wordt gezien, zijn er toch enkele beslissingen aan te wijzen, waarin zij dit wel doet.

Het Reichsgericht [1]) ziet blijkens haar vonnis van 14 November 1879 in het zenden door een hotelier van een rijtuig naar aankomende treinen, een aanbod, gericht tot elken reiziger om in zijn hotel een onderkomen te zoeken en niet eene uitnoodiging om van hun kant eene offerte te doen. De hotelhouder heeft in zoo'n geval niet de bevoegdheid aan de reizigers een onderkomen te weigeren.

Het Oberappellationsgericht te Lübeck [2]) besliste, dat de uitnoodiging tot inschrijving op eene openlijk uitgeschreven leening, was een aanbod, gericht tot elk en een iegelijk, om deel te nemen in de leening, zoodat door inteekening de overeenkomst tot stand was gekomen.

Het O. L. G. te Karlsruhe 11 Mei 1894 [3]) erkent dat in het rondzenden van een prospectus een aanbod tot het publiek gelegen kan zijn. Soms echter ook niet. In het vonnis komt de volgende overweging voor:

„Man hat zunächst zu beachten, hinsichtlich welcher Art von Leistungen ein Prospect, herausgegeben war. Stehen Leistungen in Frage, welche so einfacher oder wenig verwickelter Art sind, dasz sie zu einem bestimmten Preise ohne Weiteres im Voraus zugesichert werden können, wie beispielsweise die des Versicherers oder Transportunternehmers. des Kleinverkäufers von Lebenmitteln u.s.w., so wird der Charakter des Prospektes ein wesentlich andrer sein als dann, wenn es sich um complicirte, im Voraus nicht füglich in jeder Beziehung feststellbare Leis-

[1]) Seuffert's Archiv, Bd. 35, No 205.
[2]) Seuffert's Archiv, Bd. 11, No 217.
[3]) Seuffert's Archiv, Bd. 21, No 100.

tungen handelt. In den Fällen der ersten Art wird man den Prospect in der Regel als offerte aufzufassen haben, an welche gegebenen Falls die Contrahenten ohne weitere Vertragsberedung gebunden sind." In dit laatste geval mag men in het prospectus slechts zien eene invitatio ad offerendum.

Er zijn echter in Duitschland meer vonnissen, die eene tegengestelde meening verkondigen.

Zoo wordt dikwijls de meening verkondigd, [1]) dat men in prijslijsten, monsterzendingen enz.geen offerten zien mag, daar het voorwerp der overeenkomst, qualitatief noch quantitatief, generiek noch individueel, voldoende bepaald is. Het doel van eene dergelijke aankondiging is slechts om de kooplust van het publiek te prikkelen, teneinde hen tot het doen van aanbiedingen aan te zetten.

Fransche rechtspraak

Als pleitend voor de juistheid van zijne meening, deed BIERMANN [2]) een beroep op de Fransche jurisprudentie, die zich reeds lang door de eischen van het verkeer doet leiden en dus praktisch juiste vonnissen geeft, niettegenstaande mogelijke theoretische vertoogingen van tegenovergestelden aard. Wij vonden dan ook enkele beslissingen. Als eerste vonnis eene beslissing van het Hof van Aix van 8 Februari 1853. [3])

Eene stoombootonderneming bracht, door middel van couranten en aanplakkingen, hare tarieven en

---

[1]) Zie o.a. SEUFFERT's Archiv, Bd. 17, No 20.

[2]) BIERMANN, t. a. p., blz. 316.

[3]) SIREY, Recueil général des lois et arrêts. 1853. 2. 251.

alle andere voorwaarden van vervoer ter kennis van het publiek. Toen een koopman zijne waren tegen de gepubliceerde voorwaarden ten vervoer aanbood, weigerde de onderneming te vervoeren en ontstond er eene procedure, waarin beslist werd, dat de onderneming onder dergelijke omstandigheden tot vervoer verplicht was, zoolang er plaats was in het schip. Deze beslissing steunde op verschillende uitspraken van oude Juristen als CASAREGIS en anderen. In een noot in het Journal du Palais (1853. 1. 261) maken DELAMARRE et LEPOITVIN de volgende aanteekening op dit vonnis:

„Qu'est-ce que l'annonce publique d'une entreprise de transports, de quelque genre qu'elle soit, avec des conditions de régularité dans l'itinéraire, dans le départ, l'arrivée, le prix des places, le tarif des marchandises? C'est une invitation continue au commerce de s'adresser à l'entreprise, s'est une offre permanente de services, une promesse toujours subsistante de traiter aux conditions annoncées avec quiconque y satisfera, sans pouvoir les modifier autrement que par une préalable et égale publicité."

Een ander vonnis met hetzelfde dictum gaf het Cour de cassation 3 December 1867.[1])

Een ondernemer van een openbaar middel van vervoer tusschen Morteau en Pontarlier weigerde een persoon, die zich aan zijn bureau aanmeldde, te vervoeren. Deze liet zich toen vervoeren door een particulier en dagvaarde daarna den ondernemer van het openbaar middel tot betaling van vergoeding van kosten, schaden en interessen. Evenals in het vorige

[1]) SIREY, 1868. 1. 193.

vonnis was ook hier weer de geheele dienst gepubliceerd. Beslist werd weer, dat de ondernemer verplicht was vergoeding van kosten, schaden en interessen te geven.

Eene soortgelijke beslissing vindt men meegedeeld bij SIREY. 1882. 1. 107.

In dit geval was de zaak eerst behandeld door de tribunal de commerce van Marseille (3 November 1880), die de publicatie eenvoudig beschouwde als eene invitatie aan het publiek om aanbiedingen te doen; volgens haar had dus de onderneming de volledige vrijheid om al of niet te vervoeren.

In hooger beroep kwam de zaak voor het Hof van Aix, dat eene tegenovergestelde beslissing gaf. Als algemeenen regel erkende het Hof vrijheid, ook van stoombootondernemers, om te vervoeren, wie ze wil, echter met uitzondering als de voorwaarden van vervoer gepubliceerd zijn.

Tegen dit arrest werd cassatie aangeteekend en werd de zaak 3 Januari 1882 behandeld voor het Cour de cassation, dat in gelijken zin als het Hof van Aix besliste.

In een zeer uitvoerig rapport bespreekt de raadsheer RIVIÈRE de aan zijn oordeel onderworpen quaestie:

„Il est assez généralement enseigné par la doctrine et il a été jugé par les tribuneaux que le marchand qui met une marchandise en montre dans son étalage, avec une indication du prix, est réputé l'offrir en vente à toute personne qui consent à donner le prix indiqué; par suite la personne qui répond à cet-

te offre en se présentant comme acheteur devient immédiatement propriétaire de la marchandise et le refus de livrer rend le marchand passible de dommages-intérêts. Cette solution est en harmonie avec les principes du droit: le fait de l'affiche placée sous les yeux du public constitue de la part du marchand l'offre de sa marchandise: il y a accord sur la chose et sur le prix, dès que l'acheteur déclare accepter la marchandise exposée et le prix affiché.

Maintenant voici un négociant qui envoie des circulaires contenant le détail des marchandises renfermées dans ses magasins et indiquant les prix courants. Sera-t-il tenu de vendre à toute personne qui viendra lui offrir de prix fixé dans ses circulaires?"

Volgens Rivière doet de koopman in het laatste geval een aanbod; niet echter als de tarieven niet zijn aangegeven.

Eenzelfden inhoud heeft het vonnis, geciteerd door Sirey 1882. 2. 63 (voor personenvervoer).

In deze vonnissen wordt bijna niet gemotiveerd. En waar men dan nog motiveert, ziet men veelal als grond voor de uitspraak aangegeven, dat er door de publicatie een soort overeenkomst is tot stand gekomen tusschen den ondernemer en het publiek, die door den eerste niet eenzijdig kan worden verbroken. Dat deze constructie theoretisch volkomen onjuist is, behoeft mijns inziens nauwelijks geconstateerd te worden. Immers eene overeenkomst kan slechts tot stand komen tusschen bepaalde personen; en het publiek mist natuurlijk die bepaaldheid. De bedoeling van het aannemen van een „contrat formel" na de publicatie, is wel goed. Het is echter een niet heel

gelukkige uitdrukking voor de gebondenheid aan het aanbod.

Justice de paix. Parijs XIVe arrondissement, zag 5 Januari 1882 [1]) in het feit, dat een rijtuigverhuurder op een plein geregeld zijn rijtuig stationneerde, een aanbod van den exploitant, gericht tot ieder voorbijganger; deze kan plaats nemen in het rijtuig en de te volgen route aangeven, waardoor de ook tot hem gerichte offerte wordt aangenomen; de koetsier mag niet weigeren hem te rijden.

Het etaleeren van waren met opgegeven prijs is door de Fransche rechtspraak meermalen als een aanbod beschouwd, zelfs dan wanneer de prijs slechts per eenheid was aangegeven. Wanneer het aanbod zelf beperkingen inhoudt, hetzij uitdrukkelijk of stilzwijgend, dan kan alleen met inachtneming van deze beperkingen het aanbod worden aangenomen. Als dus in circulaires en prospecti is geannonceerd, dat alleen in het klein en aan consumenten zal worden verkocht, zal de winkelier, die een inkoop in het groot wil doen, geen aanspraak hebben op vergoeding van kosten, schaden en interessen wegens wanpraestatie, als de offertedoener aan hem niet wil leveren. Immers aan hem is niet geoffreerd en zijn bestelling mag dus niet als aanneming van een aanbod, maar moet zelf als een aanbod, beschouwd worden.

De Fransche rechtspraak heeft een ruimen blik op de praktische behoeften van onzen tijd. Het is in strijd met de bona fides, wanneer een koopman die waren etaleert, weigert de waren tegen den aange-

[1]) D. 1882. 3. 110.

geven prijs te verkoopen; daarom mag het publiek er op rekenen, dat de aanbieder zijn woord houdt.

Engelsche rechtspraak

In de Engelsche rechtsgeleerde werken vond ik de volgende kwesties aan het oordeel van den rechter onderworpen en in den hier beneden aangegeven zin beslist.

Het geval WARLOW v. HARRISON 1858. 1. E 295.

Er was gepubliceerd, dat er een openbare verkoop zou plaats hebben, en aan de voorwaarden van den verkoop toegevoegd, dat een en ander zou gebeuren „without reserve." Een voorwerp werd bij opbod verkocht, doch aan den eigenaar. De hoogste bieder kwam hier tegen op. Beslist werd, dat wanneer eene dergelijke publicatie gedaan wordt, de verkooper eene overeenkomst sluit met den hoogsten bieder. De overeenkomst komt tot stand door het bod, maar onder de ontbindende voorwaarde, dat er geen hooger bod gedaan wordt en niet eerst door de aanneming van het bod door den verkooper.

BENJAMIN [1]) acht bovenstaande tegenover § 58 van de Sale of Goods act (1893) niet staande te houden, daar volgens dat artikel, bij eene openbare verkooping de overeenkomst gesloten wordt als de verkooper het bod aanneemt, wat geconstateerd wordt door een hamerslag. The Sale of Goods Act regelt echter alleen de koop en verkoop van lichamelijke roerende goederen, zoodat men voor onroerende goederen best eene andere meening aannemen mag.

---

[1]) BENJAMIN, On sale, blz. 487.

Ook op het gebied der uitloving bestaan er in Engeland vonnissen, waaruit blijkt, dat men daar de uitloving beschouwt als een aanbod, dat verbindend wordt door het verrichten der handeling.

In de procedure van GARNILL tegen de CARBOLIC SMOKE BALL COMPANY komt dit duidelijk uit.

De Carb. Smoke Ball Comp. adverteerde, dat ze £ 100 zou uitkeeren aan hem, die, na gedurende 2 weken, dagelijks drie keer, overeenkomstig de gebruiksaanwijzing, het middel te hebben gebruikt, nog influenza of eene andere, door verkoudheid ontstane, ziekte zou krijgen. Als bewijs van den ernst der advertentie publiceerde de maatschappij, dat £ 1000 bij een bankier gedeponeerd was. Eene dame gebruikte het middel overeenkomstig de voorschriften en toen zij later toch influenza kreeg, sprak zij de maatschappij aan. De maatschappij wilde haar de som niet uitbetalen, daar de patiënt volgens haar de aanneming van de gedane offerte had moeten bekendmaken. De rechter echter besliste, dat men hier te doen had met een van die gevallen, waarin de acceptatie ligt in het verrichten van de handeling.

Bovendien werd er natuurlijk aangevoerd, dat een en ander niet ernstig gemeend was en eenvoudig als reclame beschouwd moest worden; de rechter echter nam de verklaring, dat £ 1000 bij een bankier gedeponeerd was, als bewijs aan van den ernst der uitloving.

De onderscheiding tusschen een aanbod een eene invitatio ad offerendum is ook onderworpen geweest aan het oordeel van „the Court of Appeal."

Iemand deed bij eene levensverzekeringmaatschappij eene aanvraag tot verzekering: aan den aspirant-verzekerde werd medegedeeld, dat zijn voorstel was geaccepteerd voor de gewone premie, met toevoeging van: „No assurance can take place until the first premium is paid." Daarna, vóórdat de eerste premie betaald was en vóórdat de termijn van betaling was afgeloopen, overkwam den verzekerde een ongeluk, dat zijne gezondheid aantastte, en toen hij hiervan aan de maatschappij mededeeling deed en de premie aanbood, weigerde deze haar aan te nemen.[1]) Beslist werd, dat de maatschappij gerechtigd was aldus te handelen. De overeenkomst was nog niet tot stand gekomen door de verklaring van de maatschappij, dat zij de tegenpartij als verzekerde aannam, maar zou eerst tot stand komen als de premie betaald werd. Dit laatste is onjuist. De overeenkomst was tot stand gekomen door aanneming van de zijde van de maatschappij, maar er was overeengekomen dat de verzekering eerst zou ingaan na betaling van de premie. In de publicatie van tarieven van verzekeringsmaatschappijen zag the Court of Appeal dus geen aanbod aan het publiek; immers dan zou de overeenkomst al tot stand gekomen zijn door de verklaring van iemand uit het publiek, dat hij zich verzekeren wilde en zou dus de clausule „no assurance can take place until the first premium is paid" alleen beteekenis kunnen hebben,

[1]) Iets dergelijks zou hier ook voor kunnen komen, daar den verzekerde bij de betaling van zijne eerste premie steeds, volgens opdracht der maatschappijen, gevraagd behoort te worden, of er sinds de keuring in den gezondheidstoestand misschien verandering is gekomen.

indien ze was opgenomen in het aanbod en niet zooals nu, er na.

Overigens ben ik het met bovenstaande meening eens, dat men in 't algemeen in publicaties van tarieven van verzekeringsmaatschappijen geen aanbod zien mag, bij gebrek aan „volständigkeit" en door de toekenning van gewicht aan de individualiteit van den verzekerde.

In de Engelsche rechtspraak is herhaalde malen beslist, dat de hotelier verplicht is ieder in zijn hotel op te nemen, die dit verlangt, zoolang er plaats is. In de procedure BROWNE v. BRANDT (1902) 1 K. B. 696 werd de volgende kwestie behandeld. In een hotel waren alle kamers bezet. Een reiziger, die in de gelagkamer zich bevond, verlangde van den hotelier, dat hij deze zaal voor nachtverblijf in orde zou maken; dit werd niet ingewilligd en den eischer werd de vordering tot vergoeding van kosten, schaden en interessen ontzegd, daar volgens het oordeel van den rechter er voor een hotelhouder geen verplichting bestaat, als alle kamers vol zijn, ook nog de conversatiezaal voor nachtverblijf in te richten.

Uit de procedure LAMOND v. RICHARD and THE GORDON HOTELS LTD. (1897) 1. Q. B. 540 blijkt, dat de rechtspraak alleen maar de verplichting oplegt reizigers, dus personen, die slechts tijdelijk hun verblijf willen houden, op te nemen. Eene dame woonde reeds 10 maanden in het hotel van den gedaagde en, toen deze haar niet langer herbergen wilde, zegde hij haar dit aan met inachtneming van een opzeggingstermijn van twee dagen. Zij weigerde

te vertrekken, waarna de hotelier tijdens hare afwezigheid haar boeltje te zamen pakte en haar den toegang bij haar terugkomst ontzegde. De rechter willigde haar eisch tot vergoeding van kosten, schaden en interessen niet in, overwegende, dat de exploitant van een hotel slechts verplicht is reizigers op te nemen en er niet op hem rust eene verplichting kamers te verhuren.

HOOFDSTUK IV

GEVALLEN, WAARIN DE VRAAG, OF ER EEN OPENBAAR AANBOD AANWEZIG IS, TER SPRAKE KAN KOMEN.

Tot dusverre zagen wij dus, dat noch onze, noch eenige ons bekende vreemde wetgeving, zich tegen het principe openbaar aanbod verzet; dat haar aanwezigheid, zoowel bij onze rechtsgeleerde schrijvers, als bij sommige Duitsche, bij verscheidene Engelsche en bij zeer vele Fransche juristen, wordt geconstateerd; bovendien gingen wij na, welke algemeene vereischten wij voor haar stellen en met welke verschijnselen wij haar niet moeten verwarren. Laten wij nu, onder toepassing van het hier boven behandelde, telkens met eene korte uiteenzetting der gestelde feiten, enkele in het verkeer geregeld voorkomende verschijnselen bestudeeren en onderzoeken, of daarin misschien een openbaar aanbod gezien mag worden.

De Automaat

Door bijna ieder jurist wordt in het plaatsen van een automaat een aanbod gezien. Laten we dit dus eerst bestudeeren.

Automaat in den zin van ons onderwerp is elk, op openbare plaatsen opgesteld, toestel, waardoor aan het publiek gelegenheid gegeven wordt, om door zelf de een of andere praestatie te verrichten, meestal bestaande in het werpen van geld in een gleuf, plus iets anders, verschillend naar gelang de soort automaat, van het toestel eene tegenpraestatie te erlangen. Het idée, waarop de automaat berust, is al van ouden datum; toepassing op ruime schaal, vond echter in de oudheid niet plaats. Nergens blijkt, dat aangaande de automaat toen ooit juridische beschouwingen gehouden zijn.

Tegenwoordig vindt men overal automaten en in allerlei soorten. Men kan ze verdeelen in:

a warenautomaten, en

b automaten, waarbij het toestel eene bepaalde praestatie doet, die niet bestaat in het verschaffen van waren, bijv. weegautomaten en andere.

De wetgeving zwijgt over het toestel, zoodat in de literatuur eene massa vragen ter beantwoording aanwezig zijn, waarvan wij deze uitkiezen, welke juridische beteekenis aan het plaatsen van een automaat moet worden toegekend.

Eigenaar van het toestel is òf de eigenaar van het lokaal òf de fabrikant, die de bevoegdheid om een automaat te plaatsen huurt van den eigenaar van het lokaal. Dikwijls ook pacht de eigenaar van het lokaal het toestel van den fabrikant. Wanneer wij het dus hier beneden zullen hebben over de verplichting voortspruitend uit het plaatsen van een automaat, zijn de verplichtingen van den exploitant van het toestel bedoeld. De op de automaat geplaatste gebruiks-

aanwijzing geeft te kennen, dat ieder, die een bepaald geldstukje in eene bepaalde opening werpt, daarvoor eene bepaalde praestatie verkrijgt. Dikwijls is dit inwerpen van een geldstuk alleen niet voldoende, maar wordt bovendien, zooals we zagen, al naar gelang de soort automaat, nog iets anders vereischt, bijv. trekken aan een ring, gaan staan op een plank enz. De eigenlijke praestatie is het geven van geld, de rest is slechts een middel, zonder welke men de praestatie niet krijgt, of krijgen kan. De plaatser van de machine maakt zijne praestatie afhankelijk van de praestatie van de tegenpartij.

JHERING [1]) geeft drie mogelijkheden aan, betreffende het karakter van de plaatsing van een automaat:

a Het is enkel een verzoek tot het publiek om offerten te doen.
b Het is een uitloving.
c Het is een aanbod.

ad a Als het plaatsen van een vollen automaat was een verzoek tot een aanbod, dan zou dus het inwerpen van geld zijn eene offerte en zou de verbintenis pas ontstaan na de acceptatie door den plaatser van den automaat. Accepteeren kan men alleen als men weet, dat er eene offerte aan ons gedaan is. In bijna alle gevallen, althans in zeer vele, is de steller van het aparaat onbekend met het inwerpen, waaruit direct de onhoudbaarheid van deze constructie voortvloeit.

---

[1]) JHERING, Jurisprudenz des täglichen Lebens, 1892: XXI, No 11.

De theorie, dat men in het plaatsen van een automaat eene invitatio ad offerendum zien moet, wordt o. a. verdedigd door REHBEIN.[1]) „Wegen Unbestimmtheit der Person desjenigen, dem der Antrag gemacht, müssen grundsätzlich Offerten an das Publikum, an einen unbestimmten Kreis unbestimmter Personen, rechtlich nicht als Offerten, sondern nur als Einladung zu solchen gelten." In het inwerpen van het geld ziet REHBEIN bij den automaat dan ook een aanbod; dus moet het stellen van het toestel eene acceptatie van die offerte zijn. Maar tot het wezen van de acceptatie hoort, dat ze secundair is, zoodat deze constructie onhoudbaar is. Immers dan zou hij, aan wien aangeboden wordt, niet de bevoegdheid hebben te weigeren op het aanbod in te gaan.

BIERMANN[2]) bestrijdt ook eene dergelijke meening. Volgens hem zou, als het inwerpen van geld eene offerte was, er geen acceptatie zijn en zou er dus geen overeenkomst tot stand kunnen komen.

ad b Ook kan men in het plaatsen van een automaat niet eene uitloving zien, daar men hier niet te doen heeft met eene belooning voor eene verrichte praestatie, wat tot het wezen van de uitloving behoort.

De eenige juiste constructie, die hier gegeven kan worden is: dat men in het plaatsen van een automaat heeft te zien het doen van een aanbod, dat niet gericht is tot een bepaald persoon. Hij, die een geld-

---

[1]) REHBEIN, Das deutsche BGB, Bd. I, blz. 210.

[2]) BIERMANN, t. a. p., blz. 293.

stuk in den automaat werpt, neemt daardoor de offerte aan en krijgt dan de beloofde praestatie. Deze meening huldigen o.a. ook BIERMANN [1]), AUWERS [2]) en NEUMOND. [3])

NEUMOND maakt dit karakter duidelijk door eene vergelijking met verschijnselen in sommige plaatsen, waarvoor dezelfde ratio geldt als voor den automaat.

In sommige Berlijnsche restaurants zijn bordjes etenswaren op tafels uitgestald met aangegeven prijs. Ieder die trek heeft b.v. in een broodje, neemt het en betaalt het geld aan een bediende, die een en ander controleert.Hierin ziet NEUMOND eene traditieofferte ad personam incertam. Om nu met deze inrichtingen te kunnen concurreeren, zijn er groote restaurants ontstaan, waar men door middel van automaten de waren krijgen kan. In plaats van bedienden, die het geld in ontvangst nemen, zijn er gekomen toestellen, die niet werken vóór de tegenpartij gepraesteerd heeft. Dit neemt niet weg, dat het principe hetzelfde is gebleven.

Dat het geen verschil maakt, of een automaat of een bediende de waren aanreikt, blijkt volgens NEUMOND ook hieruit dat, als, na het inwerpen van geld door de opening, de automaat niet werkt, de bediende, die toezicht houdt, de automaat opent, er de verlangde waren uitneemt en ze den kooper ter hand stelt.

Dus 't plaatsen van een gevulden automaat is een

---

[1]) BIERMANN, t. a. p., pg. 293.

[2]) AUWERS, Der Rechtsschutz der automatischen Wage nach gemeinem Recht. prft. Göttingen 1891, blz. 8 en vlg.

[3]) NEUMOND, t. a. p., blz. 176 en vlg.

aanbod, dat niet is gericht tot een bepaald persoon. Het is gericht, tot elk voorbijganger, die den geplaatsten automaat opmerkt. Men heeft bij den warenautomaat te doen met een openbaar aanbod, waarbij zooveel personen kunnen accepteeren, als er voorwerpen in het toestel zijn. Bij andere soorten kan dikwijls elk en een iegelijk uit het publiek het aanbod aannemen, telkens echter slechts één te gelijk.

Dat hier de individualiteit van den toekomstigen contractant den plaatser van den automaat niet ter harte gaat, blijkt wel daaruit, dat de acceptant pas na zelf gepraesteerd te hebben, recht krijgt op de contrapraestatie. Het aanbod is slechts aanwezig, zoolang er waren in den warenautomaat zijn. Het niet meer aanwezig zijn van waren is meestal aan het toestel zelf te zien.

Het etaleeren van waren voorzien van den prijs

Met uitstallen van geprijsde waren, kunnen wij gelijkstellen het adverteeren, waarbij men bepaalde goederen tegen een bepaalden prijs te koop aanbiedt, alsmede het leuren met goederen, waarbij de koopman den prijs der waren uitroept. Het etaleeren, en luidkeels venten geschiedde reeds in het oude Rome. „Le boutiquier romain encombrait la chaussée par l'étalage qu'il y faisait des objets les plus disparates; et les murs de Pompéi nous ont conservé côte à côte la fresque décorative et la fresque réclame." [1]) Over de juridische beteekenis van het bovenstaande bestaat zeer veel verschil van meening. Twee opvat-

[1]) Dollat, t. a. p., blz. 5.

tingen staan ook hier weer lijnrecht tegenover elkaar. De eene meening is, dat men in een en ander niets anders zien moet dan reclame, dat de beteekenis der uitstalling slechts is eene uitnoodiging aan 't publiek om in de zaak van den uitstaller te komen koopen, waarbij de koopman zelf de volle bevoegdheid heeft, om een hoogeren dan den aangegeven prijs te bedingen, ja zelfs om den kooplustige af te wijzen. De andere meening ziet er in een aanbod, zoodat de koopman een dergelijk weigeringsrecht niet heeft, tenzij hij van te voren den persoon, met wien hij niet wil contracteeren, daarvan mededeeling heeft gedaan. Mijns inziens is de laatste meening de juiste. Het is hier weer eene kwestie van uitlegging.Uitlegging van eene wilsverklaring is immers het vaststellen van de beteekenis van de wilsverklaring. [1]) De uitstaller heeft natuurlijk de een of andere bedoeling met de uitstalling; hij doet daardoor dus eene verklaring aan het publiek. De beteekenis zal nu volgens onze hierboven aangegeven interpretatiemethode die zijn, die het publiek, tot wien de verklaring is gericht, er aan toekent. En vragen wij aan de kooplustigen, of de koopman verplicht is, tegen den aangegeven prijs te verkoopen, dan is het ons nog nooit overkomen, dat iemand deze vraag ontkennend beantwoordde. Ieder voelt zich, zoo hij dat wil, gerechtigde op het uitgestalde voorwerp, voor den bewusten prijs. [2])

---

[1]) Zie Danz, die Auslegung der Rechtsgeschäfte, blz. 116.

[2]) Natuurlijk kan dat etaleeren verschillende beteekenis hebben, al naar gelang het betreft affaires, waarin waren verkocht worden, of b.v. magazijnen, die enkel voorwerpen verhuren.

Maar bestaan er nu misschien juridische bezwaren, om aan eene dergelijke gebondenheid den naam aanbod toe te kennen?

Alle drie vereischten, die wij voor een aanbod stelden, zijn hier aanwezig. Objectief de wilsverklaring uitgelegd, zagen wij, dat de wil om zich te binden bij den uitstaller bestaat; er is eene „Vollständigkeit", daar voorwerp en prijs beide nauwkeurig bepaald zijn; de wilsverklaring heeft eene bepaalde richting en uit het geheel der omstandigheden blijkt duidelijk dat den uitstaller de persoon van den toekomstigen contractant absoluut onverschillig is. Men ziet het steeds gebeuren, het is overal gewoonte, dat de winkeliers, als ze waren geprijsd voor hunne ruiten hebben geplaatst, deze ook tegen den aangegeven prijs leveren, aan ieder die zich daartoe aanmeldt.

„Treu und Glauben verbieten das Gewöhnliche oder allgemein Gewollte ohne klaren Ausschlusz für nicht gewollt zu halten." [1]) Danz gaat bij deze uitspraak van de veronderstelling uit, dat de mensch er op vertrouwt, dat eene handeling, die zich regelmatig herhaalt, zich ook in een concreet geval zal herhalen.

Dit op het bovenstaande toegepast mogen dus ook de klanten veronderstellen, dat ook in het vervolg de winkeliers steeds hunne waren tegen den aangegeven prijs zullen leveren. Elke winkelier weet dit en toont dit te weten, door in sommige gevallen, wanneer een en ander eenvoudig blufferige reclame beoogt, er de clausule „vrijblijvend" of eene andere dergelijke uitdrukking bij te voegen. Ons is een geval

---

[1]) Danz, Laienverstand und Rechtsprechung, blz. 53.

bekend, waarin de winkelier met zeer groote letters de waren voorzag van prijs, terwijl in een hoek van het papier, waarop de prijs aangegeven was, met zeer kleine letters stond „van af", zoodat men, (de kleine letters zag men niet) komend in den winkel, nooit het voorwerp, dat men verlangde voor den bedoelden prijs kon krijgen, maar wel het een of ander prul, van dezelfde soort, dat niet in de schaduw van het verlangde voorwerp kon staan. Dikwijls dus geven winkeliers min of meer openlijk te kennen, dat zij door de etaleering van waren voorzien van een prijs, niet een aanbod willen doen, zoodat men mag aannemen, dat zij zelf ook de meening zijn toegedaan, dat zij anders wel verplicht zijn te praesteeren op verzoek van ieder, die zich daartoe aanmeldt en dus meenen, dat zij, zonder eene bevrijdingsclausule wel een aanbod doen.

Algemeen is men het hiermede niet eens. Men acht eene dergelijke aanbieding van een koopman veel te onbepaald, voornamelijk wat betreft qualiteit en quantiteit; bovendien zou het kunnen gebeuren, dat meerdere personen gelijktijdig de offerte aannamen, terwijl het misschien de bedoeling van den uitstaller was slechts één overeenkomst te sluiten. Het aanbod, in de hierbedoelde casuspositie aanwezig, is een aanbod om eene overeenkomst te sluiten met hem, die het eerst aanneemt; als dus meerdere personen zich tegelijk aanmelden, is het aanbod niet geaccepteerd, daar dan niemand het eerst aangenomen heeft. BIERMANN geeft hier aan den uitstaller een afwijzingsrecht „ex justa causa." Dit is echter niet noodig; er is niet geaccepteerd, zoodat de koop-

man vanzelf ook niet uit overeenkomst verbonden kan zijn. Het aanbod blijft bestaan, zoolang de winkelier de waren geprijsd uitgestald laat. Het is een aanbod, zoolang de voorraad strekt. Uit de omstandigheden zal men moeten opmaken, of in de bewuste affaire in 't groot of in 't klein verkocht wordt. Welke overeenkomst er na de toetreding van iemand uit het publiek gesloten zal zijn, hangt van de omstandigheden af. Komt de prijs voor op goederen, die alleen verhuurd worden, dan ontstaat er na acceptatie eene huurovereenkomst; in de meeste gevallen echter een koopcontract.

Publicaties van ondernemingen van openbaar nut

Hiermede bedoelen wij de publicaties van ondernemingen van openbare middelen van vervoer, betreffende de voorwaarden van vervoer; die van schouwburgen; openbare badhuizen; concertondernemingen enz. Ook hier weer zeer veel verschil van meening aangaande de beteekenis dier openbaarmaking. Men kan hier weer de twee bij de etaleering aangegeven constructies tegenover elkaar stellen, die van het aanbod en die van de invitatio ad offerendum.

ZSCHIMMER [1]) ziet er geen aanbod in, omdat hij den wil om zich te verbinden aan ieder, die maar wil, niet aanwezig acht, in verband met het toekennen van gewicht aan den persoon van den toekomstigen contractant, daar de ondernemer toch de bevoegd-

[1]) ZSCHIMMER, t. a. p., blz. 56.

heid moet hebben, bepaalde personen bv. dronken individuen, personen op wier handel en wandel veel valt aan te merken, haveloos gekleeden enz., den toegang te weigeren. Dat weigeringsrecht behoort hem toegekend te worden; dit is volkomen juist. Maar de conclusie, die ZSCHIMMER daaruit trekt, huldigen wij niet.

Hij leidt er uit af, dat dit kan, omdat, en dat dit alleen te verklaren is, doordat die publicatie geen aanbod is. Volgens ons heeft de exploitant die bevoegdheid, omdat, hoewel er een openbaar aanbod gedaan is, aan bovenbedoelde personen niet is aangeboden. Het resultaat is voor de betrokken personen hetzelfde. Is de meening van ZSCHIMMER juist, dan hoeft de onderneming, als bv. een dronken persoon zich aanmeldt en de tegenpraestatie aanbiedt, geen enkel weigeringsmotief aan te geven, als zij met hem de overeenkomst niet wenscht te sluiten; is de onze juist, dan moet zij, zoo noodig in rechte, aannemelijk maken, dat hare offerte niet gericht was tot de betrokken personen.

Dikwijls vloeit dus uit de omstandigheden voort, dat het aanbod tot bepaalde personen niet gericht is. Als er bv. door een ondernemer van eene openbare balzaal is gepubliceerd, dat er op een bepaalden avond tegen een bepaalden prijs een bal gegeven zal worden, moet men aannemen, dat zijn aanbod alleen gericht is tot het publiek, dat gewoonlijk zijne zalen bezoekt. Publiek van lager stand mag hij weigeren, daar de exploitant eene rechtvaardige vrees mag hebben, dat van toelating van dergelijke personen vertrek van anderen het gevolg zal zijn.

Ook al ziet men in het openen van een café een aanbod, dat tot het publiek gericht is, dan zal toch in sommige gevallen de caféhouder een weigeringsrecht hebben, m.i. niet om de reden van BIERMANN, omdat hij „ex justa causa" mag afwijzen, maar omdat hij tot den betrokken persoon zijn aanbod niet richtte.

Behalve enkele personen, die blijkens de omstandigheden zijn uitgesloten, kan de aanboddoener ook aan andere personen den toegang ontzeggen. Zoo heeft de schouwburgondernemer de bevoegdheid een criticus, die geregeld minder vleiende recenties over bepaalde voorstellingen geeft, den toegang te weigeren, mits hiervan aan den bewusten persoon, voordat deze ter schouwburg ging, was kennis gegeven. Indien deze kennisgeving voor dat moment niet geschiedde, mocht de criticus, veronderstellen, dat ook tot hem het aanbod gericht was. Dit alles is een gevolg van het feit, dat de onderneming de bevoegdheid heeft overeenkomsten te sluiten met hem, met wien hij dat wil, zoodat hij, al geeft hij aan zeer velen de gelegenheid te accepteeren, toch bepaalde personen kan uitsluiten. Wanneer nu die uitgesloten personen toch de bedoelde overeenkomst willen aangaan, kunnen zij van hun kant een aanbod doen, dat door de wederpartij echter naar willekeur kan worden afgewezen, zonder dat zij eenige rekenschap van haar weigeringsmotief behoeft te geven.

Zoo heeft ook de onderneming de bevoegdheid, als zij door de publicatie een openbaar aanbod doet, in haar aanbod voor den acceptant bezwarende clausules op te nemen, waaraan deze zich, wil hij

contracteeren, moet onderwerpen. Dit komt dikwijls voor bij ondernemingen van openbaar nut.

Zoo is het in den laatsten tijd bij verschillende tentoonstellingsbesturen gewoonte geworden, „het zoogenaamde recht van photografeeren" te verpachten en in verband daarmede aan de bezoekers te verbieden opnamen te nemen, en is men zoo ver gegaan hen de verplichting op te leggen, de photografietoestellen aan den ingang af te geven. Men betwist wel aan de besturen een dergelijk recht.

Mijns inziens moet men hier twee gevallen onderscheiden:

a De verplichting tot afgifte enz. kon den bezoeker niet bekend zijn.

b Eene dergelijke verplichting, den bezoeker opgelegd, is aan dezen bekend, althans kon aan hem bekend zijn.

ad a Het tentoonstellingsbestuur doet in advertenties een aanbod aan het publiek, om het tentoongestelde te komen bezichtigen, tegen een tarief openlijk bekend gemaakt. Als iemand zich nu aanmeldt en het tarief voldoet, is er eene overeenkomst tot stand gekomen met den normalen, objectief te interpreteeren, inhoud; de inhoud van de tot stand gekomen overeenkomst is nu van den kant van de onderneming: „het geven van gelegenheid aan den bezoeker tot bezichtiging" en van den anderen kant: „de verplichting bij het bezichtigen zich te onthouden van alles, waardoor de onderneming in gewone omstandigheden schade zou kunnen lijden." Andere verplichtingen, die de onderneming hem oplegt,

maar welke de bezoeker niet kent of kennen kan, kunnen hem niet opgelegd worden. Als hij dus een toegangsbiljet genomen heeft en men hem daarbij niet mededeeling gedaan heeft, dat hij niet photografeeren en zelfs niet een photographietoestel meenemen mag, maar dit hem pas later door aanplakbiljetten in het gebouw bekend wordt, hoeft hij zich daaraan niet te onderwerpen. Het contract eenmaal met een bepaalden inhoud tot stand gekomen mag naderhand niet eenzijdig door een der partijen gewijzigd worden.

Zoo ziet men ook dikwijls in hotels op de logeerkamers eene mededeeling opgehangen, dat de hotelhouder zich onttrekt aan enkele op hem drukkende privaatrechterlijke verplichtingen. Deze bepaling zal hem echter niet ontheffen: de overeenkomst is hier tot stand gekomen onder toepassing van de bepalingen van het regelend recht; ze mag later niet eenzijdig gewijzigd worden. Zoo zullen dus de herbergiers aansprakelijk zijn, als er den reiziger toebehorende voorwerpen worden gestolen, zelfs als ze op de kamer van den reiziger een biljet hebben neergelegd, waarin ze zich van eene dergelijke aansprakelijkheid ontheffen.

ad b

Als de bezoeker, voor hij de tentoonstelling bezocht, de bepalingen betreffende het photografeeren kende, dan spreekt het mijns inziens vanzelf, dat deze op hem toepasselijk zijn; immers door de acceptatie, gelegen in het zich aanmelden aan het bureau voor afgifte der kaartjes, onderwierp hij zich aan alle bepalingen der offerte. Hetzelfde moet aangenomen

worden, als de bezoeker redelijkerwijs geacht kan worden bij het nemen van een kaartje de bijzondere verplichting te kennen, hij ze dus kon kennen.

Wanneer dit nu 't geval is, is eene feitelijke vraag. Dit zal o.a. het geval zijn, als de bedoelde verplichting op ruime schaal is gepubliceerd, bv. in dezelfde kennisgeving (publicatie), waarin het openbaar aanbod zelf is gedaan.

In het geval onder *b* had dus het bestuur het terrein toegankelijk gesteld met uitdrukkelijk, kenbaar gemaakt, verbod om te photografeeren. Indien dus iemand toch kiekjes neemt, maakt hij zich aan wanpraestatie schuldig en kan hij veroordeeld worden tot vergoeding van kosten, schaden en interessen. Deze zullen meestal voor de onderneming zelf niets bedragen, zoodat tot handhaving van de contractueele bepalingen, men eene strafbepaling dient aan te geven, die op den overtreder der voorwaarden, onafhankelijk van geleden schade, kan worden toegepast.

In Frankrijk heeft zich eene analoge kwestie voorgedaan, die daar door de rechtbank, volgens mijne meening, verkeerd is behandeld.

Iemand had een plaatsbewijs gekocht in een schouwburg; op de rugzijde van het biljet stond, dat de eigenaar van het biljet niet gedurende het concert mocht binnenkomen, om de voorstelling niet te storen. Toen het eerste bedrijf juist een aanvang genomen had, wilde hij zijne plaats innemen, maar hem werd de toegang geweigerd. Hij sprak de schouwburgonderneming aan tot vergoeding van kosten,

schaden en interessen, maar zag zijn eisch afgewezen door de „tribunal de commerce de la Seine." [1])

De overeenkomst tusschen toeschouwer en exploitant was tot stand gekomen door de vraag om een plaats. Als quitantie voor de betaling, werd hem een plaatsbewijs afgegeven, dat hem legitimatiekaart zou zijn voor de uitoefening van zijne rechten. Op die legitimatiekaart bevond zich nu het verbod van binnenkomen na den aanvang van het stuk. Het biljet werd afgegeven, nadat de overeenkomst was tot stand gekomen en daar de aangeduide bepaling alleen daarop voorkwam, kende de aspirant toeschouwer haar pas na de tot stand gekomen overeenkomst, terwijl hij ze bij gebrek aan publicatie ook niet eerder kon kennen. Het dictum van de rechtbank had dus toewijzing van den eisch moeten zijn. De tribunal de commerce overweegt aldus:

„Attendu que cette mesure s'explique aussi bien „par l'importance de la représentation que pas le „souci de la direction d'assurer le succès de l'exé„cution de l'oeuvre de WAGNER en procurant au di„lettantes et au public d'élite conviés par LAMOU„REUX et SCHÜTZ les conditions matérielles de tran„quillité et de recueillement indispensables pour en„tendre et apprécier la savante musique du compo„siteur allemand. Attendu, d'autre part, que cette „initiative constitue une louable tentative de réac„tion contre un abus regrettable qui autorise l'en„trée de la salle de spectacle à tout moment de la re„présentation, au détriment de l'oeuvre représentée

---

[1]) D. 1900. 2. 285.

„et pour la plus grande gêne des spectateurs exacts. „Qu'en outre l'interdiction était générale; qu'elle „s'appliquait à tous les spectateurs et qu'on ne voit „pas pour quelle raison X pourrait prétendre à une „situation privilégiée."

Uit deze overwegingen blijkt, dat de handelsrechtbank bij hare beslissing heelemaal geen acht geslagen heeft op de tusschen ondernemer en toeschouwer gesloten overeenkomst; zij heeft zich laten leiden door het groote belang dat er bij is om een dergelijk verbod in het leven te roepen. We moeten ons echter hier op overeenkomststandpunt plaatsen en dan mag onze vraag alleen zijn, wat is, objectief beschouwd, de inhoud er van, dus wat kunnen partijen, objectief beoordeeld, gewild hebben en wij mogen niet buiten de overeenkomst om, ook bepalingen toepassen, die misschien voor een der partijen wel gunstig kunnen zijn. Dan had deze die bepaling maar vooraf bekend moeten maken en als beding in de overeenkomst moeten opnemen.

Zoowel bij schouwburgondernemingen, als bij openbare middelen van vervoer worden er zooveel offerten gedaan, als er vrije plaatsen zijn. Zoolang er vrije plaatsen zijn, mag de ondernemer niemand, tenzij hiervan van tevoren mededeeling is gedaan, afwijzen. Het is een aanbod, gericht tot het publiek om eene overeenkomst te sluiten met hen, die zich, tot een beperkt aantal, het eerst zullen aanmelden.

De uitloving

Ook het instituut der uitloving is niet nieuw, hoewel ze pas sedert kort in enkele moderne codifica-

ties is geregeld. Romeinen en Grieken kenden haar reeds, terwijl haar bestaan reeds ± 1500 v. Chr. bewezen wordt door een in den Bijbel voorkomende passage.[1])

In het Romeinsche recht kon, volgens sommige juristen,[2]) hij, die de in de uitloving aangeduide handeling verricht had, de belooning niet in rechte vorderen, daar de uitloving niet gericht was tot eene persona certa; anderen[3]) daarentegen trachten uit enkele pandektenplaatsen het tegengestelde aan te toonen. Maar hoe dit ook zij, de uitloving wist al spoedig in de literatuur eene plaats te veroveren. Op groote schaal kwam zij eeuwen geleden niet voor, daar het publiceeren door het gemis aan couranten niet een groot terrein kon omvatten.

Het eerst wordt over haar gesproken in het „Preussische Allgemeine Landrecht" von 1794 en daarna wordt aan haar aandacht gewijd in het „Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches für das Groszherzogtum Baden" van 1836. Noch in de C. C. noch in ons wetboek wordt over haar gesproken, wel in D. B. G. § 650 en vlg. en in het Zw. wetboek art. 8.[4])

Terwijl in Duitschland en Zwitserland door de regeling der uitloving veel rechtskwesties zijn opgelost, zijn deze voor ons land steeds nog van belang.

De Duitsche rechtsgeleerden zijn verschillend in hunne beschouwingen aangaande het rechtskarakter der uitloving.

---

[1]) Richteren, Hoofdstuk 1, vers 12 en 13.

[2]) Regelsberger, Civilr. Erörterungen I, blz. 198.

[3]) Von Bülow, Abhandlungen über einzelne Materien des röm. bürgerl. Rechts.

[4]) Zie hierboven blz. 37—40.

Drieërlei constructie wordt wel aan haar gegeven:

1° De uitloving is een op zich zelf staand contract.[1])

2° Ze is eene eenzijdige verbintenisscheppende rechtshandeling.

3° Ze is eene overeenkomstofferte.[2])

ad primum Deze theorie kan niet juist zijn, omdat het voor eene overeenkomst noodzakelijk is dat twee bepaalde personen hun wil, althans hunne wilsverklaring, op hetzelfde gevolg gericht hebben. Ze wordt verdedigd door KOHLER[3]) en bestreden door OERTMANN.[3])

ad secundum Om aan de verschillende moeilijkheden verbonden aan de voorstelling van de uitloving als offerte te ontkomen, kwam SIEGEL[4]) op het idee haar te beschouwen als eene eenzijdige verbintenisscheppende rechtshandeling. Hij zette in zijn: „Versprechen als Verpflichtungsgrund" uiteen — na als zijne meening te kennen gegeven te hebben, dat in het Germaansche recht de belofte alleen al verbintenisscheppende kracht had — dat de uitloving eene eenzijdig bindende belofte is, die den uitlover niet alleen verplicht zijn woord te houden, maar ook om te praesteeren aan hem, die de voorwaarden ver-

---

[1]) KOHLER, Auslobung und Wette, in Arch. für bürgerl. Recht 1905. Bd. 25, blz. 1 en vlg.

[2]) SOHM, t. a. p., blz. 47 en vlg.
REGELSBERGER, Civilr. Erörterungen. dl. 1, blz. 201 en vlg.
SCHÜTZE, in Jahrb. des gem. D. Rechts, Bd. 5, 1862, blz. 52 en vlg.
WINDSCHEID, Jahrb. des Pandektenrechts, Kritische Vierteljahresschrift, Bd. 10, blz. 156 vlg.

[3]) OERTMANN, Neue Theorie über die Auslobung, in Österr. Zentral, blatt für die jurist. Praxis. Bd. XXIV.

[4]) SIEGEL, Das Versprechen als Verpflichtungsgrund, blz. 92.

vult. Deze theorie is volgens ons recht niet te aanvaarden; de verbintenissen ontstaan bij ons òf uit overeenkomst òf uit de wet; de wet spreekt niet over uitloving en kan haar zelf dus niet verbintenisscheppend maken; dus moet het recht van dengene, die de handeling verricht, voortspruiten uit eene overeenkomst.

De uitlover richt zich tot het publiek; hij wekt bij velen vertrouwen op; dit alleen is al voldoende om hem aan zijne belofte te houden. Het zou in strijd met de goede zeden zijn een uitlover te ontslaan van de verplichting om zijn woord te houden.

ad tertium De uitloving is een aanbod tot eene overeenkomst, die tot stand komt als de offerte wordt aangenomen. Wanneer kan er echter van acceptatie sprake zijn? Deze vraag wordt hierna behandeld.

Bij de behandeling van de acceptatie van de uitloving zullen we zien met hoeveel moeilijkheden deze overeenkomsttheorie heeft te kampen. Zij is volgens onze opvatting een aanbod gericht tot het publiek, met dien verstande, dat dikwijls slechts één uit dat publiek kan accepteeren; soms kunnen ook meerdere personen acceptant worden, bv. als er eene belooning wordt uitgeschreven voor ieder, die een zeehond schiet.

Openbare verkoop

De openbare verkoop is een middel om eene overeenkomst, door een samenloop van liefhebbers, voor hem, van wien de verkoop uitgaat, zoo voordeelig

mogelijk gesloten te krijgen. Niet alleen bij verkoop neemt men tot het openbare zijne toevlucht, maar ook bij verhuringen, verpachtingen, aanbestedingen enz.

Zoo werden in Rome de belastingen verpacht en de Staatswerken aan den minsten inschrijver gegund. In Duitschland heeft men voor dit instituut één woord: „Versteigerung", waarmee men altijd ten doel heeft, de overeenkomst zoo voordeelig mogelijk te sluiten.

Hoewel in Rome de „Versteigerung" veelvuldig voorkwam, vindt men toch in de bronnen geen uiteenzetting van mogelijke controversen. Het instituut trekt in de moderne jurisprudentie meer de aandacht.

De meest principieele vraag is dan weer, wat men in de Versteigerung eigenlijk heeft te zien.

Twee meeningen:

a 't is een overeenkomstaanbod,

b 't is een verzoek tot het publiek om prijzen op te geven, waarvoor zij de bedoelde overeenkomst wenschen aan te gaan.

Laten we voor het gemak in terminologie ons beperken tot den openbaren verkoop.

De vraag kan men ook aldus stellen: wil de verkooper gebonden zijn aan den solventen bieder, die het hoogste bod zal doen, of behoudt hij zich het recht voor te allen tijde de gunning te weigeren?

Elk bod is op zijn beurt het hoogste. Ziet men nu in het openbaar te koop bieden een aanbod, dan komt door het bod de overeenkomst tot stand. Dit is met elk bod het geval; elke overeenkomst wordt

dus onder een voorwaarde gesloten, n.l. dat er geen hooger bod gedaan wordt. Aan die voorwaarde geeft men nu weer verschillende constructie: sommigen achten haar *ontbindend*, anderen *opschortend*. Door den toeslag wordt nu de voorwaardelijke overeenkomst, eene onvoorwaardelijke.

Ziet men nu in het openlijk te koop aanbieden geen aanbod, dan is het bod telkens een aanbod: elk bod vervalt door een hooger bod; de acceptatie blijft eenigen tijd achterwege en vindt dan plaats door den toeslag, door de gunning van den verkooper.

Welke meening men huldigt, zal afhankelijk zijn van de manier van interpreteeren, die men er op nahoudt.

REGELSBERGER [1]) en anderen wendden zich tot eene massa „Versteigerungsbeambte," hun vragende, wat de bedoeling van het openlijk te koop bieden was en kregen als antwoord, dat hunne bedoeling alleen was te zien, hoeveel men wel voor de zaak zou willen geven; dus dat men door het openlijk te koop bieden geen verplichting op zich wilde nemen, om de zaak den hoogsten bieder te verschaffen.

Mijns inziens moet men zich niet richten tot hen, die openbare verkoopingen uitschrijven, maar tot het publiek. En wanneer wij dit raadplegen, zullen we bemerken dat het den uitschrijver gebonden acht tegenover den hoogsten bieder. Dat echter ook de verkooper zich gebonden acht, blijkt daaruit, dat in de meeste veilcondities clausules voorkomen, waarin de veiler zich het recht voorbehoudt, de zaak niet te gunnen, wanneer hem de prijs te laag lijkt: hier-

[1]) REGELSBERGER, Civilr. Erörterungen, blz. 164 en vlg.

uit blijkt, dat hij zich zonder die clausule, wel gebonden acht tegenover den hoogsten bieder, althans dat hij weet, dat het publiek in die meening verkeert. Bovendien geeft de verkooper dikwijls den laagsten prijs aan, waarvoor hij verkoopen wil; alles wat hij er meer voor maakt, is dus in zijn voordeel. Eene dergelijke openlijke te koop aanbieding is dus een aanbod niet tot een bepaald persoon, maar tot het publiek, terwijl slechts één persoon kan accepteeren, n.l. hij, die het hoogste bod doet.

Volgens KINDERVATER [1]) is elke tot stand gekomen overeenkomst er eene onder opschortende voorwaarde, daar hij het overeenkomstig de bedoeling der contractanten acht, dat de werking van de overeenkomst eerst dan zal beginnen, als er geen hooger bod gedaan wordt.

JHERING [2]) ziet in het bovengenoemde instituut niet een aanbod, daar er dan voor het aanwezige publiek een gemakkelijk middel zou zijn, om den „Versteigerer" te dupeeren, door onderling overeen te komen, na een zeer laag bod niet meer te bieden. Bovendien acht hij den bieder door een hooger bod niet vrij, daar dit stelsel in de hand zou werken de mogelijkheid om zich te ontslaan van een bod, waarover men berouw heeft. Voor een fooi zou men bij elke verkooping genoeg personen kunnen vinden, die, daar ze toch niets kunnen verliezen, zich zouden laten leenen om een hooger bod te doen. De fout in de hier bovenstaande redeneering is deze, dat JHE-

---

[1]) KINDERVATER, Ein Beitrag zur Lehre von der Versteigerung in JHER. Jahrb. Bd. 7, blz. 10.

[2]) Jahrb. f. d. Dogm. Privatr. blz. 166—199.

RING vergeet, dat men aannemen mag, dat tot insolvente personen het aanbod niet is gericht, zoodat ook een dergelijk bod een vroeger bod niet kan ontzenuwen.

Niet steeds wordt, als in 't openbaar iets te koop wordt aangeboden, bij opbod verkocht, dikwijls gebeurt het bij afslag. Verkoop van visch, veiling van groenten, gebeurt steeds bij afmijning. In den laatsten tijd zijn daarvoor toestellen uitgevonden en ook bij vele veilingen in gebruik, met behulp waarvan men niet meer het bod mondeling behoeft te doen, maar waarbij elk der aspirant-koopers een knop voor zich heeft, waarop hij slechts te drukken heeft op het moment, dat de prijs hem aannemelijk schijnt.

Als bezwaar tegen de leer, dat in het openlijk te koop aanbieden bij veilingen een aanbod gezien wordt, wordt wel aangevoerd, dat het voorstel tot de koop niet „vollständig" is bij gebrek van aanduiding van de prijs. M.i. gaat deze oppositie niet op, wel zou er geen aanbod kunnen zijn, als de bepaling van den prijs afhankelijk werd gesteld van de willekeur van den aanboddoener; maar niet, nu een en ander wordt overgelaten aan den toekomstigen contractant bij het doen van zijne acceptatie.

In Engeland neemt men, zooals uit de Engelsche literatuur blijkt, slechts dan bij de openbare verkoop een aanbod aan, als de verkoop geschiedt „without reserve." Dit bewijst m. i. slechts dat de volksopvatting ten dezen opzichte in Engeland anders is dan bij ons.

Openlijk verkrijgbaar stellen van prospectussen van te verschijnen boekwerken (uitgeschreven leeningen[1])

Wanneer een uitgever een boek gaat uitgeven, noodigt hij voor het uitkomen van het werk een zeer groot aantal personen tot inteekenen uit, door hen het prospectus van het op komst zijnde boek toe te zenden. Dit gebeurt voornamelijk, wanneer het boek in afleveringen zal verschijnen.

Die uitnoodiging tot inschrijving is ontstaan uit de behoefte om het risico van den uitgever te verminderen. De uitgever kan de grootte van de oplaag laten afhangen van het aantal ontvangen inschrijvingen; op deze manier wordt dus overproductie voorkomen. Bovendien is eene dergelijke handelwijze een middel om tot meerdere afnemers te komen, daar dezen het aanschaffen van het boek verlicht wordt, in verband met periodieke betalingen, die te doen zijn bij toezending van de afleveringen.

In het toegezonden prospectus komt alles voor, wat voor den inschrijver belangrijk is, zoodat de inhoud van de te sluiten overeenkomst, volledig is aangegeven. Men vindt er in eene omschrijving van den inhoud van het werk, den prijs, den tijd van verschijning, ongeveer het aantal afleveringen enz.

Welke is nu de juridische beteekenis van de onderteekening van het inschrijvingsbiljet?

De inschrijver verklaart dus zijn wil het werk onder de in het prospectus aangegeven voorwaarden te willen koopen. Moet men nu in die verklaring zien

[1]) Zie hiervoren blz. 25 en 26.

eene acceptatie van een aanbod, in het prospectus door den uitgever gedaan, zoodat door de inschrijving de overeenkomst is tot stand gekomen of is ze zelf een aanbod, zoodat de overeenkomst pas tot stand komt na de acceptatie van dat aanbod door den uitgever. De bovengestelde vraag kan dus eigenlijk beter gesteld worden aldus: welke beteekenis heeft het rondzenden van prospectussen voor uit te geven boekwerken?

Tweeërlei antwoord is hierop weer mogelijk, evenals bij de openbare verkoop en bij de etaleering van geprijsde waren.

Op zich zelf beschouwd zou het prospectus beide beteekenissen kunnen hebben. Wij zullen dus hebben na te gaan, welke van die twee nu de meest waarschijnlijke is, en dit doen door te onderzoeken of de uitnoodiging tot inteekening voldoet aan alle vereischten, die wij voor een openbaar aanbod stelden.

„*Vollständigkeit*" is hier in hooge mate aanwezig. Prijs, inhoud, wijze van aflevering enz. is tot in de fijnste bijzonderheden bekend. Het prospectus houdt alle omstandigheden in, die voor dengeen, tot wien 't gericht is, van belang kunnen zijn. Dat de voorwerpen, die aangeboden worden, op het oogenblik van het doen van de offerte nog niet bestaan, verandert aan de „vollständigkeit" niets. Niet noodig is zelfs, dat het aantal afleveringen precies bepaald is; voldoende is, dat ongeveer de omvang van het werk vaststaat. Evenmin als het bij een aanbod, tot de koopovereenkomst van een boek, gericht tot een bepaald persoon, noodig is eene nauwkeurige opgave

van het aantal bladzijden te doen, is er bij het toegezonden prospectus pas dan „Vollständigkeit", als het aantal afleveringen precies wordt aangegeven.

Men mag verder aannemen, dat de persoon van den toekomstigen contractant den uitgever onverschillig is, zoodat ook het tweede vereischte voor het openbaar aanbod aanwezig is. Het is den uitgever om geld te doen; van wien, doet er bij hem niet toe. Hij wenscht het aantal afnemers eenigszins te bepalen en zal het aantal te drukken exemplaren grootendeels laten afhangen van het aantal ingekomen inschrijvingen.

Wanneer het een kostbaar werk betreft, dan richt hij het prospectus alleen tot zulke personen, van wie hij verwachten kan, dat zij na de inschrijving ook in staat zullen zijn te betalen; hij richt zich dan tot solvente personen. Dit bewijst dus, dat hem die personen onverschillig zijn, maar dat hij geen overeenkomst wenscht aan te gaan met insolvente individuen.

Ook het derde vereischte voor eene geldige offerte is aanwezig, n.l. de wil van den uitzender van het prospectus om zich te verbinden. Deze wil wordt wel is waar nergens uitdrukkelijk door den uitgever meegedeeld, maar uit verschillende omstandigheden blijkt toch duidelijk, dat de uitgevers de bedoeling hebben zich tot levering te verplichten als de inschrijver dit wil. O.a. blijkt dit hieruit, dat in sommige prospectussen de clausule voorkomt, dat het werk eerst dan uitgegeven zal worden, als er een bepaald aantal inschrijvingen zijn ingekomen. Staat deze clausule in het prospectus, dan heeft men slechts te

doen met eene invitatio ad offerendum. Is zij echter niet aanwezig, dan is er een aanbod en zal de uitgever, zelfs indien slechts enkele personen op het werk wenschen in te teekenen, tot levering verplicht zijn.

Tot dezelfde conclusie moet men m.i. ook komen bij de uitnoodiging tot inschrijving op leeningen. Ook de hierbij dikwijls toegezonden prospectussen geven alles aan, wat voor den onderteekenaar der inschrijving van belang kan zijn. Ook BIERMANN [1]) is deze meening toegedaan en wel op grond hiervan, dat dikwijls in het prospectus uitdrukkelijk verklaard wordt, dat de vaststelling van het bedrag, waarvoor men in de leening wil deel nemen alleen overgelaten is aan het goedvinden van den inschrijver; deze clausule zou absoluut overbodig zijn, als er door den inschrijver een aanbod gedaan werd.

In het rondzenden van prospectussen mag men dus zien een aanbod, gericht tot het publiek of tot eene bepaalde categorie personen, van dien aard, dat elk en een iegelijk van hen, tot wie het aanbod zich richt, kan accepteeren.

Er bestaat echter een groot verschil tusschen de uitnoodiging tot inschrijving op leeningen en die tot inschrijving op uit te geven boekwerken. Terwijl bij de laatste een onberekenbaar aantal personen contractant kan worden, is het aanbod bij de leeningen beperkt tot de aangevraagde som,zoodat de uitschrijver der leening wel meestal voor zich zelf de bevoegdheid zal voorbehouden, om uit de liefhebbers hen uit te kiezen, die hem het best aanstaan en dus

---

[1]) BIERMANN, t. a. p., blz. 303.

door eene clausule aan de toezending het aanbodskarakter zal ontnemen.

Het openlijk uitoefenen van een beroep

Zooals we reeds even opmerkten, produceerde in de alleroudste tijden elke familie alles, wat ze verbruikte en verbruikte ze bijna alles, wat ze produceerde. In dien tijd bestond er natuurlijk nog geen handel en kwamen overeenkomsten bijna niet tot stand. Toen later de beroepen gespecialiseerd werden, tengevolge van verdeeling van arbeid, en de grootindustrie toenam, breidde de handel zich uit en werd de overeenkomst het voornaamste juridische instituut. De een werd in de bevrediging van zijne behoeften afhankelijk van den ander. Men zou geen bepaald beroep kunnen kiezen, geen advocaat, medicus, slager of bakker kunnen worden, als men er niet zeker van was,in den handel, in zijne relaties met hen, die andere beroepen uitoefenen, middelen te zullen vinden om zich datgene te kunnen verschaffen, wat men tengevolge van een eenmaal ten aanzien van een beroep gedane keuze, niet voor zich zelf kan produceeren. Openlijk een beroep uitoefenen wil zeggen: in zekeren zin op zich nemen den last om in een algemeen belang te voorzien; het is een te kennen geven, dat men in 't algemeen bereid is, al die praestaties te verrichten, die dat beroep met zich meebrengt.

Laten we echter niet vergeten, dat het zijn eigen particulier belang is, die hem die taak op zich doet nemen.

Sommigen leiden nu uit het bovenstaande af, dat

de uitoefenaar van een beroep verplicht is zijne diensten te verleenen aan ieder, die hem dat vraagt.[1]) Verschillende argumenten worden hiervoor gegeven; sommigen laten de verplichting voortspruiten uit een Contrahirungszwang, anderen zien in het openlijk uitoefenen van een beroep een openbaar aanbod. Als er eene verplichting voor hem mocht bestaan om te praesteeren, kan dat beslist niet voortspruiten uit een door hem zelf gedaan aanbod, tenminste, zoolang hij geen publicaties, die een aanbod inhouden, heeft gedaan; daarvoor ontbreekt bijna alles, wat voor een aanbod vereischt wordt. In de eerste plaats is er geen „Vollständigkeit." Wat wordt er in den winkel verkocht, tegen welken prijs, welke kwaliteit enz.? Vervolgens ontbreekt de wil van den uitoefenaar van het beroep om zich te binden; hij wil eenvoudig zaken doen; met wien zal hij zelf wel zien; hij maakt dit aan anderen bekend.

Maar is er nu misschien een Contrahirungszwang?

Laten we ter beoordeeling van dit, de beroepen in drie groepen onderbrengen:

a De beroepen, waarvoor een *wettelijk* monopolie bestaat; dit is dan aanwezig als iemand binnen een bepaalden kring alleen gerechtigd is tot uitoefening van een beroep, zoodat elk ander die bevoegdheid mist. In deze gevallen is de Contrahirungszwang eene noodzakelijkheid, en moet ze ook aangenomen worden, al legt de wet eene dergelijke verplichting niet op. Neemt men dit niet aan, dan zou het kunnen voorkomen, dat iemand in zijne behoeften

---

[1]) Aldus o.a. DOLLAT, t. a. p., blz. 66 en 67.

niet zou kunnen voorzien, tengevolge van onwilligheid van hem, die de geprivilegeerde plaats inneemt. In den tegenwoordigen tijd komen monopolies niet veel meer voor en waar ze voorkomen legt de wet zelf uitdrukkelijk aan hem, die het genot er van heeft, den Contrahirungszwang op.

b De beroepen waarvoor in eene bepaalde plaats een *feitelijk* monopolie bestaat, bijv. één bakker, één slager in een dorp.

Terwijl men het bij het wettelijk monopolie vrijwel eens is, dat daar de Contrahirungszwang eene noodzakelijkheid is, bestaat er ten opzichte van een feitelijk monopolie zeer veel verschil van meening.

De Contrahirungszwang van den genieter van een wettelijk monopolie is een gevolg van zijn uitsluitend recht. Bij het feitelijk monopolie bestaat dat uitsluitend recht niet en is de tegenhanger niet noodzakelijk.[1]) Dit kan wel aanleiding geven tot onaangenaamheden voor hem, die van de diensten gebruik wil maken, maar omstandigheden buiten hem om mogen den uitoefenaar van een beroep geen verplichtingen tegen zijn zin opleggen. Hij heeft dus de vrije bevoegdheid om personen, die met hem overeenkomsten willen sluiten, af te wijzen.

c Beroepen, waarin concurrentie bestaan kan en bestaat.

In het moderne recht heeft zich ontwikkeld het principe van „la liberté du commerce" d.w.z. het beginsel, dat men vrij is overeenkomsten te sluiten, met wien men maar wil; wanneer men weigert met een bepaald persoon te contracteeren, dan zal deze

---

[1]) Aldus ook Biermann pg. 286.

daar in 't algemeen geen nadeel van ondervinden; hij kan zich richten tot een ander persoon, die hem beter gezind zal zijn. Wanneer wij een dergelijk beginsel voor ons zelf erkennen, dienen wij hetzelfde ook voor onze beroepuitoefenende medemenschen te erkennen. Zij kunnen dus om zuiver persoonlijke redenen, als ze nog niets anders gedaan hebben, dan het openlijk uitoefenen van een beroep, weigeren met een bepaald persoon te contracteeren. Hoe men echter over hunne bevoegdheid in deze mag denken, in geen geval doet men door het openen van eene zaak een openbaar aanbod.

De vraag is het meest ter sprake gekomen bij hotels. Zijn de herbergiers verplicht ieder in hunne localiteiten toe te laten, die dat wenscht? Sommigen houden bij andere beroepen streng vast aan „la liberté du commerce", maar erkennen voor den herbergier zoo'n weigeringsrecht niet.[1]) Waarom men dit onderscheid maakt, is moeilijk te verklaren. In November 1912 werd in Amsterdam in het restaurant Trianon, verbonden aan het modepaleis van de firma Hirsch & Co de consumptie geweigerd aan iemand, alleen omdat hij Israëliet was. Immoreel is een dergelijk feit natuurlijk in hooge mate; het is een dergelijk geval, als eenige jaren geleden in Amerika voorviel, waar alle hotelhouders van Wicheta om de enkele reden, dat hij een neger was, Booker Washington weigerden te logeeren. Dikwijls zal natuurlijk iets dergelijks niet voorkomen; want egoist, als de mensch is, zal hij zich dikwijls over persoonlijke antipathieën heen zetten, waar

[1]) Zie bijv. Biermann, blz. 300.

het op finantiëel voordeel aankomt. Bovendien weet de herbergier, dat, als hij uit antisemitisme weigert, hij bijna alle rasgenooten van den uitgeslotene tegen zich krijgt; gebeurt het om politieke redenen, vele aanhangers dier partij zullen zijne localiteiten niet meer bezoeken; het kwaad wreekt zich zelf en dit juist voorkomt het kwaad.

De hier opgeworpen kwestie is niet van jongen datum. Zeer uitvoerig behandelt reeds CASAREGIS [1]) dit onderwerp. Ieder, die openlijk een beroep uitoefent, moet aan hem, die dit vraagt zijne diensten bewijzen, voornamelijk dan, wanneer hij die openlijk door een „signum, tabella vel programma" heeft aangeboden.

Ook enkele Duitsche juristen van lateren tijd, o.a. MADAÏ, [2]) verdedigden deze meening. Tot staving er van doet deze een beroep op l 7 pr. D. 4,9: „item si praedixerit, ut unus-quisque vectorum res suas servet neque dammun se praestaturum, et consenserint vectores praedictioni, non convenitur." Hij meent, dat, indien de reiziger de offerte deed, en dus eerst door toestemming van den waard de overeenkomst tot stand kwam, het aan den laatsten moest vrij staan zijne toestemming slechts onder bepaalde voorwaarden te geven. Ik geloof echter niet, dat dit de bedoeling van de aangehaalde pandectenplaats is. Ze wil alleen zeggen, dat de hotelhouder eerst van zijne zware aansprakelijkheid ontslagen is, als er te dezen opzichte eene bijzondere overeenkomst is ge-

---

[1]) CASAREGIS, Discursus legales de commercio (Venetië 1740). Dl. II disc. 122 No 22; disc. 190 No 199.

[2]) MADAÏ. in Ztft. für Civilr. und Prozess, Bd. 18, blz. 378—399.

sloten tusschen hotelhouder en gast. Geen uitspraak kan echter in de hierboven geciteerde regelen gevonden worden over de vraag of men in het openstellen van een hotel een aanbod kan zien.

Volgens MADAÏ is de offerte, door den hotelhouder gedaan, gelijk aan een ander aanbod, alleen met dit verschil, dat ze niet tot een bepaald persoon, maar tot het publiek gericht is. Een aanbod houdt alle bestanddeelen van de overeenkomst in zich. Dit doet het enkel openstellen van een hotel niet. Volkomen juist is daarom het gezegde van KOCH [1]): „Die Leistungen, welche den Reisenden in einem jeden heutigen Gasthofe geboten werden, sind viel zu verschiedener Natur, als dass von dem bloszen Belieben eines jeden einkehrenden Gastes abhängen sollte, inwieweit er dem Wirt zu deren Gewährung nötigen wollte."

BIERMANN [2]) vindt de conclusie uit l 7 pr, D. 4, 9 minder juist, maar komt op andere gronden tot eene zelfde gevolgtrekking. Volgens hem verklaart de herbergier door het enkel openen van zijne affaire, aan ieder, die het hem vragen zal, tegen genot van den in zijn café gebruikelijken prijs, datgene te zullen praesteeren wat in een dergelijk café in het algemeen gevraagd kan worden. Hij erkent nl. een „Gastwirtsvertrag" dat tot stand komt door binnentreden in de herberg door den gast; dit is dus een soort pactum de contrahendo.

---

[1]) KOCH, über die Bedingungen des Zutritts in öffentliche Lokale, in Centralorgan f. d. deutsche Handels- und Wechselrecht, Bd. 3, blz. 41.

[2]) BIERMANN, t. a. p. blz. 302.

Eene dergelijke overeenkomst wordt ook door het Reichsgericht erkend in een vonnis van 10 Februari 1911 (Jur. Wochenschrift 15 April 1911)[1]): niet eerst door het bestellen van spijs of drank, doch reeds door zijn binnenkomen ontstaat tusschen den gast en den herbergier eene overeenkomst, aangaande het gebruik van de gelagkamer enz. krachtens welke de herbergier voor de veiligheid van het verkeer in dat lokaal heeft in te staan. Dit kan ook niet anders zijn dan een stilzwijgend tot stand gekomen „Vorvertrag."

In het openen van een café ligt dus volgens Biermann een openbaar aanbod tot dat Gastwirtsvertrag, tot dat pactum de contrahendo.

Biermann vindt steun voor zijne meening in een vonnis van het Reichsgericht[2]) dat in het zenden van een rijtuig naar aankomende treinen zag een aanbod tot ieder reiziger om in zijn hotel een onderkomen te nemen. Hij ziet niet in, waarom men den hotelhouder, die wel rijtuigen naar de treinen zendt anders moet behandelen dan hem, die dat niet doet. Mijns inziens is daarvoor wel een grond. Door die rijtuigen te zenden, treedt de herbergier meer actief op en zal het publiek vlugger de meening toegedaan worden, dat de ernstige wil om zich te verbinden bij den hotelhouder aanwezig is. Maar het beroep op bovengenoemde beslissing is niet bijzonder gelukkig, want uit het verdere gedeelte van het vonnis blijkt, dat de exploitant der inrichting op een gegeven moment het verder verblijf kan opzeggen.[3])

[1]) Zie Rechtsgel. Mag. 1911, blz. 515.
[2]) Seuffert's Archiv, Bd. 35, No 205.
[3]) Zoo ook Zschimmer, blz. 65.

Ook in Frankrijk is men het niet algemeen eens over de positie van den caféhouder. Daar bestond vroeger een wet van 20 Januari 1565, die aan herbergiers verbood reizigers, zonder geldige redenen toegang en consumptie te weigeren; deze wet is tegenwoordig niet meer van kracht. Daaruit leidt men[1]) wel af, dat nu aan hen een zoo absoluut mogelijk weigeringsrecht toekomt.

Dollat daarentegen is de andere meening toegedaan. Volgens hem is het van meer belang het maatschappelijk leven te beschermen, dan streng vast te houden aan „la liberté de commerce." Roubier daarentegen zegt: „Le principe de liberté nous donne le libre choix, mais nous oblige à le reconnaître chez notre co-contractant. Et par une véritable harmonie économique, il se trouve que la concurrence elle-même nous garantira contre des refus abusifs, trop contraire à l'intérêt véritable du commerçant."

Wij concludeeren dus, dat het uitoefenen van een beroep alleen, noch aanleiding geeft tot Contrahirungszwang, noch een aanbod is van den exploitant der onderneming, daar voor het laatste ontbreekt de Vollständigkeit en de bindende bedoeling van bovengenoemd persoon.

Uitgifte van order- en toonderpapier

Men heeft ook meermalen beproefd de verklaring van het order- en toonderpapier te zoeken in de voorstelling, als zou in het uitgeven er van liggen een aanbod gericht tot een niet bepaald persoon, maar tot het publiek. Eene dergelijke voorstelling zou ge-

[1]) o.a. Roubier, t. a. p., blz. 126.

makkelijker enkele merkwaardige verschijnselen, die zich bij het order- en toonderpapier voordoen, kunnen verklaren.

Het order- en toonderpapier is een onderdeel van de leer van den overgang van de verbintenissen van den actieven kant. Volgens sommigen nu is het in strijd met den regel: „nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet," dat een opvolger meer recht zou hebben dan zijn voorman, zoodat er van overdracht der verbintenis geen sprake zijn kan; evenmin van overgang, want dan zou evengoed het recht van den opvolger gelijk moeten zijn aan dat van hem, van wien hij recht verkreeg. Volgens deze voorstelling zou hier dus niet zijn een *derivatieve*, maar een *originaire* wijze van verkrijging. Telkens wanneer er een nieuwe crediteur optreedt, gaat de oude verbintenis te niet en ontstaat er eene nieuwe verbintenis. Eene dergelijke voorstelling is volgens de aanhangers dezer leer alleen te verdedigen, als men in het uitgeven van een order- of toonderpapier ziet een aanbod van den uitgever gericht tot het publiek.

Welke van de beide voorstellingen de juiste is, zullen wij hier buiten bespreking laten; het zou ons te ver afvoeren van ons onderwerp en ons doen verdiepen in de kwesties aangaande het order- en toonderpapier; maar ook al was de voorstelling van de originaire verkrijging de juiste, dan zou men hier toch nog niet te doen hebben met de echte offerte, die niet tot 'n bepaald persoon is gericht. Terwijl immers bij deze (nl. aanbod aan het publiek) de acceptant zich zelf kan bepalen door te accepteeren, is dit hier

niet het geval, maar wordt hij, òf opgezocht door den houder van het papier, òf hij biedt zich zelf aan om eigenaar van het papier te worden, waarmee hij dan eigenlijk eene offerte doet tot verkrijging van het waardepapier.

Te grabbel gooien van voorwerpen onder het publiek

SOHM gebruikte als argument voor het bestaan van een aanbod, dat niet gericht is tot een individueel bepaald persoon, de jactus missilium.

Het eenvoudigste geval hiervan is, dat iemand geld onder de menigte te grabbel gooit. Verschillend wordt eene dergelijke handeling beoordeeld. Sommige juristen zien er in een derelictio, andere een aanbod; in het laatste geval is er eene eigendomsoverdrachtsofferte; volgens de eerste opvatting geeft de uitstrooier zijn eigendom prijs, wordt de te grabbel gegooide munt eene res nullius en kan ieder haar zich toeëigenen. M. i. is er een aanbod in te zien. De bedoeling van den strooier is niet eigendom prijs te geven, maar eigendom aan zijne omstanders over te dragen. Was zijne bedoeling enkel eigendom prijs te geven, dan kon men hem als verkwister beschouwen; bovendien zou hij dan nooit de bevoegdheid hebben, bepaalde personen van het oprapen uit te sluiten; immers ook al verbood hij dat aan een bepaald individu, dan zou toch de uitstrooïer, zoodra hij het voorwerp had prijsgegeven, zijn uitsluitingsrecht niet meer kunnen handhaven.

Ziet men er echter een aanbod in, dan kan hij dit weer richten tot hen, tot wie hij het richten wil, zoodat hij steeds bepaalde personen kan uitsluiten.

Het is een aanbod, gericht tot elk uit het publiek, ter plaatse aanwezig. Het is eene schenkingsofferte. Wordt er eene munt te grabbel gegooid, dan is er een aanbod gericht tot eene massa personen, met dien verstande, dat slechts één accepteeren kan, nl. hij, die het voorwerp, de munt, opraapt. Zijn er meerdere voorwerpen, dan zijn er zooveel offerten als er voorwerpen zijn.

Verzekeringsaanbod aan het publiek

Door verschillende dagbladen en tijdschriften is in de laatste jaren met groote verzekeringsmaatschappijen eene overeenkomst gesloten, dat elk houder van die bladen, indien hij komt te overlijden, als een direct gevolg van een ongeluk, of indien hij tengevolge van een ongeluk geheel of gedeeltelijk, tijdelijk of blijvend, tot arbeiden ongeschikt is, recht heeft op eene bepaalde uitkeering van de verzekeringsmaatschappij. De bovengenoemde gesloten overeenkomst wordt dan in het blad medegedeeld. De verzekeraar doet hier aan het reizend publiek een aanbod tot eene ongevallenverzekering. In de mededeeling in de courant wordt precies aangegeven op welke manier de acceptatie door het publiek moet gebeuren. In de tijdschriften komt meestal eene verzekeringscoupon voor (polis). Deze moet door den houder onderteekend worden, vóórdat het ongeluk heeft plaats gehad. De verzekering is slechts voor een korten tijd van kracht; bij dagbladen slechts gedurende één dag; bij weekbladen meestal gedurende eene week. Een gedeelte van den prijs, dien men voor het blad betaalt, is de premie voor deze verzeke-

ring. De verzekeraar doet hier een aanbod aan een onbepaald aantal personen; dikwijls worden personen beneden en boven een zekeren leeftijd uitgesloten. Het aanbod moet ook hier weer overeenkomstig de bedoeling van den aanboddoener worden aangenomen. Verzekerde is hij, die de courant bij zich heeft en meestal ook de polis, in het blad opgenomen, heeft onderteekend. Door die onderteekening wil de verzekeraar het overdragen van de polis tegengaan en daardoor dus misbruik trachten te voorkomen. In rechten zal echter die onderteekening eene „conditio sine qua non" zijn voor het bestaan van het verzekeringscontract; immers zoolang er niet door iemand uit het publiek de polis is onderteekend, is het aanbod nog niet aangenomen, overeenkomstig de bedoeling van den aanbieder.

Dat in het bovenstaande niet sprake kan zijn van eene invitatio ad offerendum, is duidelijk. De individualiteit van den toekomstigen contractant is der verzekeringsmaatschappij onverschillig. Dit blijkt uit het totaal der omstandigheden.

Men kan een en ander vergelijken met de „ongevallenverzekeringsautomaten," zooals die in de laatste jaren op verschillende plaatsen, o.a. door de Bazelsche „Lebens und Unfallversicherungsgesellschaft" geplaatst zijn en die ook veelvuldig in Engeland voorkomen. Of men de polis verkrijgt na een munt in den automaat gedaan te hebben, of dat men haar bekomt van een krantenjongen, maakt m.i. geen verschil. Indien wij dus in het eerste geval een aanbod aan het publiek zien, moeten wij dit ook in de laatste casuspositie aannemen.

De spoorwegvervoerder publiceert hare tarieven en de voorwaarden van het vervoer zijn bij reglementen bepaald: hierin zien sommigen in overeenstemming met de andere publicaties van openbare ondernemingen een openbaar aanbod; zoodat, volgens deze meening, de vervoerovereenkomst tot stand zal komen, door de aanmelding van den persoon, die vervoerd wenscht te worden en die aan het loket de route en klasse, die hij wenscht te rijden, aangeeft.

Art. 31 al. 1 van de Spoorwegwet verplicht den spoorwegvervoerder in het algemeen alle reizigers, die zich aanmelden en goederen, die aangeboden worden, te vervoeren. Dit is echter geen verplichting tot vervoer; door dit artikel wordt den exploitant alleen de verplichting opgelegd eene vervoerovereenkomst te sluiten met ieder, die hiertoe zijn verlangen te kennen geeft.

Op welk moment de *vracht*overeenkomst gesloten is, is geregeld in art. 48 Alg. Regl. Vervoer 1901. Zij komt tot stand door het opmaken en aanbieden van den vrachtbrief en het van de zijde van den spoorwegdienst, als blijk van aanneming, daarop afdrukken van het expeditiestempel van 't station van afzending. De vrachtovereenkomst is nu op dit moment gesloten.

We hebben dus bij goederenvervoer niet te doen met de verplichting tot het doen van eene offerte, maar met eene tot accepteeren van eene gedane offerte.

Maar hoe is het nu gesteld met het personenvervoer? Hier komt de overeenkomst op eenvoudiger wijze tot stand. Men gaat naar het loket, geeft route en klasse op, betaalt den prijs voor het vervoer en krijgt als bewijs van een en ander een treinkaartje. De wet laat er zich niet over uit, op welk oogenblik de overeenkomst gesloten wordt. Mijns inziens ook weer door de handeling van de onderneming, door het afgeven van een kaartje. In de gepubliceerde tarieven mag men hier geen openbaar aanbod zien. Er bestaat n.l. verschil tusschen de publicatie hier en die der andere openbare ondernemingen.

Terwijl hier de publicatie door de wet wordt opgelegd, is ze in andere gevallen steeds een gevolg van een vrijen wil der partijen. Wij zagen hiervoren, dat men de wilsverklaring, hier dus de publicaties, objectief moet interpreteeren. Ieder kan weten, dat de spoorwegondernemingen verplicht zijn te publiceeren en men mag er dus niet die beteekenis aan toekennen, welke men er aan zou toekennen, als de exploitanten in hunne vrijheid iets dergelijks deden.

Willen we voor ons recht eene bepaalde theorie huldigen, dan dienen wij deze uit de wet zelf af te leiden. Wanneer de wet dus bij het spoorwegvervoer eene regeling geeft, ten aanzien van de gevolgen van niet voldoen aan de door de wet opgelegde verplichtingen, die onvereenigbaar is met het openbaar aanbod, dan mogen wij in zoodanig geval niet een openbaar aanbod aannemen.

Ziet men in de publicatie een openbaar aan-

bod, dan komt door de vraag van den reiziger om een kaartje de overeenkomst tot stand; wil de ondernemer daarna niet vervoeren, dan is er contractbreuk. Is er alleen Contrahirungszwang, dan doet de reiziger het aanbod en wordt de overeenkomst door het afgeven van het kaartje geboren. In het laatste geval is er bij weigering van afgifte geen contractbreuk, maar doet de onderneming door middel van haar in dienst zijnde beambten eene handeling in strijd met de Spoorwegwet en pleegt zij dus eene onrechtmatige daad.

Krijgt de reiziger, die vervoerd wenscht te worden, na weigering van den beambte om een kaartje af te geven, van de wet eene actie om vervoerd te worden, dan bestaat er dus ook zonder afgifte eene overeenkomst en deed de spoorwegonderneming een openbaar aanbod; krijgt de afgewezene dat recht niet, maar alleen eene actie uit onrechtmatige daad, dan is er dus, zonder de toetreding der maatschappij nog geen overeenkomst en was er geen openbaar aanbod gedaan door den exploitant.

Uit de beraadslagingen bij het tot stand komen van de Spoorwegwet blijkt, [1]) dat men in geval van niet-nakoming eene actie tot schadevergoeding uit art. 1401 B. W. heeft willen geven. Volgens GOUDEKET kan ook schadevergoeding gevraagd worden op grond van art. 31 Spoorwegwet j° art. 1275 B. W. (er is hier eene wettelijke verbintenis om te doen); dit zou dan met het oog

[1]) Zie GOUDEKET. t. a. p., blz. 36.

op den bewijslast voor den eischer voordeeliger zijn. Bovendien kan de spoorwegonderneming in zoodanig geval gestraft worden met eene boete van 50 cent tot *f* 5000.

Men heeft dus ook bij het personenvervoer, ondanks het gemis van een artikel, als art. 48 van het Alg. Regl. van het vervoer 1901, geen openbaar aanbod, maar eene verplichting om te accepteeren.

Zooals wij hierboven uiteenzetten, zien wij in het publiceeren der tarieven door den spoorwegvervoerder niet het doen van een openbaar aanbod. Wij achten dus de overeenkomst tot stand gekomen op het oogenblik, dat het spoorkaartje wordt afgegeven.

HOOFDSTUK V

BEANTWOORDING VAN ENKELE VRAGEN DIE BIJ DIT ONDERWERP KUNNEN GESTELD WORDEN

Volgens de wilstheorie kan er geen overeenkomst tot stand komen, als de beide willen elkaar niet op eenzelfde oogenblik ontmoeten. Laten wij echter deze stelling direct als onhoudbaar verwerpen, daar volgens deze voorstelling overeenkomsten door middel van brieven en telegrammen onbestaanbaar zijn.[1]) Immers bij dergelijke contracten is het niet zeker, dat er een oogenblik bestaat, waarop de wil van beide personen op eenzelfde moment elkaar raken. Terecht zegt dan ook WORMS[2]): „Il est chimérique de chercher le moment où les deux volontés se rencontrent, vu que, une fois que l'offrant fait son offre, il n'y songe plus; sa volition continue à porter effet, mais en tant que fait psychologique elle cesse d'exister; et quand l'autre partie fait connaître son acceptation, celle-ci lie l'offrant qui n'a plus l'inten-

[1]) Zie o.a. HAMAKER, Verspreide Geschriften, blz. 255.

[2]) WORMS, De la volonté unilatérale considérée comme source d'obligation, prft. Parijs, 1891, blz. 188.

tion expresse d'offrir, qui peut-être même a le regret formel de son offre. Toutes les difficultés dont on a arbitrairement compliqué cette question viennent de ce qu'on a cherché le moment auquel se produit l'accord des volontés, alorsque cet accord ne se produit à aucun moment."

Maar de overeenkomst is niet een begrip, zooals de wilstheorie dat formuleert. Voor het bestaan van een overeenkomst is het slechts noodig, dat er twee overeenstemmende wilsverklaringen zijn.

Die twee wilsverklaringen, aanbod en aanneming er van, worden dikwijls niet gelijktijdig geuit. Bij overeenkomsten tusschen personen, die niet in elkaars tegenwoordigheid zijn, verloopt tusschen beide soms een tijdruimte van enkele dagen, gedurende welken tijd de aanboddoener aan zijne offerte gebonden is. Die gebondenheid aan het aanbod gedurende een redelijken tijd is een onafwijsbare verkeerseisch.[1]) Als aan iemand een aanbod gedaan wordt, moet deze er op kunnen vertrouwen, dat, als hij binnen een redelijken termijn dat aanbod accepteert, er eene overeenkomst tot stand komt; op herroeping wordt geen acht geslagen.[2]) Degeen, aan wien aangeboden wordt, moet gedurende een beperkten tijd de gelegenheid hebben na te gaan, of het aannemen van het aanbod hem, met het oog op door hem aan te gane transacties, voordeelig kan zijn; hij kan onmiddellijk na het aan hem gedane aanbod, de aangeboden waren tegen een hoogeren prijs weer op zijne beurt aan anderen aanbieden, en

---

[1]) Aldus MOLENGRAAFF, t. a. p., dl. II. blz. 224,

[2]) Aldus ook REGELSBERGER, t. a. p., blz. 76.

van plan zijn eerst, als dit aanbod aangenomen wordt, van zijn kant de andere offerte ook aan te nemen. In den bedenktijd doet degeen, aan wien aangeboden is, wellicht geen aanbod van zijn kant en weigert hij andere aanbiedingen te accepteeren. Wanneer nu de aanboddoener nog de vrije bevoegdheid had zijn aanbod te herroepen, dan zou dit zeer ten nadeele van de andere partij kunnen zijn. De gebondenheid van het aanbod is ook in overeenstemming met de bedoeling van den aanboddoener, die soms een bepaalden termijn aangeeft, waarna hij zich niet meer gebonden acht; vóór het verstrijken van dien termijn dus wel gebonden; de bedoeling is hier slechts om den redelijken termijn van gebondenheid te fixeeren tot een bepaalden tijd, waardoor later alle mogelijke chicanes afgesneden zijn. Geen enkele reden is er dan ook, hem in 't laatste geval wel en in het andere geval niet gebonden te achten. [1])

De hiervoren verdedigde gebondenheid is echter niet algemeen erkend. Men voert er tegen aan, dat door haar te aanvaarden, degeen, aan wien aangeboden wordt, het in zijn macht heeft de veranderde omstandigheden, die in zijn voordeel zijn, ten zijnen gunste aan te wenden. Deze oppositie is echter niet bijzonder sterk, daar de aanboddoener door zijne gebondenheid uit te sluiten, het aan de tegenpartij had kunnen overlaten, een aanbod te doen, waardoor hij het eventueele voordeel voor zich zelf had kunnen reserveeren.

Als juridische grond voor de onherroepelijkheid van de offerte voert men wel aan, dat het aanbod

[1]) Zie ook Motive I, blz. 165.

langzamerhand van karakter is veranderd en eene voorwaardelijke overeenkomst is geworden, die zuiver wordt, zoodra degeen, tot wien het aanbod is gericht, heeft geaccepteerd. Deze constructie kan natuurlijk niet de juiste zijn; eene overeenkomst is eene tweezijdige rechtshandeling, onbestaanbaar zonder wilsverklaring van twee bepaalde personen. Ook eene voorwaardelijke overeenkomst is eene overeenkomst; de overeenkomst is daar niet afhankelijk van eene voorwaarde; alleen haar werking; zoolang dus de acceptatie nog noodig is, kan er nooit sprake zijn van eene overeenkomst en dus ook niet van eene voorwaardelijke overeenkomst. Wel is de positie van hem, die aan zijn aanbod gebonden is, gelijk aan de positie van hem, die debiteur is in eene voorwaardelijke overeenkomst, daar in beide gevallen de toestemming van de wederpartij eene gebeurtenis is, onafhankelijk van den wil van den initiatiefnemer.[1])

De onherroepelijkheid van de offerte wordt in Frankrijk o.a. gehuldigd door DOLLAT.[2]) Volgens hem ligt de kracht van de verbintenis uit overeenkomst in de verklaring van den aanboddoener; de belofte van den debiteur is een essentieel element voor de verbintenis, niet de acceptatie van den crediteur: deze is alleen het middel voor mogelijke executie. De verbintenis kan dus volgens DOLLAT bestaan zonder den wil van den crediteur. Het bezwaar, dat men tegen deze theorie opwerpt, dat eene verbintenis eene rechtsbetrekking is tusschen twee personen,

---

[1]) Aldus ook GOUDEKET, t. a. p., blz. 136.
[2]) DOLLAT, Contr. d'adhésion, blz. 44.

zoodat bij gebreke van hen, ook van verbintenis geen sprake kan zijn, poogt DOLLAT te weerleggen door aan te nemen, dat iemand wel schuldeischer kan worden *zonder* zijn wil, als het maar *niet* is *tegen* zijn wil, zodat het best kan gebeuren, dat er twee partijen zijn, zonder dat iemand weet, dat hij gerechtigde is. Als bewijs voor zijne meening doet hij een beroep op het erfrecht, waar het recht van den erflater zonder den wil van den erfgenaam op den laatste overgaat. Om dit recht te krijgen, is de wil van den erfgenaam niet noodig. Hij kan eenigen tijd zonder dat hij het weet, erfgenaam en daardoor, ipso jure, in alle rechten en verplichtingen van den erflater getreden zijnde, schuldeischer zijn, maar als hij dat te weten is gekomen, kan hij zoolang hij de erfenis nog niet aanvaard heeft, verwerpen en daarmee zijn schuldeischersrecht prijsgeven, om de eenvoudige reden, dat hij tegen zijn wil geen schuldeischen mag zijn.

DOLLAT nu ziet in beide hiergenoemde casusposities verwantschap. Mijns inziens mag de bepaling van het erfrecht al daarom niet analogice worden toegepast bij de hierboven genoemde casuspositie uit het verbintenissenrecht, omdat zij niet voor vergelijking vatbaar zijn. Als ik een aanbod doe, neem ik het initiatief, om eene verbintenis in 't leven te roepen: bij het erfrecht daarentegen bestaat de verbintenis en heeft er alleen verwisseling van crediteur plaats, als de oude crediteur komt te overlijden. Als hier het recht niet op den erfgenaam overging, als hij niet uitdrukkelijk den wensch daartoe te kennen gaf, dan zou de verbintenis door den dood te niet

moeten gaan, daar eene verbintenis zonder crediteur (immers de oude bestaat niet meer) niet bestaanbaar is. Hier is dus m.i. een dergelijke regel eene noodzakelijkheid en mag, zoolang de wet zelf dit niet uitdrukkelijk zegt, iets dergelijks bij het aanbod niet worden aangenomen. Uit de enkele offerte kan zonder meer geen verbintenis voortspruiten; daarvoor is de wil van dengeen, tot wien de offerte gericht is, noodzakelijk.

DOLLAT [1]) komt tot de conclusie: „La théorie donnant l'effet à la déclaration unilatérale de volonté, indépendamment de toute acceptation, est donc *pratiquement désirable, juridiquement admissible et légalement acceptable.*"

Mijns inziens is die theorie in strijd met het begrip: verbintenis, zooals dat in wet en wetenschap gehuldigd wordt en heeft deze constructie zelfs praktisch geen nut.

DOLLAT [2]) noemt zich aanhanger van de leer van SIEGEL, door dezen verkondigd in zijn werk: „Das Versprechen als Verpflichtungsgrund." Volgens dezen[3]) moet men goed van elkaar onderscheiden de onherroepelijkheid van het aanbod en de verplichting tot praestatie.

Tengevolge van het afleggen van eene wilsverklaring, inhoudende een aanbod, heeft men zijne vrijheid prijsgegeven en kan men niet meer terug, waardoor men niet meer in staat is het ontstaan van de verbintenis tegen te houden. Men is gebonden zijn aanbod gestand te doen, echter nog niet verbonden.

[1]) DOLLAT, t. a. p., blz. 56.
[2]) DOLLAT, t. a. p., blz. 48.
[3]) SIEGEL, t. a. p., blz. 20 en vlg.

SIEGEL laat uit de overeenkomstbelofte, uit het aanbod, twee gevolgen voortspruiten, nl.: 1° eene verplichting om zijn woord te houden, waaruit voortspruit de onherroepelijkheid van die wilsverklaring en 2° de verplichting om te praesteeren als degeen, tot wien het aanbod gericht is, het heeft aangenomen. Hij laat dus uit het aanbod nog geene verbintenis ontstaan, maar alleen een toestand van gebondenheid. Ik meen, dat dit de juiste redeneering is; maar hieruit blijkt tevens, dat DOLLAT geen trouw volgeling en weergever is van de leer van bovengenoemden jurist. Uit het aanbod vloeit wel degelijk eene rechtsbetrekking voort tusschen aanboddoener en hem, tot wien het aanbod gericht is; maar elke rechtsbetrekking is nog geen verbintenis.

Wij komen, wat praktische gevolgen betreft, tot dezelfde resultaten als de theorie, die in het aanbod zelf al een verbintenisscheppend feit ziet; zoo zal ook na de verklaring de offertedoener zich al van alles moeten onthouden, wat ten gevolge zou kunnen hebben, dat hij later niet zou kunnen praesteeren enz.

Volgens BIERMANN[1]) onderscheidt nu het openbaar aanbod zich van de tot een bepaald persoon gerichte offerte o. a. ook hierdoor, dat de eerste herroepelijk, de laatste onherroepelijk is. Hij baseert dat op het feit, dat de wetsartikelen, die de herroepelijkheid (in zijn tijd) uitsluiten (das preussische allgemeine Landrecht I, 5 §§ 90 vlg. en het handelswetboek art. 318 vlg.) alleen denken aan de eenvoudige offerten; een aanbod is volgens hem ex natura her-

[1]) Blz. 310.

roepelijk, dus ook het openbaar aanbod, waarvoor de herroepelijkheid niet is uitgesloten. Deze redeneering is zeer betwist[1]) en betwistbaar. De door BIERMANN aangehaalde wetsartikelen spreken algemeen over aanbod en daar het openbaar aanbod, evenals het andere een aanbod is, moeten de wetsartikelen, die de herroepelijkheid uitsluiten, ook op het openbaar aanbod toepasselijk zijn.

Wij probeerden hierboven de onherroepelijkheid van de offerte aan te toonen, louter van theoretisch standpunt, in verband met de eischen van het verkeer, buiten de wet om, bij gemis aan eenig wetsartikel, en willen, daar bij het openbaar aanbod de verkeerseisch des te grooter is, het hiervoren uiteengezette ook op dit aanbod toegepast zien. Maar hoewel het openbaar aanbod in 't algemeen onherroepelijk is, is het toch best mogelijk, dat die onherroepelijkheid wordt uitgesloten, hetzij uitdrukkelijk, hetzij een en ander blijkt uit de omstandigheden.

Algemeen ziet men in het plaatsen van een automaat, zooals we hiervoren zagen, een openbaar aanbod; maar de plaatser er van heeft de bevoegdheid elk oogenblik zijn daarmee gedaan aanbod in te trekken door het toestel mee te nemen. Het aanbod bindt hier den plaatser niet gedurende eenigen tijd; degeen, die voor het toestel staat, kan accepteeren, maar moet het dan ook oogenblikkelijk doen; gaat hij zich thuis beraden en komt hij daarna terug, om zijne munt in de gleuf te doen, dan kan hij zich niet beklagen als het toestel ondertusschen is weggenomen. Hier is de steller volgens ieders opvatting

[1]) O. a. ZSCHIMMER, t. a. p., blz. 83.

slechts zoolang gebonden als hij zelf wil, hoewel ook in beginsel hier dit openbaar aanbod onherroepelijk is. Wanneer iemand uit het publiek geld in het toestel werpt, is de plaatser verplicht tot praestatie; in zoover is hij wel gebonden: hij mag alleen ten allen tijde het aanbod intrekken.

Uit die gebondenheid aan het aanbod vloeit voort, dat, ook al trekt de aanboddoener, binnen den redelijken termijn, zijn aanbod in, de overeenkomst toch tot stand komt als hij, tot wien het aanbod gericht is, accepteert. Volgens verscheidene juristen komt in zoodanig geval echter de overeenkomst niet tot stand, maar kan de aanboddoener veroordeeld worden tot betaling van 't „negative Vertragsinteresse," d.w.z. hij, die het aanbod gedaan heeft, dat hij binnen den redelijken termijn heeft ingetrokken, zal de schade moeten vergoeden, die de tegenpartij lijdt, tengevolge van het niet tot stand komen van de overeenkomst.

Onze wet kent echter eene dergelijke aansprakelijkheid niet. Wel zou Art. 1401 B. W. bij ons, tenminste volgens de ruime interpretatie van dit artikel, kunnen worden toegepast. Mijns inziens zal het verkeer meer gebaat zijn, als men in het hier bedoelde geval de overeenkomst, ongeacht de herroeping, laat tot stand komen, dan dat men aan den aanbieder een schadevergoedingsplicht oplegt.

Wanneer is de niet tot een bepaald persoon gerichte offerte voltooid?

Nu algemeen aangenomen wordt, dat de aanboddoener aan zijn gedaan aanbod gebonden is, is het

van zeer veel belang te weten, op welk tijdstip de offerte voltooid is, zoodat het wenschelijk is het moment, waarop deze toestand intreedt, precies aan te geven. De tot een bepaald persoon gerichte offerte is voltooid, als degeen, tot wien ze gericht is, er kennis van genomen heeft. Tot dit moment heeft de initiatiefnemer de vrije bevoegdheid, als de tegenpartij zich niet in zijn tegenwoordigheid bevindt, bericht te zenden, waarin de nog te ontvangen offerte wordt herroepen, mits hij zorge, dat dit bericht den ander eerder bereikte dan het vorige. Hier wordt eigenlijk geen offerte herroepen, maar wordt gezorgd, dat de offerte niet voltooid wordt. Moet men dezen eisch ook stellen voor de niet tot een bepaald persoon gerichte offerte? Zoo ja, dan is daarmee natuurlijk al direct uitgemaakt, dat er geen juridische aanbiedingen aan het publiek bestaan, daar de wilsverklaring dan ter kennis van elk en een iegelijk zou moeten gekomen zijn, eer ze een aanbod kan zijn. Als iemand een aanbod tot het publiek richt, is zijn doel eene overeenkomst te sluiten en is het hem onverschillig met wien; om dit doel te bereiken, richt hij zich tot het publiek.

Offerte noemden we hierboven de handeling van den initiatiefnemer, zoodat, zoodra deze met handelen ophoudt, ook de offerte voltooid moet zijn.[1]) Hiertegen zal men misschien opwerpen, dat toch bij een aanbod, gericht tot een bepaald persoon, die niet in onze nabijheid is, de offertedoener al ophoudt te handelen, zoodra hij bv. den brief, inhoudende het aanbod, gepost heeft, terwijl de offerte pas voltooid

[1]) Zie Zschimmer, t. a. p., blz. 81.

is als degeen, tot wien ze gericht is, er kennis van genomen heeft, en de voltooiïng dus eerst plaats vindt na de handeling; men moet echter hierbij in acht nemen, dat de werkzaamheid van de post, of wat dan ook, plaats vindt op last van den aanboddoener, zoodat hij zelf eigenlijk pas ophoudt te handelen, als zijn schrijven den ander bereikt.

Degeen, die een openbaar aanbod doet, houdt met handelen op, als hij zijne offerte openlijk gepubliceerd heeft, zoodat ze ter kennis van elk en een iegelijk komen kan; dan is ze voltooid en heeft de aanboddoener, als er binnen redelijken termijn geaccepteerd wordt, aan de daardoor gesloten overeenkomst te voldoen. Herroeping binnen dezen tijd zou geen beteekenis hebben.

ZSCHIMMER eischt voor de voltooiïng van het aanbod, dat het minstens ter kennis van een enkel individu is gekomen; deze meening is weinig te rijmen met zijne verklaring, dat een aanbod voltooid is als de offerent ophoudt te handelen.

Wij zagen zoo juist, wanneer men mag aannemen, dat een openbaar aanbod voltooid is en dat ook hierbij de aanbieder, volgens onze meening, aan zijn aanbod gebonden is, en willen nu nagaan, wanneer in een dergelijk geval de overeenkomst tot stand is gekomen. De overeenkomst komt ook hier tot stand, zoodra er geaccepteerd is. De te beantwoorden vraag kunnen wij dus beter zoo stellen: wanneer kan er sprake zijn van acceptatie van een openbaar aanbod?

Voor de acceptatie van eene offerte bestaan er evenmin als voor het aanbod zelf, vormvoorschrif-

ten: ze kan mondeling, schriftelijk, uitdrukkelijk en stilzwijgend geschieden, zoowel door een handelen, als door een niet-handelen zich openbaren.

Als er een niet tot een bepaald persoon gericht aanbod is, komt de overeenkomst dikwijls onder afwezigen tot stand; bv. bij contracten door middel van automaten gesloten, accepteeren van aanbiedingen in circulaires, prospectussen enz. gedaan.

De meeningen der verschillende juristen loopen veel uiteen, betreffende het oogenblik, waarop de overeenkomst onder afwezigen tot stand komt, en dus het aanbod wordt geaccepteerd. [1])

De voornaamste theorieën op dit gebied zijn de Aeusserungs- en de Vernehmungstheorie. [2])

De aanhangers van de „Aeusserungstheorie" verdedigen de meening, dat eene overeenkomst is eene wilsovereenstemming. Deze consensus nu is aanwezig, zoodra degeen, tot wien het aanbod is gericht, zijn wil helder uitdrukt, dat hij met den aanboddoener de overeenkomst wil sluiten.

De aanhangers van de „Vernehmungstheorie" betoogen, dat er van eene wilsovereenstemming eerst dan sprake kan zijn, wanneer de vragende het antwoord vernomen heeft. Men huldigt deze theorie wel, omdat anders geen bewijs geleverd zou kunnen worden van de consensus.

Als algemeen geldende theorie gaat echter ook de laatste niet op; ze past nl. niet voor de overeen-

---

[1]) Als de overeenkomst gesloten wordt in tegenwoordigheid van partijen, dan komt ze tot stand, zoodra de acceptant zijne acceptatie kenbaar maakt.

[2]) Zie voor de verschillende theorieën o. a. OPZOOMER, dl. 6 blz. 13.

komst, die door middel van een automaat gesloten wordt.

SOHM [1]) heeft eene andere theorie ontwikkeld: de zgn. *Realisirungstheorie*. Hij omschrijft ze zelf met deze woorden: „Das im Verkehr lebendige Rechtsbewusstsein enthält die dem gemeinen Recht entsprechende Ueberzeugung von der Perficirung des Vertrags durch die Realisirung des Antrags."

Volgens SOHM komt nu de overeenkomst tot stand door de aanneming van het aanbod *volgens de bedoeling van den initiatiefnemer*, dat is „Realisirung des Antrags." Als dus de aanboddoener mededeeling verwacht van de acceptatie, dan is de aanneming pas voltooid, na die mededeeling. Verwacht hij echter eene dergelijke mededeeling niet, dan, als verricht is, datgene, wat de offertedoener wil, dat gebeuren moet. Wat hij nu wil, zal objectief geïnterpreteerd moeten worden.

M. i. is de theorie van SOHM de juiste; eene nadere becritiseering van de verworpen theorieën en nadere verdediging van de door ons gehuldigde meenen wij met het oog op de bekendheid der kwestie te mogen weglaten en wij meenen te kunnen volstaan met ons bij SOHM aan te sluiten.

Wanneer komt nu onder toepassing van de Realisirungstheorie in de boven geciteerde gevallen de overeenkomst tot stand? Het best doen we door de verschillende gevallen elk afzonderlijk te beschouwen.

a Als de waren met aangegeven prijs liggen uitge-

---

[1]) SOHM, t. a. p. blz. 97.

stald, zal de overeenkomst tot stand komen doordat iemand uit het publiek zich aanmeldt om de geëtaleerde of eene dergelijke zaak, voor den aangeduiden prijs te koopen.

b Als groote stoomvaartmaatschappijen hun tarieven etc. publiceeren, komt de overeenkomst tot stand, zoodra iemand zich bij den ondernemer bereid verklaart zijne goederen op de gepubliceerde voorwaarden te doen vervoeren.

c Bij schouwburgondernemingen en andere openbare gelegenheden, zoodra men zich aanmeldt ter verkrijging van het vereischte toegangsbewijs. Het afgeven van het toegangsbewijs is dan het afgeven van een bewijsmiddel der gesloten overeenkomst.

d Bij de spoorwegonderneming, onderworpen aan de wet van 1875, zal het oogenblik van het tot stand komen van de overeenkomst afhangen van de meening, die men is toegedaan over de positie van de onderneming tot het publiek.

e Bij de uitloving is de overeenkomst pas tot stand gekomen, omdat dan het aanbod pas overeenkomstig de bedoeling van den aanboddoener is geaccepteerd, als iemand de handeling heeft verricht en zich aanmeldt tot inontvangstneming van de uitgeloofde geldsom. Hij, die dus het eerst, na de handeling verricht te hebben, zich aanmeldt, heeft recht op de belooning; melden meerderen zich gelijktijdig aan, dan moeten zij de belooning samen deelen.

Algemeen is men het met bovenstaande niet eens.Hier laat ik enkele verschillende meeningen

volgen.[1]) Volgens sommigen komt de overeenkomst bij de uitloving pas tot stand op het oogenblik, dat hij, die de handeling verrichten wil, zijn wil daartoe aan den uitlover te kennen geeft.[2])

Volgens anderen op het oogenblik, dat iemand met de handeling begonnen is.[3])

Weer anderen achten de overeenkomst tot stand gekomen op het tijdstip, dat bovengenoemde de handeling volbracht heeft,[4]) terwijl als laatste meening, waarbij ik meen me te moeten aansluiten, betoogd wordt, dat de overeenkomst pas dan tot stand gekomen is als hij, die de handeling verricht heeft, hiervan aan den uitlover heeft mededeeling gedaan en zich voor de belooning 't eerst aanmeldt.

Daar het den uitlover slechts om het resultaat te doen is, heeft de mededeeling, dat men trachten wil, het resultaat in 't leven te roepen, rechtens geen beteekenis. Hetzelfde bezwaar bestaat ook tegen de tweede meening; immers de uitlover wil slechts verbonden zijn na volvoering der verlangde praestatie. Deze theorieën zijn waarschijnlijk slechts opgesteld met het oog op de gevolgen. „Zoolang er nog geen overeenkomst is, kan er, als men de overeenkomsttheorie huldigt, ook geen sprake zijn van eene verbintenis; men wilde den uitlover zoo spoedig mogelijk ver-

---

[1]) Heuser, die Auslobung nach dem B. G. B., prft., Leipzig 1903, blz. 43.

[2]) o.a. v. Bülow, blz. 280.

[3]) Unterholzner, die Lehre der Schuldverhältnissen des R. R., I. blz. 53.

[4]) Regelsberger, t. a. p., blz. 204.

bonden laten zijn en daarom wilde men de overeenkomst al tot stand laten komen op bovengenoemde tijdstippen." [1])

Deze redeneering is echter niet noodig. De uitlover is, zonder dat er eene overeenkomst is tot stand gekomen, gebonden. Het is weer eene gebondenheid aan een aanbod; hij is echter niet verbonden; dit pas na de acceptatie.

De derde theorie trok zeer vele aanhangers. Zij legt den nadruk op de voltooiïng der handeling, waarom het den uitlover te doen is. In de praestatie ligt volgens haar de acceptatie. Het recht zou men dus hebben, zoodra men de handeling verricht heeft. Daar het echter best kan gebeuren, dat hij, die de handeling verricht heeft, van eene belooning niets wil weten, meen ik, dat de acceptatie volgens de bedoeling van den uitlover slechts gedaan is door hem, die, na voltooiïng der handeling, ook zich voor de belooning aanmeldt.

f Op blz. 148 stipten wij aan, dat de Vernehmungstheorie niet toepasselijk kon zijn op de overeenkomst, gesloten door tusschenkomst van den automaat. De steller van den automaat wil eerst dan praesteeren, als degeen, die zijne praestatie verlangt, alles gedaan heeft, wat de plaatser wil, dat gedaan moet worden.

Bij een verkoopautomaat moet men dus het geldstuk in de opening werpen en trekken aan een ring. Bij een weegautomaat eveneens het vereischte bedrag in de bepaalde muntsoort op

---

[1]) Heusser, t. a. p., blz. 43,

de aangegeven wijze voldoen, maar bovendien op het toestel gaan staan. Al naar gelang de soort automaat zal de acceptatie op verschillende manier gebeuren. Is er eenmaal op de door den plaatser van het toestel bedoelde manier geaccepteerd, dan is de overeenkomst tot stand gekomen.

g Bij de openbare verkoop komt de overeenkomst tot stand door het doen van een bod van iemand uit het publiek; daarin ligt de acceptatie van de in het openbaar te koop aanbieden, gelegen offerte. Als iemand een bod gedaan heeft, is er eene voorwaardelijke overeenkomst gesloten, nl. ééne onder ééne opschortende voorwaarde; ze wordt onvoorwaardelijk door den hamerslag, die op sommige plaatsen binnen een bepaalden tijd na het laatste bod moet plaats hebben. De verkoop heeft plaats volgens de plaatselijke gebruiken; deze voerden op dit gebied de meest uiteenloopende gewoonten in. Zoo is het in sommige plaatsen van Braband tegenwoordig nog gebruikelijk, dat men zich bij een „Versteigerung" bedient van brandende kaarsen, terwijl het uitgaan er van door afbranden aangenomen wordt als het moment, waarop de koop onvoorwaardelijk wordt. Tot 1838 was dit zelfs bij ons recht. Art. 705 en 706 van de Code de Proc. civ. schreven zulks uitdrukkelijk voor.

BESLUIT

Nu wij aan het einde van ons onderzoek zijn gekomen, willen wij nog even op onze resultaten terugzien.

Onze conclusies zijn, dat ons positief recht zich niet tegen het begrip openbaar aanbod, zooals wij ons dat voor oogen stelden, verzet, en dat het al of niet erkennen van een openbaar aanbod alleen een gevolg is van het standpunt, waarop men zich ten aanzien van de interpreteering van rechtshandelingen plaatst. De aanhangers van de wilstheorie kunnen alleen door hun theorie te verloochenen, openbare offerten aannemen. Wij, die ons aanhangers toonden van de verklaringstheorie, zagen in vele dagelijks voorkomende verschijnselen het aanbodskarakter.

In het algemeen is ieder vrij, overeenkomsten te sluiten met wien hij maar wil. Niets echter verhindert den koopman van deze vrijheid afstand te doen en zich te binden tegenover eene massa personen, door eene verklaring af te leggen, die aan alle vereischten voor een aanbod voldoet en waarin hij te kennen geeft, zich bij toetreding van iemand uit het publiek verbonden te achten.

STELLINGEN

1

Wanneer de verzekeraar tengevolge van een gehomologeerd faillissementsaccoord slechts zekere percenten van de werkelijke schade aan den verzekerde behoeft te vergoeden, kan hij van zijn herverzekeraar toch het volle bedrag vorderen.

2.

De aandeelhouder van eene naamlooze vennootschap heeft het recht overlegging der boeken van de vennootschap te vorderen, wanneer hij daarbij een regelrecht belang heeft.

3

Terecht beweert WAHL („le courtage matrimonial," in: „Revue trimestrielle du droit civil," 1904, bldz. 472 en vlg.), dat eene overeenkomst, gesloten door huwelijksmakelaars, betreffende een tot stand te brengen huwelijk, niet als in strijd met openbare orde en goede zeden, mag worden nietig verklaard.

4

De theorie, het eerst verkondigd door SALEILLES in zijn: „de la déclaration de volonté," waarin aan de zgn. „contrats d'adhésion", het overeen-

komstkarakter wordt ontzegd, is onjuist en onnoodig.

5

Ten onrechte wordt in den Jurid. Spectator, Dl I, bldz. 49 en vlg. beweerd, dat men aan de uitdrukking „waren" in Art. 1554 B. W. de beteekenis heeft te hechten van „roerende goederen."

6

Onjuist is het betoog van FAURE (Adviezen bldz. 58 en vlg.), dat de regeling van de anticipatie in Art 136 B. Rv. een argumentum a contrario oplevert ten aanzien van de kantongerechten.

7

In l. 14. D. 50.12 (de pollicitationibus) behooren de woorden „*ob honorem*" weggelaten te worden (anders VOET: Commentarius ad Pandectos).

8

De verbodsbepaling van Art. 24 van de Gemeentewet, dat raadsleden noch onmiddellijk, noch middellijk mogen deelnemen aan leveringen of aannemingen ten behoeve der gemeente, is ook van toepassing op nog niet afgeloopen contracten, afgesloten voor de benoeming tot raadslid.

9

Het K. B. van 30 Januari 1895, rechtspersoonlijkheid verleenend aan den Neo-Malthusiaanschen Bond, houdt eene miskenning in van Art 3, 2° der wet van 1855, tot regeling en beperking van de uit-

oefening van het recht van vereeniging en vergadering.

10

Art. 102, laatste gedeelte, v. h. Algemeen Reglement voor de Polders of Waterschappen in Zeeland is in strijd met de Grondwet, daar het niet rekening houdt met de wettig verkregen rechten van de eigenaars der vrij- en vroonlanden.

Art. 102 Algem. Reglement:

Ter bestrijding van buitengewone uitgaven veroorzaakt door rampen, bijzondere maatregelen in het belang der waterkeering, zeewering of oeververdediging, door eene belangrijke verandering, eene verlegging of uitbreiding der afwateringsmiddelen, of eene belangrijke wegsverbetering door het aanbrengen van kunstbedekking, kan ook van de vroonen en vrijlanden worden geheven een verhoogd geschot, overeenkomende met het bedrag, dat voor die zaak wordt omgeslagen over al de schatplichtige landen in den polder of het waterschap.

11

Het ontbreken van de vergunning van den Commissaris der Koningin, bedoeld in Art. 4 van het K. B. van 19 Januari 1898. (Stbl. No. 25) is geen element van het strafbaar feit (anders H. R. 29 Januari 1900 W. No. 7400).

Art. 4 K. B. v. 19 Jan. 1898:

Tenzij met vergunning van Onzen Commissaris in de provincie is het verboden van de wegen en voetpaden, onder beheer van het Rijk en van de

daartoe behoorende glooiingen, bermen en slooten gebruik te maken:

a tot het maken van uitwegen en andere verbindingen en het verbreeden van bestaande uitwegen;
b tot het maken van voetpaden en stoepen;
c tot het plaatsen en laten staan van gebouwen of getimmerten, hekken, afrasteringen, schuttingen en hagen;
d tot het plaatsen en laten staan van lantaarnpalen, aanplakborden, telephoonpalen en dergelijke voorwerpen;
e tot het leggen van goten, riolen en buizen;
f tot het leggen of plaatsen van zand.

12

Het criterium voor de strafrechtelijke toerekening van eenig feit bestaat niet enkel, zooals Prof. HEYMANS, in Tijdschrift voor Strafrecht, Dl. XX, bldz. 475 en vlg. betoogt in de mate van overwicht van onzedelijke neigingen, waaruit het feit blijkt voort te komen.

13

Het weigeren van een getuige, die niet tot een kerkgenootschap behoort, om den eed af te leggen, is niet strafbaar. Voor een dergelijk persoon staat geen wijze van eedsaflegging vast, in welke leemte ook niet wordt voorzien door de wet van 17 Juli 1911 S. 215, welke uitsluitend regelt den vorm van eedsaflegging.

14

Zoowel om economische als om sociale redenen is het wenschelijk het kleingrondbezit te bevorderen. Daardoor zal de productiviteit van den bodem worden verhoogd en de economische toestand van den boerenstand worden verbeterd.

IN LIBRIS SAPIENTIA